

Los Hechos de los apóstoles

Espíritu Santo mware queo sãgũ yiguĩji Dios, Jesús ĩ yire gaye

¹ Yũ baba Teófilo, ñati mũ. Iti rãmũju mure papera yũ cõasucati Jesús ĩ yigore, ito yicõri ĩ riasore gaye mure papera cõacu yũ. ² Ñajediro ĩ yigore mure gotigũ macãrucũro ĩ mũa warajũna ucasusacu yũ. Ñmacũju ĩ mũjaroto riojũna ĩ oca goti ucuronare beseyiju Jesús. Apóstoles wame cõtuyijarã ĩna. Espiritu Santore tucõri, “Adi ña mũa moaroti”, yiyiju Jesús ĩnare. ³ Jesús ĩ godaja bero mũcana tũdi caticõri ĩ oca goti ucutoni ĩ cũanare goaĩoyiju Jesús. Jũarã masacõ rãmũri goa ñayiju Jesús, coji meje. ĩ tũdi catire gaye queno ĩna masisatoni biyaro goaĩoyiju Jesús, ĩ cũanare. ĩnare goaĩocõri, “No ĩre tũorũnrãreti ĩ rotiroju miojugũ yiguĩji Dios”, yire oca riasoyiju Jesús ĩnare.

⁴ ĩna rãca ñagũju, ado bajiro gotiyiju Jesús ĩnare maji:

—Ado Jerusalénre wagobeja mũa. Mani Jacũ Dios ĩ gotiado bajiroti Espiritu Santo ĩ ejarotire bocatiya mũa, yiyiju Jesús ĩnare. Ito yicõri, coji meje mware goticũ yũ itire, yiyiju Jesús ĩnare. ⁵ Iti rãmũju ñeñaro mũa yirise jidicãja bero mware idé guñi Juan. Ito bajiri nocõ mejeti Espiritu Santo queo sãgũ yiguĩji Dios mware, yiyiju Jesús ĩ cũanare.

Macãrucũroju Jesús ĩ mũa ware gaye

⁶ Jesús rãca minijuacõri ado bajiro seniĩayijarã ĩna ĩre:

—Jane mejeju romano masa gũa ya sita ĩmacõri gũare moa rotiyõni ĩna. ¿Adocãta ĩnare bucõagũ yigũjada mũ?

Ito yicōri, ¿ado gua rotigorajū m̄cana guare j̄dacōa rotigū yigujada m̄? yiyijarā ĩna Jesure.

⁷ ĩna ito yija t̄ocōri, ado bajiro c̄diyijū Jesús ĩnare:

—No yicōri masire ma m̄are. Mani Jacu Dios, ĩ masirisena ĩ yirotire, ĩ s̄ḡti masiami itire. Masibea m̄a. Di rum̄a, di rodo, di ūm̄a, yi masibea m̄a. Dios s̄ḡti masiami ĩ yirotire. ⁸ Adij̄a ña m̄a masiriseoni. Espiritu Santo ĩ wadiroca, oca s̄orise ejaro yiroja m̄are. Ito yicōri ḡjerā c̄torijū wacōri, ĩnare yure b̄sirā yirāji m̄a. Jerusalénjū, Judea sitajū c̄ni, Samaria sitajū c̄ni, mac̄r̄c̄ro ñarocōj̄ti, yure b̄sirā yirāji m̄a, yiyijū Jesús apóstol mesare.

⁹ Iti ĩnare goti t̄ocōri, ĩre ĩna tibojaroca riti ūmac̄jū m̄ja was̄oyijū Jesús. Ito bero ide bueri iti ejarocati, ruyubicoayijū Jesús ĩja. Ito bajiri t̄di tibisijarā ĩna Jesure. ¹⁰ ĩ m̄jagorajū mac̄r̄c̄rojū ti m̄o ñayijarā ĩna. Ito bajiro ĩna ti m̄o ñaroca ñajasaroti Dios ñaro ḡna j̄arā ángel mesa goa r̄ḡyijarā ĩna t̄. Yutabuju b̄to yorise s̄ñarā ñayijarā ĩna. ¹¹ Ado bajiro gotiyijarā ĩna:

—M̄a Galilea ḡna, mac̄r̄c̄rojū ti m̄o r̄ḡbesa. Āni Jesuti, mac̄r̄c̄rojū m̄ja wacu, m̄cana ĩ m̄ja waja, m̄a tiado bajiroti m̄cana t̄di ejaḡ yiguji ĩja, yiyijarā ángel mesa Jesús ĩ c̄anare.

Judas ñajac̄re wasoaron a Matíasre ĩna besere gaye

¹² Olivos wame c̄tiri turiajū ñayijarā Jesús ĩ c̄ana. Ito bero Jerusalénjū t̄dicoayijarā ĩna ĩja. S̄jū meje ñayijū iti c̄to. Coji c̄oc̄o ñayijū iti c̄to. ¹³ C̄tojū ejacōri ĩna ñari wijū m̄ja wacōri, co s̄anim̄a weca s̄jayijarā ĩna. ĩna ñayijarā ado bajiro wame c̄tirā: Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, ito yicōri Alfeo mac̄ Santiago. Ito bero ḡjerā ñayijarā Simón celote gaye t̄oḡora, ito yicōri Santiago mac̄ Judas. Itocō ñayijarā

ina. ¹⁴ Sīgũre bajiro usi cõtıcõri minijuasotiyijarã ina Diore busirona. Jesũs ocabajirã, ito yicõri Jesũs jaco María, gãjerã romia cãni cojũti minijuacõri Diore busiyijarã ina.

¹⁵ Iti rãmũriti Jesure masirã minijuayijarã. Co ãmojeno masa ñayijarã ina. Ina wato wãmũ rũgũcõri, ado bajiro gotiyijũ Pedro ñare:

¹⁶ —Tũoya yũ ñarã mũa. Jane mejejũ mani ñicũ David ñayorũ, Espiritu Santo ï rotija ucayoñi, Judas ï ñarotire. “Jesure ina ñiatoni gotigũ yiguĩji Judas wame cõtigu”, yi tũõia yugũ ito bajiro ucañi David ñayorũ. Iti ï ucayore bajiroti rõtacũ. Ado bajiro rujeayijũ Dios ï busire. Tũote mũa, yiyijũ Pedro ñare.

¹⁷ Judas cãni mani rãca cocati Jesũs rãca riasotiquĩ. Ito yicõri mani rãca moaquĩ. ¹⁸ Mani rãca moacacũ ñabo-jagũti Jesure ina ñiatoni oca meniñi ï. Ito bajiro ñeñaro ï yija bero yucũgũ ãmacũjũ mũja wacõri ï ya ãmũmajũ jũgũbo siayijũ. Ito bajiro yicõri bubu quedi yojayijũ. Ito bajicõri godacoayijũ ïja. Ito bero ãmacũjũ wada yojacõri ï ya jeraga joto watojũ ï ya gũdamisi budi yojayijũ. ï ñajacũ ñeñaro yire wajana sũori ï ñajacũ ya niyeru ãmicõri cojũ sita waja yiyijarã gãjerã. ¹⁹ Jerusalén gãna itire tũobũjacõri, “Acéldama”, wame yiyijarã iti sitare. Ina ocanama, “Sĩare waja ina waja yira sita ña”, yireoni ñayijũ.

²⁰ Jane mejejũ David ñayorũ ado bajiro ucañi:

Wagoado ñaro yiroja ï ya wi. Masa ñamenaji ï ya wire. Ito yicõri gãji moa wasoagu yiguĩji ï ya moare, yi ucañi David ñayorũ, yiyijũ Pedro ñare.

²¹⁻²² 'Ito bajiri Judasre wasoato mani. “Jesũs ï godaja bero mũcana tũdi catiami”, yi masigũre mani beseja quena. Ito yicõri Juan Jesure ï idé guroca tirũ, ito yicõri Jesũs ï mũjaja tigorũre mani beseja quena. Gãjire beserũja manire, mani rãca ñacacũre. Ito yicõri Jesũs ï wa ucuroca

wa ucure beserujarãji mani. Ito bajigure amarujarãji mani, yiyijũ Pedro ñnare.

²³ Pedro ñ busija bero, ito ñarã jũarã ñmũare beseyijarã ñna. “José Justo Barsabás wame cutigũ quenami”, yiyijarã ñna. “Matías ñ cuni quenami”, yiyijarã ñna. ²⁴ Ito bajiro yicõri, Diore ado bajiro seniyijarã ñna:

—Dios gũa ʒjũ, mũ masia masa jeyaro ñna tuojarise gaye. Ito bajiri gũare ñõña mũ beserũre. ²⁵ Judasre wasoarcũ ito yicõri gũa rãca riasotirocũre ñõña gũare. Judas gũare wagoquĩ ñeñaro yi ñmogũ. Ito bajiri adocãta ñeñaro yirise waja, waja yiadojũ ñaguĩji ñ, yiyijarã ñna Diore senirã.

²⁶ Ito yija José Justo wame gũtagãjũ uca wõyijarã ñna, ito yicõri Matías wame gajegajũ. Itigari gũtagãri queocõri, “Tito maji, ñimũ ñnati Dios ñ beserũ”, yiyijarã ñna. Gũtagã ito quedija ticõri, “Matías ñnami Dios ñ beserũ”, yi masiyijarã ñna. Ito bajiro bajicõri ñna rãca ñasũoyijũ Matías coga gũbojeno ñarã tũ. Jũa gũbojeno ñarocũ ñayijũ ñ.

2

Espíritu Santo ñ quedĩ sãjare gaye

¹ Pentecostés ñnari rũmũ ejaroca Diore masirã ñnarcõti cojũti minijua ñayijarã. ² Ñajasaroti oca sẽoro ruyuyijũ ñmacũjũ. Bũto mino ito wẽaro bajiro bajiyijũ. ñna ñnari wijũ sãjacõri bũto busiyijũ ito. ³ Ito yicõri jea ẽjũ mũjarise bajirise goayijũ. Ito yicõri sũgũ ruyabeto quedĩ jeayijũ ito. ⁴ Ito yija, Diore riti tuorũnũjaro ñna yirocũ, Espiritu Santo quedĩ sãjayijũ ñnare. Itijũnati ricati riti ñna masibiti oca ñabojareti bũsisũoyijarã ñna, Espiritu Santo ñ rotiro bajiroti.

⁵ Iti rũmũriti Jerusalenjũ judio masa gaje cutori gãna wadiana ñayijarã ñna. Diore rũcũbũorona wadiana ñayijarã ñna. ⁶ ñna bũsirise ito ruyuja tũocõri, minijuyijarã

masa. Sīgũ ruyabeto ĩnarioti ĩna oca tũoyijarã ĩna. Ito bajiri, no yi masia mañijũ ĩnare. ⁷ Ito bajicõri mano Ʃcayijarã ĩna. Ito yicõri ado bajiro ĩnamasiti gãmeri bũsiyijarã ĩna:

—¿Galilea sita gãna meje ñati, mũa tija? ⁸ Jeyaro ricati ĩna bũsija, ¿no yija mũa oca, yũ oca cũni jeyaro oca ĩna bũsija tũoati mani? Gaje cutori gãna ña mani. ⁹ Jeyaro gãna ña mani. Tite mũa. Ado ñama Partia gãna, Media gãna, Elam gãna, Mesopotamia gãna, Judea gãna, Capadocia gãna, Ponto gãna, Asia gãna, ¹⁰ Frigia gãna, Panfilia gãna, Egipto gãna, ito yicõri Cirene cuto sõjũa Africa gãna, ito yicõri adijũ gãna Roma gãna. Adijũ rujeanati ñama judio masa coriarã. Gãjerãma judio masa ĩna tũoĩare gayere boca ãmigoana ñama ĩna. ¹¹ Ito yicõri Creta gãna, ito yicõri Arabia gãna, adocõ jãjarã ña mani. ¿No yija mani jeyaro gãna ñabojarãti, Dios ĩ queno yirise ĩna bũsija tũoati mani? yiyijarã ĩna.

¹² Mano ĩna rujũ Ʃcaja, no yi masia mañijũ ĩnare. ĩnamasiti gãmeri seniĩayijarã:

—¿No yireoni ñati adi? yiyijarã ĩna.

¹³ Coriarã ado bajiro bũsiyijarã:

—Mecurã yama, yi aja tudiyijarã ĩna, Espĩritu Santo sãjagoanare.

Masare Pedro ĩ gotire gaye

¹⁴ ĩna aja tudija tũocõri, ĩ baba mesa apõstol mesa rãca wũmũ rũgũyijũ Pedro. ĩna ito yija ticõri, oca sẽoro bũsiyijũ Pedro, minijua ñarã jeyaro ĩna tũotoni:

—Queno tũoya yũ ñarã mũa, yũ bũsirise. Adijũ Jerusalén gãna mũa, queno tũoya mũa cũni. ¹⁵ “Mecurã ya mũa”, yibojarãji mũa guare. Mecurã meje ya guã. Busuri jĩjũ ña maji. Mecurajũ meje ña maji. ¹⁶ Ado robojũa baja. Guare mũa tirise, “Ito bajiro rẽtaro yiroja”, yiyijũ Dios oca

goti ĩsiri masu, Joel wame cutigu. Jane mejeju ado bajiro ucayoņi Joel, Diore yiari:

¹⁷ Susari rumari Espiritu Santo masa jajarare queo sãgũ yiguja yu. Yu yerioti busirã yirãji mua rĩa masa. Yu ye gaye tireti goaro yiroja mamarare cuni. Bucarareama cãiriju ĩnare busicuja yu.

¹⁸ Susari rumari Espiritu Santo sacuja yu, yure ejabuari masare. Ito bajiri yu yerio busirã yirãji ĩna.

¹⁹ Ũmacuju macãrucuju tiyamani muare ĩogũ yiguja yu. Mua ñari tuti, adi sita cuni, tiyamani ĩogũ yiguja yu. Rí ñaro yiroja, ito yicõri jea ujurise, ito yicõri bueri bue dajaro yiroja.

²⁰ Ũmacañi cuni yaticoagu yiguĩji. Ũmacañi ñami gagu cuni, rí robo bajiro sũagũ yiguĩji. Iti jeyaro baji jediroca, Jesús ñeñaro yiri masare waja seniri rumu ejaro yiroja. Ñasari rumu ñaro yiroja Jesús ĩ ito bajiro ĩ ĩori rumu. Guijori rumu ñaro yiroja.

²¹ “Yu Uju, ñeñaro yigu ña yu. Yu ñeñaro yirisere acabojoya mu”, yure yirareama jeame ujuroju ĩna wabore ñaroca ĩnare masogũ yiguja yu, yiyiju Dios, Joelre gotigu, yiyiju Pedro masare.

²² Ito yija mucana tũdi busi remoyiju ĩ:

—Tũoya yu ñarã ado yu gotiroti. Nazaret gagu Jesús ĩ masiro robo yicõri muare ĩoņi. “Dios ĩ rotiro bajiroti yiņi Jesús”, yi masiarãji mua itire tigoana ñari. ²³ Ito bajibojarocati, Jesure ñiacõri, masa quenamenare ĩsiyija mua yucutẽoju ĩna jajutoni. Iti mua yiroto riojuaju masi yucãru Dios. Ito bajibojarocati muare camotabitiru Dios. Jesure siatoni gãjerare mua ĩsire waja muareti seti ña. ²⁴ Dioama Jesús ĩ godaja bero mucana tũdi ĩ catiroca yicõņi. Ito bajiri godagoana uju Satanás, Jesure ñiacũ masibisiju. Ito bajiri mucana tũdi caticoañi ĩ. ²⁵ Jane

mejeju mani ñicu David ñayoru Jesús ĩ Jacure ĩ busigore ucañi. Tite mua. Ado bajiro busiyiju Jesús Diore:

Cuna yu rãcati ña mu. Ito bajiri ñejuu güire ma yure.

²⁶ Yu tuoñaja queno sosa yure. Ito bajiri buto wanucõri mure busia yu. Ito bajiri yu ya ruju godaja bujato-biti yibicuja yu.

²⁷ Cuna yu masia godarã watoju yure wagobicuja mu. Mu Macu ña yu. Mure rucubuo a yu. Ito bajiri yu ya ruju jogaroca yibicuja mu.

²⁸ Ito bajiri mucana tãdi yu catiroca yigu yiguja mu. Buto wanu quenagũ yiguja yu, mu rãca yu ñaja mucana, yiyiju Jesús Diore, yi ucañi David ñayoru, yiyiju Pedro masare.

²⁹ Ito yicõri gaje ña. Tuoya yu ñarã mua. Mani ñicu David ñayoru ĩ cõja adoti yuje ecoñi. “Ado ña ĩre yujeado”, ya mani. Ito bajiri ĩ tuoñarise gaye meje busiyoru ĩ.

³⁰ David catigujũ, ija bajirotire goti yuri masu ñayoyiju. “Ija yu janerãbatia Dios ĩ cõaru sigũ ñagũ yiguñi. Yu robo Ñju ñagũ yiguñi ĩ”, yi tuoñayiju David, Dios ĩ gotija tuocõri. Tite mua. ³¹ Ado bajiro ucañi David: “Cristo mucana tãdi catigu yiguñi. Ito yicõri ĩ ya ruju godana watoju jogabeto yiroja”, yini David. Ito ĩ yirisere, ija bajirotire gotigu yini ĩ, yiyiju Pedro.

³² Mucana tãdi busi remoyiju Pedro:

—Jesús ĩ godaja bero, mucana tãdi ticu gua. Ito bajiri, “ĩre tãdi catioñi Dios”, ya gua. ³³ Dios ũmacujuna ñacõri Jesure jiyiju. Dios tu ejacõri ĩ ya riojocaduja, rucubuoaraju, rujiguñi Jesús. Dios ĩ goticãdo bajiroti Jesure cũñi, Espiritu Santore guare ĩ queo sãtoni. Jiju mua tirise, ito yicõri mua tuorise, Espiritu Santo ĩ ejaja ito bajiro rëtamũ. Ititi ña ĩ wadire gaye. ³⁴ David ñayoru ĩmasire rëtaroti meje ucayõni ĩ. Jesús ĩ mujado bajirogoroama, ĩ ya ruju rãca

ñarocōti ũmacũju mujabitiyoyiju David. Ito bajiri ado bajiro ucayoñi David:

Mani ʘju Cristore ado bajiro yiñi Dios: “Yũ tũ riojocaduja rujiya, rũcũboraju.

³⁵ Mũ wajana queno mũre ñna cũdiroca yigu yiguja yũ”, yiyiju Dios mani ʘjũre. Ito bajiro ucayoñi David, yiyiju Pedro.

³⁶ Yũ ñarã, ito bajiri ñja, “Riti ña”, yi masitoni mũare busia yũ. Cristore, yucutẽoju mũa sũarureti, mani ʘju ñarocũre, manire masorocũre cũñi Dios. ʘti ñami mũcana, yiyiju Pedro masare.

³⁷ Ito bajiro ñ yija tuocõri, bũto tuoña usi bata bũjatobisijarã ñna. Ito bajiri Pedro mesare seniñayijarã ñna:

—¿No yirũjati gũa ñja? yiyijarã ñna.

³⁸ ʘna ito yija tuocõri, Pedro ado bajiro cũdiyiju ñnare:

—Ñeñaro mũa yirise jidicãña, mũa ñeñaro yirisere Dios ñ ãcabojotoni. Ito yicõri, “Jesucristore masirã ñama”, gãjerã ñna yi masitoni, idé gu rotiya mũa. Ito yija Espĩritu Santo queo sãgũ yiguñi Dios mũare. ³⁹ Dios, Espĩritu Santo sã ãmoguñi mũare, ito yicõri mũa rĩare, mũa janerãbatiare, ito yicõri sõju gãnare cũni. ʘ beserã ñajedirore Espĩritu Santo sã ãmoguñi Dios, yiyiju Pedro.

⁴⁰ Iti riti bũsigũ meje yiyiju Pedro. Ito yicõri masare riaso bũsiyiju ñ. Gaje ado bajiro ñnare riaso bũsiyiju Pedro:

—Masa ñeñarã rãca wũsabesa mũa. Camotadiya mũa, ñna rãca jeame ʘjũroju mũa wabe yirona, yiyiju Pedro.

⁴¹ Ito bajiro Pedro ñ gotija tuo wanucõri, udiãji mil masa ñarã Jesure boca ãmiyijarã. Ito yicõri yoari mejeti idé gu rotiyijarã ñna. ⁴² Ito bajiro yicõri apõstol mesa rãca ñna riasorise tuorona ñna tũ minijuasotiyijarã. ʘna riasorisere tuo ñiacõri itire tuorũnu jidicãbisijarã ñna. Ito bajiri sũgũ bajiro riti usi cutiyijarã ñna ñja. Ito bajiro tuoñacõri ñna mũcorisere maimenati bojoro bũjarãre ñsiyijarã ñna. Coji

rųyabeto minijuacōri Diore bųsiyijarā ĩna. Ito yicōri, “Iti ĩa Jesųs ya ruju robo bajirise”, yi tųoĭacōri naju bato bayijarā ĩna. Manire yĭari Jesųs ĩ goda ĩsire tųoĭarā ĩ rotiro bajiro najure bato bayijarā.

Cajero Jesure tųorĭnųsųoana ĩna ĩnare gaye

⁴³ Apōstol mesa jaje tiyamani ĩoyijarā, Dios ĩna rāca ĩ ĩajare. Itire ticōri mano ũcayijarā masa ito gāna. ⁴⁴⁻⁴⁵ Sĭgų rųyabeto Jesure masirāma sĭgų bajiro riti ũsi cųtiyijarā ĩna. Gājerā bojoro bųjaja ticōri, ĩna ya gajeoni ĩsicōri waja āmiyijarā ĩna, bojoro bųjarāre niyeru ĩsirona. ⁴⁶⁻⁴⁷ Co rųmų rųyabeto, sĭgų bajiro riti tųoĭarā ĩnari, Dios ya wijų minijuasotiyijarā ĩna Diore bųsirona. “ĩnasagu ĩa Dios mų”, yi bųsiyijarā ĩna, Diore rųcųbųorā. Ito yi tųdi wacōri ĩna ya wirijų naju bato bayijarā ĩna. Bųto wanų quenayijarā ĩna, ĩna baba mesa rāca bare bato barona. “Gājerā rētoro tųoĭa masirā ĩa mani”, yi tųoĭabisijarā ĩna. Queno ĩna yĭrise ti masicōri, “Queno yĭrā ĩama”, yiyijarā cųto gāna. Co rųmų rųyabeto iti cųto gāna coriarā Jesure boca āmiyijarā. Jesure boca āmicōri Jesure masirā tų minijuayijarā ĩna. Ito bajiri jājarā bųsa Jesure masirā bųjų wayijarā ĩna.

3

Rudurųre yisiore gaye

¹ Co rųmų rųyabeto tres ĩaroca riti Diore bųsisotiyijarā ĩna. Ito bajiri itocō tųjaroca Dios ya wijų mųja wayijarā ĩna, Pedro, Juan rāca jųarā, Diore bųsirona. ² Soje tų sĭgų masų rujiyijų. Cajerojųti wa masibicų rujearu ĩnayijų ĩ. Ito bajiri wa masibisijų ĩ. Co rųmų rųyabeto ĩ baba mesa ĩre āmi wasotiyijarā. Ito yicōri soje tų ĩre jidi rojosotiyijarā ĩna. Iti soje ado bajiro wame cųtiyijų. Seyori soje ĩnayijų iti soje. Iti soje tų rujicōri ito ejarāre, “Yųre ti maiĩname,

jabeto niyeru yũre ĩsiña mũa”, yi rujiyijũ ĩ. ³ Pedro mesare sãjarã wana yiroca:

—Yũre jabeto ti maiñame mũa, yiyijũ rudurũ.

⁴ Ito ĩ yija tũocõri, queno tisayijarã ĩna ĩre. Ado bajiro yiyijũ Pedro ĩre:

—Adojũa tiya mũ, yiyijũ ĩre.

⁵ “Yũre jabeto ĩsirã yirãji”, yirocũ queno tũoĩabojayijũ ĩ. ⁶ Ito yija Pedro ado bajiro yiyijũ ĩre:

—Niyeru ma yũre, manirea. Gaje ñasarisejũa mũre ejabuacũja yũ. Jesucristo Nazaret gagũre tũorũnũcõri, “Wũmũña mũ, wasa”, ya yũ mũre yiyijũ Pedro rudurũre.

⁷ Ito bajiro yicõri ĩ ya riojocadũja ñiacõri tũa wũmũo rũgõyijũ Pedro. Ito ĩ yirocati, ĩ ya ñicũri sũocoayijũ ĩre, rudurũ ñabojarũre. ⁸ Ito bajiri bubu quedĩ rũgũcõri, wasũoyijũ ĩ. Pedro mesa rãca sãja wayijũ rudurũ ĩja, Dios ya wijũre. “Dios queno yami yũre. Yũ ñarise cutirise yũre yisioami ĩ”, yi wanũ quena wayijũ ĩ. ⁹ Iti wijũ Dios ya wijũ ñarã ĩ waja tiyijarã ĩna. “Queno yami Dios yũre”, ĩ yi bũsija tũoyijarã ĩna. ¹⁰ Ito bajiri ĩre ti masicõri ucyijarã ĩna. “Soje tũ rujigũ, rudurũ, niyeru seni rujigũ, ¿meje ñati ĩ?” yiyijarã ĩna ucare rãca.

Pórtico de Salomón wame cutirijũ masare Pedro ĩ gotire gaye

¹¹ Rudurũ ñabojarũ, Pedro mesa watoje ñayijũ ĩ. ĩnare jidicãbisijũ ĩ. Dios ya wi tũ, Pórtico de Salomón wame cutirijũ rũgõyijarã ĩna Pedro mesa. Iti ito bajiro rõtaja ti uacõri, masa jãjarã ũma minijuayijarã ĩna. ¹² Masa ĩna minijuaja ticõri, ado bajiro bũsiyijũ Pedro ĩnare:

—¿No yija ti ucati, yũ ñarã mũa? Sõco bũsa tiya guare. Ñni rudurũre guamasiti yisiobijũ. Gũa masiro robo yija meje, Diore queno gũa cũdija meje wami ãni rudurũ. ¹³ Ado robojũa baja. Jesús ũmacũjũ gagũ ĩre yisioĩni. Mani ñicũsabatia Abraham, Isaac, ito yicõri Jacob cũni Diore

riti rŭcubwoyijarã ĩna. Dios ĩna rŭcubworum mŭcana ĩti ñami ĩja. Godarure tŭdi catiocõri, masa ĩna rŭcubworoti gayere jidicãyijŭ Dios ĩ Macŭ Jesure. ĩ Jesureti ñiacõri ĩsiyija mŭa, ñari masa ũjarãre, ĩre ĩna sĭatoni. Ũjŭ Pilato, Jesure ĩ bucõa ãmobarocati, mŭajŭa bucõare ãmobisija. ¹⁴ Pilatore, Jesŭs quenagũre bucõa rotiado õno yirã, sĭari masure bucõa rotiyija mŭa Pilatore. ¹⁵ Ito yirã riti masare catire gaye ĩsigũre sĭa rotiyija mŭa. Ito bajibobarocati, Dioama godarure tŭdi catiocõñi. ĩre ticõri, “Mŭcana tŭdi catiami”, yi masia gŭa, yiyijŭ Pedro.

¹⁶ Ito yicõri mŭcana ado bajiro bŭsi remoyijŭ Pedro:

—Ñani rudurŭ ñabojacacure ti masia mŭa. “Jesŭs yure yisio masiami”, ĩ yi tŭoĭajare, yoari mejeti ĩ ya ñicari sĕocoayijŭ ĩre. Ñaro bajiroti ĩre yisioñi Jesŭs. Itire ti masia mani, yiyijŭ Pedro.

¹⁷ Masia yŭ ñarã yŭ ĩja. Mani ũjarã rãca Jesure sĭa rotiyija mŭa. “Buto ñeñaro ya gŭa”, yi tŭoĭa masibitibojarãti ito bajiro yiyijari yŭ ñarã, ya yŭ mŭare. ¹⁸ Jesure mŭa sĭacatiŭ, “Ito bajiro yiroja”, Dios ĩ yire ñaro bajiroti bajicŭ iti. Dios ĩ oca gotiri masa ĩre yiari ado bajiro gotiyijarã jane mejeŭ: “Cristo quenabeto tõbujacõri, godagŭ yiguĩji”, yiyijarã Dios oca gotiri masa. ¹⁹ Ito bajiri iti oca tŭocõri ñeñaro mŭa yirisere jidicãña mŭa. Ito yicõri Dios ĩ ũsi cutiro bajiro tŭoĭaña mŭa, ñeñaro mŭa yirise ĩ ãcabojotoni. Ito yija Dios mŭa ya ũsiŭ ũsirioya mani mŭare jidicãguĩji. ²⁰ Ito yija mŭcana tŭdi cõagũ yiguĩji Dios, Cristore. Jane mejeŭ besecãñi Dios, Cristore mani Ũjŭ ñarocure. ²¹ Adocãta ũmacũjŭ ñaguĩji Cristo. Co rŭmŭ adi macãrŭcũrore mŭcana quenogũ yiguĩji Dios, ĩ goticãdo bajiroti. Dios ĩ queno tĩori rŭmŭ bocatigŭ yiguĩji Jesucristo. Adi ña Dios oca goti ĩsiri masa, Diore rŭcubworã ĩna ucare. ²² Sĭgũ Dios oca goti ĩsiri masŭ, Moissĕs wame cutigŭ, ado bajiro gotiyoñi mani

ñicʉsabatiare: “Dios mani ʉjʉ yʉre ĩ cōado bajiroti, gāji ĩ oca gotirocʉ cōagũ yiguĩji. Dios ĩ cōarocʉ mani comasiti ñagũ yiguĩji. ²³ Jeyaro ĩ yirise yiro bajiroti cʉdiba mʉa. Yiro robo cʉdimenare, mani Israel gānare gajerojʉ āmicōa ruyuriocōgũ yiguĩji”, yiyijʉ Moisés ñayorʉ. Adi ña mani ñicʉsabatiare, ĩ gotire, yiyijʉ Pedro masare.

²⁴ Mʉcana tʉdi bʉsi remoyijʉ Pedro:

—Samuel bero gāna cʉni Dios oca goti ĩsiri masa, adi rʉmʉri bajiroti gayere, ñaro bajiroti gotiyoyijarā ĩna cʉni. ²⁵ Jane mejejʉ, mani ñicʉsabatiajuare Dios ĩ goticāre gotiyijarā ĩna Dios oca gotiri masa. Dios mani ñicʉsabatiajuare, ĩ goticāre ñajare quenarise ejaro yiroja manire. Ado bajiro mani ñicʉ Abraham ñayorʉre goticāyijʉ Dios: “Queno masa jeyaro wanʉ quenare gaye ejaro yiroja, mʉ rīa janerābatiana sʉoriti ĩ rujeajare”, yiyijʉ Dios mani ñicʉ ñayorʉre gotigʉ. ²⁶ ĩ Macʉre tʉdi catiocōri, cajero mani rāca ñarocʉre ĩre cōañi Dios, mani queno wanʉ quenatoni. Ito yicōri mani ñeñaro yirisere jidicātoni, ĩ Macʉre cōañi Dios, yiyijʉ Pedro masare gotigʉ.

4

ʉjarā ñasarā riojo Pedro mesa ĩna bʉsire gaye

¹ Pedro, Juan rāca jʉarā masare ĩna riaso ñaroca paia ejayijarā, saduceo gaye tʉoñarā, ito yicōri Dios ya wi coderi masa ʉjʉ cʉni. ² Pedro ito bajiro masare ĩ riasoja tʉocōri, bʉto junisini ejayijarā ĩna. Ado bajiro riasoyijʉ Pedro ĩnare: “Jesús ĩ godaja bero mʉcana tʉdi catiñi. Ito bajiri mani cʉni tʉdi catirā yirāji, yi tʉoña mani”, yiyijarā Pedro mesa masare. ³⁻⁴ Coriarā jājarā Jesús oca tʉo āmisācōri Jesure boca āmiyijarā ĩna. Ito bajirā riti jājarā ʉmʉa co dʉjamocō mil masacō ñarā, bʉjʉ wayijarā ĩna, Jesure masirā. Ito bajiri paia, saduceo gaye tʉoñarā, Dios ya wi coderi masa ʉjʉ cʉni bʉto junisiniyijarā iti tʉocōri. Ito

bajiri Pedro mesare ãmi wacõri tubiayijarã ãna, ñamicajũ itĩ ñajare.

⁵ Busuri itijũ, Jerusalenti, mũcana minijuayijarã judio masa ɸjarã, gãjerã bũcũrã, ito yicõri bũcũrã rotirise riasori masa cũni minijuayijarã ãna. ⁶ Paia ɸjũ Anás wame cutigũ cũni ito ñayijũ. Ito yicõri Caifás, Juan, Alejandro, gãjerã paia ɸjarã ñajediro minijua ñayijarã itojũ. ⁷ Ito bero Pedro mesa tubiara wijũ ñarãre, ãmi wadi rotiyijũ Anás. Pedro mesa ĩ tũ ãna ejaroca, ado bajiro seniñayijũ Anás:

—¿Ñimũ mũare masare riaso roticati? Ito yicõri, ¿ñimũ ĩ rotija rudurũre yisiocati mũa? yiyijũ Anás Pedro mesare.

⁸ ĩ seniñaja tũocõri, ado bajiro cũdiyijũ Pedro, Espiritu Santo ĩ masirisena:

⁹ —Tũoya mũa. Rudurũre gũa queno yire, ito yicõri ĩre gũa yisiore, ¿itire gũare tũo tudiatĩ mũa? yiyijũ Pedro, masa ɸjarãre ito yicõri bũcũrãre cũni. ¹⁰ Mũa queno masitoni, ito yicõri Israel sita gãna ñarocõti ãna masitoni, mũare ñasarise gotia yũ. ãni rudurũ ñabojarũ mũa riojo rũgõgũre yisioñĩ Jesús Nazaret gagũ. Jesús, yucutẽojũ mũa sĩarũti, Dios tũdi catiorũti, ĩti rudurũre yisioñĩ. ¹¹ Jane mejejũ David ñayorũ ado bajiro ucayoñĩ: “Mũa wi meniri masa gũtagãre cõabojayija mũa. Ito bajibojarocati mũa cõaraga ñasarica ñaroja gũtagã”, yi ucañĩ David ñayorũ, Jesure tũoĩa yugũ. Ado bajiro bajia yireoni ña adi. Mũa judio masa ɸjarã, Jesure ãmomena yirãji. Ito bajibojarocati ñasagu ñagũ yiguĩji ĩ. ¹² Jesucristo sĩgũti ñami adi macãrucũrojũ masare masorocũ Dios ĩ cõarũ. Jesús sĩgũti manire maso masiguĩji. Ñimũjua gãji ĩ robo bajigũ maquĩji, yiyijũ Pedro ɸjarãre.

¹³ Pedro, Juan rãca ãna oca sẽoro bũsija tũocõri, bũto tũoĩa oca jaiyijarã ɸjarã. “Bũto papera riasotibitiana ñabojarãti queno bũsiama ãna. Jesús rãca ñagoanati ñari seyoama ãna. Ito bajiri ĩre bajiroti riasoama”, yi

tuoŕayijarā ɛjarā. ¹⁴ Rudurɛ ñabojarɛ, Pedro mesa rāca ĩ ñajare, “Rudurɛre yisiobisija mɛa”, yi masibisijarā ɛjarā ĩnare. ¹⁵ Ito bajiri macɛjɛ budi wa rotiyijarā ɛjarā, Pedro mesare. Ito yicōri ĩnamasiti gāmeri busi ñayijarā ĩna ĩja:

¹⁶ —¿No yiana mania Pedrore, Juanre cuni? Jerusalén gāna ñarocōti masiama rudurɛre ĩna yisiore. Ito bajiri, “Bɛrāti yama ĩna”, yi masia ma. ¹⁷ Ado bajiro ĩnare gotirɛja mani: “Jesús gaye tɛdi mɛa busi remoja, quenabeto tōbɛjarā wana ya mɛa. Ito bajiro mani ĩnare gotija, gājerāre Jesús oca gotimena yirāji ĩna”, yi tuoŕayijarā ĩna.

¹⁸ Ito yija mɛcana tɛdi jisōyijarā ĩna Pedro mesare. ĩna sāja ejaroca, “Masare riasobesa mɛa, ito yicōri Jesús gayere busi ɛyabesa mɛa”, yibojayijarā ɛjarā Pedro mesare. ¹⁹ Ito bajiro ɛjarā ĩna busija tɛocōri, ado bajiro cɛdiyijarā Pedro mesa:

—Mɛare gɛa cɛdijama, Diore cɛdimena robo bajiro baja gɛa. Diore cɛdiado ōno yirā, ¿mɛare cɛdirɛjati gɛa? yiyijarā ĩna. Dios ĩ tiro riojo, ¿no bajiro quenaroja, yire masiati mɛa? Diore cɛdirā yirāji, ya gɛa mɛare. ²⁰ Jesure gɛa tuogore, gɛa tigore cuni, itire busi jidicādo ma gɛa, yiyijarā Pedro mesa.

²¹ Itire tɛocōri:

—Tɛdi busi ɛyabesa Jesús gayere. Jesús gayere mɛa riasoja, quenabeto tōbɛjarā yirāji mɛa, yiyijarā ɛjarā mɛcana.

Rudurɛ ñabojarɛ ĩ waja ticōri, Diore rɛcɛbuoyijarā masa. “Quenoguti yigɛ ñami Dios”, yiyijarā masa. Ito ĩna yija masicōri, masare bɛto gūiyijarā ɛjarā. Ito bajiri Pedro mesare quenabeto tōbɛjaroca yibisijarā ĩna. Ito bajiri riojoti bucōacōyijarā ɛjarā Pedro mesare. ²² Rudurɛ ñabojarɛ, ĩna yisiorɛ, jɛarā masacō rēto busaro rodori tɛjagɛ ñayijɛ ĩ.

Gɛa oca sēoroca yiya, yi Diore ĩna senire gaye

²³ Budi warãjuama ñna baba mesa tũju wacoayijarã Pedro mesa. Ñna baba mesa tũ ejacõri jeyaro ujarã ñna busigore gotiyijarã ñna. ²⁴ Itire tuocõri sigũ bajiro riti usi cutirã ñari Diore busiyijarã ñna:

—Dios gũ Jacũ, mũ sigũti ña buto masigũ. Macãrucũrore meniyija mũ, sita cuni, ito yicõri riari. Macãrucũro gaye jeyaro meniyija mũ. Ito yicõri adi macãrucũro jeyaro ñarotire rujeoyija mũ. ²⁵ Jane mejeju, Espiritu Santore cõayija mũ gũ ñicu David ñayoru, mũ oca ñ busitoni. Ado bajiro ucayoñi David, mũre queno moa isigũ ñari:

¿No yija Cristore junisiniati judio masa meje ñarã cuni?

¿No yija judio masa rocati ñasarise meje tuoñati?

²⁶ Adi macãrucũro gãna ujarã minijuacõri ña yucãma, mũre ñeñaro yirona, ito yicõri Cristore cuni ñeñaro yirona, yi ucañi David ñayoru.

²⁷ Riti yiñi David. Ñ gotiada bajiroti bajicu gũ ya cuto. Uju Herodes, ito yicõri Poncio Pilato, judio masa meje cuni, ito yicõri Israel sita gãna cuni cojuti minijua ñañi ñna. Mũ Macũ, ñeñarise yibicũre ñeñaro yirona minijuañi ñna, masare masotoni mũ cõarũre. ²⁸ Mũ Macũre sãañi ñna. Jane mejeju, ado bajiro rẽtaro yiroja, yiyija mũ, mũ masirisena. ²⁹ Dios gũ Jacũ, gũare tuoya. “Quenabeto tõbujarã yirãji mũ”, gũare ñna yirise acabojabesa mũ. Gũare eabuaya mũ. Ñaro bajiroti mũre cudi ãmoa gũ. Ñe guijobeto, Jesús oca quenarise gũ busitoni gũare eabuaya mũ. ³⁰ Mũ masirisena masa cõrãre masoña mũ. Ito yicõri tiyamani cuni yiya mũ, “Jesuna suoriti bajaia adi”, masa ñna yitoni, yiyijarã ñna Diore busirã.

³¹ Diore ñna busi tioroca, ñna minijua ñariju sita ueyiju. Sita ueriju tototi, Espiritu Santo quedi sãjayiju ñnare. Espiritu Santore queno cudicõri, ñe güire mejeti Dios oca masare gotisuooyijarã ñna.

“Yũ sīgũ ye ña gajeoni”, yimena ñari gājerāre batore gaye

³² Jesure masirā sīgũ bajiro riti tuoĩa ñayijarā ña. Ña rucorise, “Yũ sīgũ ye ña”, yibisijarā ña. Ña baba mesare sīgũ ruyabeto batoyijarā ña. ³³⁻³⁵ Sita rucorā, ito yicōri wiri rucorā, gājerāre ñsiyijarā ña. Iti ñsicōri niyeru bujayijarā ña. Niyeru bujacōri apóstol mesare ñsiyijarā ña, bojoro bujarāre ña ñsitioni. Ito bajiri ña rāca gāna sīgũju bojoro bujarā mañijarā ña. Jesús oca quenarise riaso jidicābisijarā apóstol mesa. “Jesús ñ godaja bero, mucana tudī caticōri, ñami mucana”, yi queno sēo quenaro gotiyijarā ña masare. Ito bajiroca Jesure masirā ñarocōreti queno ña wanũ quenatoni, ñnare ejabuayijũ Dios. ³⁶ Jesure masirā wato ñayijũ sīgũ levita masũ. José wame cutigũ ñayijũ ñ. Chipre wame cutiri yogajũ rujearu ñayijũ ñ. Apóstol mesa, Josére gaje wame wōyijarā, Bernabé. Griego ocama, “Wanũ quenare gaye riasogu”, yireoni ñayijũ iti wame. ³⁷ Josére sita ñayijũ. Itire gājire ñsiyijũ ñ. Iti waja niyeru bujacōri apóstol mesare ñsiyijũ, bojoro bujarāre ña batotoni. Queno yigũ ñayijũ José.

5

Ananías ñ manojo Safira rāca ña ñeñaro yire gaye

¹ Gājijũama, Ananías wame cutigũ ñ manojo Safira rāca, queno yirā meje ñayijarā ña. Ananías ñ manojo rāca ña ya weseca gājerāre ñsiyijarā. Ito yicōri niyeru bujayijarā ña. ² Ananías ñ manojo rāca coro bajiro tuoĩayijarā ña. Ito bajiri niyeru jabeto yeyoyijarā ña. Ito yicōri apóstol mesare ñsigũ wayijũ ruyarise. Ñnare ñsi wacũ, “Adi riti bujabũ yũ”, yiyijũ Ananías ñnare. ³ Ito ñ yija tuocōri, ado bajiro busiyijũ Pedro ñre:

—Ananías, ¿no yija rũmũa ujũre cudati mũ? Mũ ya usijũ rũmũa ujũ sājani mũre. “Adi riti bujabũ yũ”, mũ yija,

Espíritu Santore ruo ãmogũ ya mũ. ⁴ Weseca mũ ya weseti ñabojadoja, mũ ïsi ãmoja, mũ ïsi ãmobeja cuni. Mũ ãmoro bajiro yirũjaboyija mũre. Weseca waja mũ bujarise cuni mũ yeti ñabojadoja. Mũ ïsirotocõti, “Adocõti ïsicũja yũ”, yirũjaboyija mũre. ¿No yija ñeñaro tuoĩacõri ruori mũ? Mũ ruobojaja cuni, guare riti meje ruogu ya mũ. Diore cuni ruogu ya mũ, yiyijũ Pedro Ananíasre.

⁵ Ito bajiro ï yiroca cojisiti cõ quedicoayijũ Ananías. Ito bajija tuocõri, ito gãna ruje güiyijarã. ⁶ Ito yija coriarã mamarã Ananías ya rujure gũmacõri ïre yujerã wayijarã ïna.

⁷ Ito bero udiãji cõrecõ ejayijo Ananías ñabojaru manajo. “Ito bajiroja”, yibisijo iso.

⁸ —¿Adi ñarocõti ñati weseca waja, mũa bujare? yiyijũ Pedro isore.

—Ñarocõti ña, yi ruoyija iso.

⁹ Ito iso yija tuocõri, ado bajiro yiyijũ Pedro isore:

—¿No yija mũ manũju rãca sũgũre bajiro usi cuticõri, Espiritu Santore ruo ãmori mũa? Macũju tũjama mũ manũjure yujerã ejana. Mũcana mũre ãmi warã yirãji, mũre yujerona, yiyijũ Pedro isore.

¹⁰ Ito ï yirijũti, cojisiti cõ quedicoayijo iso cuni. Sãja wacõri cõrore ti bujayijarã mamarã. Ito bajiri isore ãmi budi wacõri manũju ñabojaru tũju yujeyijarã ïna mũcana.

¹¹ Jesure masirã ñarocõti, ito yicõri masa jeyaro, “Ito bajiyijũ”, yija tuocõri, buto güiyijarã ïna.

Jaje tiyamani ïna ïore gaye

¹² Iti mũmuri Jesure masirã sũgũ ruayabeto sũgũ bajiro riti usi cuticõri, Dios ya wi tũ, Pórtico de Salomón wame cutirijũ minijuasotiyijarã ïna. Jerusalén gãna ïna tiro riojo Dios ï masiro bajiro ï ejabuarisena jaje tiyamani ïoyijarã apóstol mesa. ¹³ Jesure masirãre queno rũcũbuoyijarã Jerusalén gãna. Ito bajibojarocati Jesure masirã tũ ware

güiyijarã ñna. ¹⁴ Coriarã buto güiyijarã, ito bajibojarocati jãjarã Jesús oca tuo ãmisãyijarã. Romia cuni, ñmua cuni Jesús oca tuo ãmisãyijarã ñna. Ito bajiri jãjarã busa buju wayijarã Jesure masirã. ¹⁵ Tiyamani Pedro ñ ñogore tuocõri, cõrãre ma tu ñna cani jesari cumuro rãcati cüyijarã masa. Pedro ñ rõtaja tiana yirona, bocatiyijarã cõrã. Manire moãajaro yirona, bocatiyijarã ñna ñre. Manire ñ moãabeja cuni, ñ rãmúgoti mani joe rõtajaro yirona, bocatiyijarã. Tudi cati ãmorã ñre bocatiyijarã ñna. ¹⁶ Jãjarã masa, Jerusalén tu gãna wija wayijarã Jerusalénju cõrãre ãmi warã. ñna ya usiju rãmúa sãñarãre cuni ãmi wayijarã. Cõbojana ñajediro tuja jedicoayijarã ñna. Ito yicõri rãmúa sãñabojana cuni rãmúa budicoayijarã ñja.

Apóstol mesare ñna usirio codere gaye

¹⁷ Iti tuocõri paia uju ito yicõri ñ baba mesa saduceo gaye tuoãrã buto ti tudiyijarã apóstol mesare. ¹⁸ Ito bajiri ñña roticõri Jerusalén ga wiju, tubiara wiju tubia rotiyijarã ñna, apóstol mesare. ¹⁹ Tubia ecoana ñna ñabojaro cati ito ñnamiti ito wiju ángel goayiju ñnare. Ito bajiri sojeri janacõri ñnare tãa ãmi wayiju ñ:

²⁰ —Dios ya wiju wasa mua. Ito ejacõri masare gotiba, ñna cuni catitñnare gaye ñna bujatoni, yiyiju ángel ñnare.

²¹ Ito bajiri busuri jñju, Dios ya wi sãjacõri masare riasoyijarã ñja.

Ito bajiro ñna riasoroca ricati paia uju ñ baba mesa rãca Israel sita gãna ujarãre jiyijarã, minijuatoni. Ito yicõri, “Tubiara wiju ñarãji”, yirona apóstol mesare ñna ãmitoni surarare cõayijarã ñna. ²² Tubiara wiju ñna ejaja, mañijarã ñna. Ito tiboja, tudi wacõri, ujarãre gotirã wayijarã surara:

²³ —Tubiara wi queno soje biara wi ñnaro ca ejabojabu gua. Coderi masa cuni itoti ñabojama. Ito bajibojarocati soje janacõri, gua tija, apóstol mesa mama, yiyijarã ñna.

²⁴ Iti oca t̄uocōri, paia ɯjɯ ito yicōri Dios ya wi coderi masa ɯjɯ, no yimena b̄jayijarā ĩna. Iti t̄uocōri, “¿No bajiro yirojada ĩja?” yiyijarā ĩna. ²⁵ ĩna b̄jatobiti ñaroca s̄gũ ejayijɯ ĩna t̄u. Ado bajiro gotiyijɯ ĩ ĩnare:

—Tubiara wijɯ m̄ua bia c̄ubojana, Dios ya wijɯ masare riasorā yama ĩna, yiyijɯ ĩ ĩnare.

²⁶ Ito yija Dios ya wi coderi masa ɯjɯ, ito yicōri ĩ ya moari masa rāca apóstol mesare āmirā wayijarā ĩna. B̄to s̄oro yimenati āmi wayijarā ĩnare. “Masa jājarā ḡta reaborāji manire, mani s̄oro yija”, yi t̄ao ḡuirā s̄oro yibisjarā ĩna. ²⁷ ĩnare āmi wacōri, ɯjarā riojo ĩnare jidi r̄ḡoyijarā ĩna. Ito yija paia ɯjɯ ĩnare ticōri ado bajiro yiyijɯ ĩnare:

²⁸ —Jesús gayere m̄ua riasorisere, m̄uare r̄eobojacɯ ḡua. Ito yibojarcati Jerusalén ḡana ñarocōreti masare riaso ucuyija m̄ua. Ito bajiri s̄gũ r̄uyabeto masiama m̄ua riaso ucurisere. “Jesús ĩ godare gaye ĩnare seti ña”, yiyija m̄ua ḡuare, yiyijɯ paia ɯjɯ apóstol mesare.

²⁹ Ito ĩ yija t̄uocōri, ado bajiro ĩre c̄udiyijarā apóstol mesa.

—Dioj̄uare c̄udis̄uorɯja mani, masare mani c̄u diroto rioj̄ua. Dios rotirisej̄ua ñasa masa rotirise r̄etoro, yiyijɯ Pedro ĩ baba mesa rāca. ³⁰ Jesús yuc̄t̄eojɯ m̄ua s̄ia rotir̄ureti, Dios m̄ucana t̄udi ĩ catiroca yiñi. ĩ Dioti ñami, jane mejejɯ mani ñic̄usabatia ĩna r̄uc̄ub̄ogorɯ. ³¹ Dios ũmac̄j̄una ñacōri, Jesure j̄iñi. Ito bajiri ĩ ya riojocad̄ja, r̄uc̄ub̄orajɯ ruj̄igūiji Jesús adoc̄ata. Jesús mani ɯjɯ ñarocɯ, ito yicōri ñeñaro mani yirise waja yi ĩsiroc̄ure c̄uñi Dios. Mani Israel ḡana ñeñaro mani yirise j̄idic̄atoni, ito yicōri, “Jesús ñeñaro yɯ yirise itire ācabojoya”, mani yi senitoni c̄uñi Dios Jesure. ³² Esp̄iritu Santo s̄añoana ḡua ñajare, ĩna s̄uriti Dios ĩ jeyaro yigorere gotia ḡua. No Dios

ĩ yiro bajiro cudigu, Espiritu Santo ĩre sãgũ yiguĩji Dios, yiyijũ Pedro ɥjarãre.

³³ Pedro ito ĩ yija tɥocõri, bũto junisiniyijarã ĩna. Ito yicõri Pedro mesare sĩa ãmoyijarã ĩna. ³⁴ ɥjarã rãca sigũ fariseo gaye tɥoĩagũ ñayijũ ĩ. Gamaliel wame cõtigu, judio masa ĩna rotirise riasori masũ ñayijũ ĩ. Masa ruje rĩcũbũoyijarã ĩre. Gãjerã ɥjarã rãca bũsirocũ wũmũ rĩgũcõri, Pedro mesare bucõa rotiyijũ Gamaliel. ³⁵ Ito yija ado bajiro bũsiyijũ ĩ baba mesa ɥjarãre:

—Queno tɥoya yũ ñarã mũa. Āna masare mũa yi ãmorisere, queno tɥoĩaña mũa. ³⁶ ¿Teudas ĩ yigorere ãcabojeti mũa? Nocõ rodori mejeti rẽta, “Ñasagũ ña yũ”, ĩ yija bero. Iti oca tɥocõri, “Riti bajiroja”, yirona cuatro cientocõ ãmũa sũyabojayijarã Teudas ñabojarũre. Ito bero yoa bũsari gãjerã ĩre sĩacõyijarã. Ito bajiri ĩre sũyabojana ĩna ãmoroti batacoayijarã. ĩ riasobojare cũni jedicoayijũ. ³⁷ Ito bero mũcana masare ĩna cõĩari rũmũri Galilea gagũ, Judas wame cõtigu ñayijũ. ĩre cũni ĩ bũsirise tɥocõri masa jãjarã sũyabojayijarã. Ito bero ĩre sĩacõyijarã gãjerã. Ito yija ĩre sũyabojana ĩna ãmoroti batacoayijarã ĩna. ³⁸ Ito bajiri mũare gotia yũ. Ɇsirioro yibesa ãnare. ĩna ãmoro wacõato. ĩna riasorise gaye masa ye iti ñaja jedicoaro yiroja. ³⁹ Dios ye ĩna riasojama, no yicõri camota masimenaji mũa. Queno tɥoĩaña mũa Dios rãca mũa ñeñame yirona, yiyijũ Gamaliel, ĩ baba mesa ɥjarãre. Ito bajiro ĩ yija tɥocõri, “Ri ya mũ”, yiyijarã ĩna.

⁴⁰ Ito yija Pedro mesare jisõyijarã ĩna mũcana. Ito yicõri ĩnare baje rotiyijarã ĩna. Ito yicõri Jesús gaye bũsirere ĩnare rẽoyijarã ĩna. Ito yija ĩnare jidicãyijarã. ⁴¹ Godoti wanũ budiyijarã Pedro mesa ɥjarã tũ ñabojana. “Jesús oca gotitoni Dios ĩ manire cũja quenasacõa, quenabeto mani tõbũjabojarocati”, yiyijarã Pedro mesa. ⁴² ɥjarã ĩna Jesús gaye ĩna rẽobojarocati masare riaso jidicãbisijarã

ĩna Pedro mesa. Dios ya wiju Jesucristo gaye masare riasoyijarã ĩna. Ito yicõri masa ya wirijũ cuni riasoyijarã ĩna.

6

Jua ãmojeno ejabuari masare ĩna cũre gaye

¹ Ito rodoriti Jesure masirã jãjarã busa buju wayijarã. Griego oca busirãjua, Hebreo oca busirãre busitusuoyijarã. Griego oca busirãjua, ado bajiro busituyijarã Hebreo oca busirãre: “Co rumũ ruyabeto mua bare batobojaja, corocõ batobea mua. Mua rãca gãna wajeagoana romiare riti jairo ĩsia mua. Gua rãca gãna wajeagoanareama queno ĩsibea mua”, yiyijarã ĩna. ² Ito bajiro ĩna gãmeri busituja tuocõri, Jesure masirã ñarocõreti miojuyijarã apóstol mesa:

—Dios oca gua riasorise jidicã masibea gua. Guareama gua riasorisejua ña, naju batore gaye rëtoro ñasarise. ³ Ito bajiri jua ãmojeno masa cũrujarãji mua guare ejabuaronã. Ado bajirãre ãmũare beserũjarãji mua. Queno tuõiarã, queno rucubũoana, ito yicõri Espiritu Santore queno cudirã, mua beseja quena. Ito bajirãre guare ejabuaronã cũrujarãji mua. ⁴ Guama ado bajiro yisotirã yirãji. Diore riti busisotirã yirãji, ito yicõri masare riasorã yirãji guama, yiyijarã apóstol mesa ito ñarãre.

⁵ Ito bajiro apóstol mesa ĩna busija tuocõri, sīgũ bajiro riti tuõia jediyijarã ĩna, Jesure masirã. Ito yicõri sīgũre beseyijarã ĩna. “Esteban ĩ ñami Jesure queno tuorũnucõri Espiritu Santore queno cudigũ”, yi tuõiacõri ĩre beseyijarã ĩna. Ito yicõri Esteban bajiro tuõiarãre cuni beseyijarã ĩna. Adocõ ñayijarã ĩna Esteban baba mesa: Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, ito yicõri Antioquía gagũ Nicolás. Judio masũ meje ñabojagũti ĩna queti ocare rucubũogũ ñayijũ ĩ. Itocõ ñayijarã bare batotoni ĩna

cūana. ⁶ Ito bajiro ĩnare bese tĳocōri, “Āna ñama iti masa, gūa cūrona”, yiyijarā Jesure masirā, apóstol mesare. Ito yicōri ĩna joe āmo moa jeocōri Diore bŕsiyijarā apóstol mesa, quenaro Dios ĩnare ejabuatonĳi.

⁷ Masa jājarā bŕsa tŕo wayijarā Dios ocare. Ito yiroca riti Jerusalénjŕ Jesure masirā jājarā bŕsa bŕjŕ wayijarā. Ito yija Paia masa cŕni jājarā Jesús ocare queno tŕorŕnŕy-ijarā.

Estebanre ĩna ñiare gaye

⁸ Estebanre queno yiyijŕ Dios. Ito yicōri ĩ masirisere Estebanre jidicāyijŕ. Ito bajiri Esteban tiyamani ruje ĳoyijŕ masa tiro riojo. ⁹ Ito yija co rŕmŕ Esteban rāca gāmeri tŕoĳa bŕsiyijarā coriarā. Minijuara wijŕ wasotirā ñayijarā ĩna. Moa ĳsiri masa ñagoana ya wi wame cŕtiyijŕ iti wi. Moa ĳsiri masa ñagoana co cŕto gāna meje ñayijarā ĩna. Cirene gāna, Alejandrĳa gāna, ito yicōri Cilicia sita gāna, ito yicōri Asia sita gāna ñayijarā ĩna. ĩna ruje tŕoĳa bŕsiyijarā Esteban rāca. ¹⁰ Ito bajibojarocati Estebanjŕama queno bŕsi masiyijŕ, Espĳritu Santo queno ĳre ĩ ejabuajare. Ito bajiri bŕsi rĕtocŕ masibisijarā ĩna, ĳre bŕsibojana. ¹¹ Ito bajiri bŕsi masibiticōri, gājerāre niyeru ĳsiyijarā ĩna, Estebanre ĩna oca menitoni. “Diore cŕni, Moisĳsre cŕni quenabeto bŕsituami Esteban”, yi rŕo gotiyijarā ĩna gājerāre, niyeru boca āmianajŕa. ¹² ĩna rŕore ocare tŕorŕnŕcōri, cŕto gāna Estebanre ruje junisinijarā. Iti tŕo junisinicōri bŕcŕrā ito yicōri judio masa rotirise riasori masa cŕni Estebanre ñayijarā, ŕjŕ tŕ āmi warona. ¹³ Estebanre ŕjŕ tŕ ĩna āmi ejaroca niyeru boca āmigoana ado bajiro rŕo gotiyijarā:

—Coji meje Esteban Dios ya wire ĩ bŕsituja, ito yicōri Moisĳs ĩ rotirisere ĩ bŕsituja tŕocŕ gŕa, yiyijarā ĩna. ¹⁴ Ito yicōri Esteban ado bajiro ĩ bŕsija tŕocŕ gŕa. “Jesús

Nazaret gagu Dios ya wire jana batecõgũ yiguĩji, ito yicõri Moisés í rotire mani usi cutibojarise, itire cuni cõacõgũ yiguĩji”, ito bajiro Esteban í yija tuocu gua, yi ruo gotiyijarã ñna.

¹⁵ Ito yija ujarã tisayijarã Estebanre. Ñre ñna tija, rio yori rio ñayiju. Dios ñaro gagu ángel rio robo bajiro bajiyiju.

7

Seti ma yure, Esteban í yire gaye

¹ Ito yija paia uju ado bajiro seniñayiju Estebanre:

—¿Riti ñati mu ito yire? yiyiju Estebanre.

² Ito í yija tuocõri, cudiyiju Esteban:

—Yu ñarã tuoya mu. Jane mejeju Dios oca goayiju mani ñicu Abraham ñayorare. Mesopotamia í ñarocaju rëtoro masigũ Dios oca ruyuyiju, Haránju í waroto ri-
ojuaju. ³ Ado bajiro ruyuyiju Dios oca: “Mu ya sitare wagoya, ito yicõri mu ñarãre cuni wagoya, gaje sitaju yu mure curotoju”, yiyiju Dios mani ñicu ñayorare. ⁴ Ito yija, Dios ito bajiro í yija tuocõri, Caldea sitare wagoyiju í. Ito yicõri Haránju ñagũ wayiju. Itoju Haránju ñna ñaroca mani ñicu jacu ñayoru itoju godagoyiju ñre. Ito bero adoju mani ya sitaju Abraham í ñatoni ñre cõañi Dios. ⁵ “Adi sitaju ñaña”, yibojagati, “Jabeto adi ña mu ya sita”, yibisi Dios ñre. Ito bajiri, “Adi ña yu ya sita”, yi masibisiju Abraham. Cojisiti ado robo, bajiro yiroja yiari goticãñi Dios Abrahamre. “Iti sita mure ísicuja yu. Mu godagoja bero mu janerãbatia ya sita ñaro yiroja iti”, yiyiju Dios Abrahamre, rĩa macu í ñarocaju maji. ⁶ Iti wato gaje gotiyiju Dios Abrahamre. “Ija co rumu adi sitare wagorã yirãji mu janerãbatia. Ito bajiri adi sitare wagocõri gãjerã ya sitaju ñabojarã yirãji mu janerãbatia. Gãjerãre moa ísiri masa ñarã yirãji ñna. Gãjerã quenabeto ñna tõbujaroca yirã yirãji. Yoari sigũ masucõ masacõ rodori itire tuoñarã yirãji

ina. ⁷ Ito bajibojarocati m̄ janerābatiare ñeñaro yirāre quenabeto ina tōbujaroca yiḡu yiḡuja yu c̄ni. Iti c̄tore wagoçori adi sitaju t̄di ejarā yirāji m̄cana. Adoju ñacōri yare r̄uc̄buorā yirāji”, yiyiju Dios, mani ñic̄u Abraham ñayor̄e. ⁸ Ado bajiro rotiyiju Dios Abrahamre: “Yu m̄re gotire m̄ tuo masija, ‘Dios yagu ñaḡu yigūji āni’, yiroc̄u m̄ mac̄u ñaroc̄ure p̄i gaja wirot̄u taḡu yiḡuja m̄”, yiyiju Dios Abrahamre. Ito bajiri ī mac̄u Isaac ī ruजारoca ūdia āmojeno r̄m̄uri bero ire wirot̄u tayiju. Ito bajiri Isaac, Jacobre ī mac̄u c̄tija wirot̄u tayiju. Jacob c̄ni ito bajiroti yiyiju ī r̄iare mani ñic̄usabatia ñayoanare. Ju d̄ujamoc̄o ju ḡubojeno ñarā ñayijarā ina. Ado bajiro yiñi mani ñic̄usabatia ñayoana, yiyiju Esteban ūjarāre.

⁹ Mani ñic̄usabatia ñayoana, Jacob r̄ia rāca José wame c̄tiḡu ñayiju. Josere ruje ti tudiyijarā ī r̄jor̄u mesa. Ito bajiri ina ocabaji ñabojar̄reti ḡajerā masare īsic̄ori waja seniyijarā ina. Ito bero ire b̄jacōri, Egiptoju ire āmi wayijarā ina. Ito ina yibojarocati Dios queno tir̄ñuyiju ire. ¹⁰ José quenabeto ī tōb̄ujabojarocati Dios queno ejabuayiju ire. Egipto gaḡu ūju, Faraón wame c̄tiḡu Josere jiyiju. Ūju Faraón ī tiro riojo queno tuōiare gaye jidic̄ayiju Dios Josere. Faraón Josere ī baba b̄jatoni queno ejabuayiju Dios. Ito bajiri Faraón ado bajiro gotiyiju Josere: “Yure ejabuari mas̄u ñasagu ñaḡu ya m̄. Egipto ḡana ñaroc̄oreti m̄ rotire āmoa yu. Ito yic̄ori yu ya wi ḡanare c̄ni m̄ rotire āmoa yu”, yiyiju Faraón Josere.

¹¹ Iti rodoriti Egipto sitaju bare jedicoayiju. Ito yic̄ori Canaán sita c̄ni jedicoayiju. Masa ruje ñio jogayijarā. Ito yic̄ori quenabeto tōb̄ujayijarā ina. Mani ñic̄usabatia no ñno bare b̄ja masibis̄i ina. ¹² Ito bajiri mani ñic̄u ñayor̄u Jacob, “Egiptoju bare seore ñayiju”, yija tuoçori, ī r̄iare c̄oyiju ina bare waja yirā watoni. ¹³ Egiptoju bare āmirā ejayijarā ina maji. Bare iti jedija itoj̄ati m̄cana

āmirā wayijarā ĩna. M̄cana t̄adi ĩna ejaroca ado bajiro gotiyij̄u José ĩnare: “Ȳure ti masibea m̄ua. M̄ua ocabajiti ĩna ȳu”, yiyij̄u José ĩnare. Ito bajiro José ĩ yija t̄uoc̄ori, ḡājerā ĩ ĩnarā ĩnare gayere t̄uo b̄ujayij̄u Faraón. ¹⁴ Ito yija José ĩ ĩnarā ĩnaroc̄oreti ito yic̄ori ĩ jac̄ure c̄uni ji rotiyij̄u Egiptoju ĩna ĩnatonĭ. Ūdiarā masac̄o ḡāji ye co d̄uja ḡuboc̄o ĩnarā ĩnayijarā ĩna, ĩ ĩnarā. ¹⁵ Ito bajiro bajijare Egiptoju ĩnaḡũ wayij̄u Jacob. Egiptoju yoari ĩnac̄ori itoju godacoayij̄u Jacob. Ito yic̄ori ĩ r̄ia ĩnana, mani ĩnc̄usabatia ĩñayoana godaņi itoju. ¹⁶ Egiptoju ĩna c̄oĉojarocati ito ḡāna Siquemju yujerā wayijarā. Siquemju āmi ejac̄ori, mani ĩnc̄u Abraham ĩñayor̄u, Hamor r̄iare masari cuma goje ĩ ḡāmecaraj̄ure yujeyijarā ĩna.

¹⁷ Mani ĩnc̄usabatia ĩñayoana, Egipto sitaju jājarā masa b̄uj̄uri c̄uti ĩnayijarā. Ito ĩna baji ĩnaroca riti jabeto r̄uyayij̄u ĩnare Dios Canaán wame c̄utiri sita ĩsiroto, “M̄u janer̄abatiare sita ĩsiḡũ yiḡuja ȳu”, yi Abraham ĩñayor̄ure Dios ĩ gotic̄ado bajiroti. ¹⁸ Iti rodoriti ḡāji ūju Egiptoju rotis̄uoyij̄u. José mesa mani ĩnc̄usabatia ĩñayanare r̄ũc̄ub̄uoḡu meje ĩnayij̄u ĩ. ¹⁹ ĩ ūju mani ĩnc̄usabatia ĩñayanare r̄uoni. Ito yic̄ori quenabeto yiyij̄u. Mame joearā r̄iacare c̄oĉa rotiyij̄u ĩ. ²⁰ Iti rodoti rujeayij̄u Moisés c̄uni. Dios ĩ tija quenaḡũ ĩnayij̄u ĩ mac̄uac̄ā. Iti sita ūju ĩ rotire masibojagoti Moisés jaco ūdiarā ūmacañic̄oti r̄uco ĩnayijo ĩre. ²¹ Mac̄uac̄āre yeyo masibiti wacoti, iso mac̄ure maibojagoti, ūju ĩ rotiado bajiroti ĩre c̄oĉabojayijo iso. Ito iso yija bero ūju Egipto gaḡu maco ĩre ti b̄ujac̄ori, ĩre masoyijo iso mac̄u robo bajiro. ²² Ito bajiri ūju maco r̄āca ĩnaḡũ riti Egipto ḡāna ĩna masirisere queno riasotiyij̄u ĩ, Moisés. ĩ b̄usija, t̄uo masire r̄āca b̄usiyij̄u ĩ. Ito yic̄ori ĩnasarisere moa quenoyij̄u.

²³ Moisés j̄uarā masac̄o rodori t̄ujagu, “Ado bajiro bajic̄uja ȳu”, yi t̄uoñayij̄u ĩ. “Ȳu ĩnarāre tiḡu wac̄uja ȳu,

no bajiro ñna ñaja”, yi tʉoʉayijʉ. ²⁴ Ñna tʉ ĩ ejaroca, mani yagʉre, Egipto gagʉ ĩ bajeja tiyijʉ, Moisés ñay-orʉ. Ito bajija ticōri, ĩre gāme ĩsiyijʉ. Ito yicōri ĩre sĭa ruyuriocōyijʉ Moisésjʉa. ²⁵ “Egipto sitajʉ gʉare bucōa ejabʉarocʉ cūyijari Dios, yʉre yi masirāji yʉ ñarā”, yi tʉoʉabojayijʉ Moisés. Ito bajiro ĩ tʉoʉabobarocati, ĩre bajiro meje tʉoʉayijarā ñna. ²⁶ Gaje rʉmʉ mʉcana mani ñarāre ti quenogū wayijʉ Moisés. Ito ejacōri ñna comasiti ñna gāmeri jaroca ejayijʉ ĩ. Ñnare oca queno āmoyijʉ ĩ. Ito bajiri ado bajiro ñnare bʉsibojayijʉ ĩ maji: “Adojʉa tʉoya. ¿No yija comasi ñabobarāti gāmeri jati mʉa?” yiyijʉ Moisés ñnare. ²⁷ Sĭgū ĩ babare jagʉ, ito bajiro Moisés ĩ bʉsija tʉocōri, junisinigū Moisésre tʉcōayijʉ. “¿Ñimʉ gʉa ʉjʉ ñarocʉre cūcati mʉre? ²⁸ ¿Ñamica mʉ Egipto gagʉre mʉ sĭado bajiro yʉre sĭarocʉ yati mʉ?” yiyijʉ ĩ Moisésre. ²⁹ Iti tʉo ʉcacōri, gūigʉ rudi wayijʉ Moisés. “Yʉ sĭare gaye Egipto gānare gotirā yirāji”, yi tʉoʉayijʉ Moisés. Ito bajiri Madián wame cʉtiri sitajʉ rudi wayijʉ ĩ, gaje masa ya sitajʉ. Itoju manajo bʉjacōri jʉarā rĭa cʉtiyijʉ ĩ.

³⁰ Jʉarā masacō rodori bero, co rʉmʉ wa ucugʉ wayijʉ Moisés. Sinaí wame cʉtiricʉ gūtagū jʉdojʉ, yucʉ manojʉ wa ucugʉ wayijʉ Moisés. Ito yija ĩ tʉ rujatutu jea ʉjʉ rŭgōri tutu robo bajiro wato Dios ñnaro gagʉ ángel goayijʉ ĩre. ³¹ Itire ticōri ʉcayijʉ Moisés. Queno tisarocʉ ito tʉ ĩ waroca Dios oca ruyuyijʉ: ³² “Yʉ ña Dios. Mʉ ñicʉsabatia Abraham, Isaac, Jacob cʉni yʉre rŭcʉbʉocā”, yiyijʉ Dios Moisésre. Iti oca tʉocōri gūigʉ nʉrʉoyijʉ Moisés. Ito bajiri iti tuture ti queotu āmobisijʉ ĩ. ³³ Ito yija mʉcana tʉdi bʉsi remoyijʉ Dios: “Ado jacajʉti ña yʉ. Mʉ tuti ña yʉ. Ito bajiri mʉ ya gʉboco ruacōña mʉ. Ito bajiro yicōri yʉre rŭcʉbʉogʉ yigʉja mʉ. ³⁴ Yʉ ya masa Egiptojʉ quenabeto ñna tōbʉajaja ticʉ yʉ. Ito yicōri ñna awasāja tʉocʉ yʉ. Ito bajiri Egipto gānare ñna camotaditoni ñnare

ejabuagu wadibu yu. Wasa Egiptoju, yu mure tudi wa rotia yu”, yiñi Dios Moisésre gotigu, yiyiju Esteban ujaräre.

³⁵ Í Moisési ñami, mani ñicusabatia ña tuo ãmōbitiru. “¿Ñimū gūa ujū ñarocure cūcati mure?” yiyijarã mani ñicusabatia Moisésre. Ito bajibojarocati Dioti ñre judacōañi ña masa tujū ña ujū robo bajiro ñarocure. Mani ñicusabatia Egiptojure ña budigotoni ejabuārocure cūñi Dios Moisésre. Ángelna suoriti ito bajiro gotiyiju Dios Moisésre, rujatutujuna ñre goāiocōri. ³⁶ Moisési mani ñicusabatia ñayoanare Egipto sitaju ñnare ũmatã wayiju í. Egiptoju tiyamani yi ñoyiju Moisés, ito yicōri riaca jajosa Ide Sūarise wame cutirisa tñimaju cūni ñoyiju í. Ito bajiri yucu manojū ñagū cūni, jūarã masacō rodori ñagū tiyamani ñoyiju Moisés. ³⁷ Moisési ñami mani ñicusabatia ñayoanare gotiru: “Mani Jacu Dios yure í cōado bajiroti, gãji í oca gotirocure cōagū yiguñi. Dios í cōarocu mani comasiti ñagū yiguñi. Yiro bajiroti cādiba mūa ñre”, yiyiju Moisés mani ñicusabatia ñayoanare. ³⁸ Í Moisési mani ñarã rāca gūtagū judoju Sinaí wame cutiricu judoju minijuañi yucu manojū. Ito yija í sigūti gūtagūju mūja wayiju. Itoju í mūja ejaroca Dios ñaro gagū, ángel ñre busiyiju. Ito yicōri Moisés mani ñicusabatia ñayoanare oca jedibitiroti gotiyiju. Ito bajiri í gotiado bajiroti ejayija manire cūni.

³⁹ Mani ñicusabatia ñayoana, Moisésre ñaro bajiroti cādibitioñi. ñre tujamena Egiptoju tudi wa ãmoyijarã ña. ⁴⁰ Ito yicōri Moisés gūtagū joeju í ñaroca riti, í rñjoru Aarón wame cutigure ado bajiro gotiyijarã ña: “¿Noju ñati mū ocabaji? Egipto sitaju gūa ñaroca guare bubojacacure mū ocabajire masibea gūa ñja. Ito bajiri guare gūa ujū ñaroti, gūa rñcuburoti guare meni ñsiña. Iti gūa rñcoja, gūa wa ãmoro riojo ño waroja iti”, yiyijarã ña Aarón ñayorure. ⁴¹ Ito yija wecu macnacã robo bajigu meni rujeoyijarã ña.

Ito yicōri waibucurã sĩa isiyijarã ñna, ñna meni rujeorure yari. Ito yicōri basa meni jeobuayijarã ñna, ñna meniru wecu macu bajigure rucuburã. ⁴² Ito bajiro ñna yija ticōri, ñnare jidicãcōyijũ Dios. Ñna ãmoro robo ñna yi ãmojare ñnare camotabisijũ Dios. Ito bajiri ñocõa, ãmacañi, ñami gagure cuni rucubuooyijarã ñna. Diore goti isiri masu Amós ñayoru ñ ucare ado bajiro gotia:

Israel sita gãna tuoya mua. Mua waibucurã, mua siare yure rucuburã meje siacu mua, jãarã masacõ rodori yucu manojũ mua ñare.

⁴³ Yure rucubuoemenati mua ya ãmonati mua meni rujeorureti rucubuoecu mua. Jaibiti wiacã menicōri, iti wi totijũ Moloc wame cutigũ sãcōri gajasoticu mua. Ito yicōri ñocõa robo bajigũ mua meni rujeorure, Refán wame cutigure rucubuoecu mua. “Ána ñama mani rucuburã ito yicōri mani ujarã”, yibojacu mua. “Ito bajiri Babilonia sõjuajũ mware cõagũ ya yu”, yiyijũ Dios ñnare. Ado bajiro bajiatoja iti, Dios ñ yirere ucañi Amós ñayoru, yiyijũ Esteban ujarãre gotigũ.

⁴⁴ Mucana tũdi busi remoyijũ Esteban ujarãre:

—Mani ñicusatia yucu manojũ ñna waja Dios ya wire meniroture saya webutirise ãmi wayijarã ñna. Iti wijũ Dios ñ rotirise ucaraga gũtagãri seoyijarã ñna. Moisésna suoriti wiri rujeayijũ iti. Moisés ñ cãirojũ Dios ñ gotiado bajiroti, iti wire moa rujeoyijarã ñna. No ñna warojũ iti wire ãmi wayijarã ñna. ⁴⁵ Moisés ñ godaja bero Josué wame cutigũ ñre wasoayijũ. Iti wire ãmicōri Canaán wame cutiri sitajũ wayijarã ñna. Canaán wame cutiri sitajũ gaje masa ñayijarã. Ito bajiri Dios ejabuayijũ mani ñicusatiare. Iti cuto ñnare bucõa jeocōyijũ Dios. Mani ñicu ñayoru David, ñ catija ñayijũ iti wi maji, saya webutirisena ñna menira wi. ⁴⁶ Queno yiyijũ Dios, mani ñicusatia ujũ

David ñayorure. Ñre bũto wanuyijũ Dios. Ito bajiri ado bajiro yiyijũ David ñayorũ Diore: “Yũ ñicũ Jacob ñayorũ queno mũre rũcũbuoñi. Yũ cũni queno mũre rũcũbuoa. Ito bajiri wi queno bũti quenari wi meni ĩsi āmoa yũ. Yũre meni rotiya mũ”, yiyijũ David, Diore bũsigũ. Ito ĩ yibojarocati wi meni rotibisijũ Dios ĩre. ⁴⁷ “David ĩ macũ Salomónjũ Diore wi meni ĩsiyijũ ĩja”, yiyijũ Esteban, ʘjarāre gotigũ. ⁴⁸ Ito bajibojarocati rētoro ñasagũ Dios, masa ĩna menira wi meje ñaguñji Dios. Jane mejejũ sīgũ Diore goti ĩsiri masũ, Dios oca tũocõri ado bajiro ucañi:

⁴⁹ Ũmacũjũ ñabojagũti macãrucũro jeyaro ʘjũ ña yũ. Wi mũa meni ĩsibojaja ña masibicũja yũ. Wi ñagũ meje ña yũ.

⁵⁰ Yũti ña jeyaro rujeocacũ. Ito bajiro gotiñi Dios, yiyijũ Esteban ʘjarāre gotigũ.

⁵¹ Dios oca queno cũdibeas mũa. Dios oca tũo āmobeas mũa. Jesure masimena robo bajiro ʘsi cutia mũa. Mani ñicũsabatia bajiroti Espĩritu Santore cũdi āmobeas mũa cũni. ⁵² Mani ñicũsabatia ñayoana queno yibisĩ Diore goti ĩsiri masare. Ito yicõri Cristo ñeñaro yibicũ, ĩ ejaroti gayere gotirāre sĩayoñi mani ñicũsabatia. Ito yija canũ bũsati ĩ ejaroca ĩre ĩna sĩatoni gājerāre ĩsiyija mũa. ⁵³ Dios ĩ rotirise queno cũdibeas mũa, ángel mesa queno cũdire gaye mũare ĩna jidicãbojarocati, yiyijũ Esteban ʘjarāre.

Estebanre ĩna sĩare gaye

⁵⁴ Iti tũocõri, yaire bajiro guji ĩoyijarã ĩna, Estebanre bũto junisinirã ñari. ⁵⁵ Ito bajiro ĩna yibojarocati Espĩritu Santo ñayijũ Esteban rãca. Esteban ĩ ti mũoja Dios ĩ yorise ruyuyijũ. Dios ya riojocadũja rũcũbuorajũ, Jesús ĩ rũgõja tiyijũ Esteban. ⁵⁶ Ito yija ado bajiro bũsiyijũ Esteban ʘjarāre:

—Tite mũa cũni. Macãrucũro soje janacoajũ. Masa Rĩjorũ, Dios ya riojocadũja ñami, yiyijũ Esteban.

⁵⁷ Mucana tudi ĩ busija, tuo amomena ĩna ya gāmo gojeri biayijarā ĩna. ĩna ĩnarocōti bũto awasācōri ĩre quedi wāyijarā ĩna. ⁵⁸ Ito yicōri cuto sōjuaju āmi wacōri, ĩre gũta reasoyijarā ĩna. Ito yicōri ĩna ya yutabujuri ruacūcōri, Saulo wame cutigu ĩ tirũnuroca riti, Estebanre reayijarā ĩna. ⁵⁹ ĩna gũta rearotototi, Jesure ado bajiro busiyiju Esteban:

—Jesús, yu Ũju yu ya usire boca āmiña mu, yiyiju Esteban.

⁶⁰ Ito bero rijomunigāna ĩini rŭjūcōri, bũto awasāyiju Esteban:

—Yure ĩna ñeñaro yirisere waja senibesa ĩnare, yiyiju Esteban Jesure.

Ito bajiro busi tīocōri usi jedicoayiju Esteban ĩja.

8

Jesure masirāre Saulo ĩ ñeñaro yi amore gaye

¹⁻³ Saulo ĩna ya yutabujuri coderu, “queno Estebanre sĭajaro”, yi tuoĭayiju ĩ cuni.

Coriarā judio masa Diore queno rŭcubũorā Estebanre yujeyijarā ĩna. Ito yicōri ruje otijijarā ĩna Estebanre. Iti rŭmũriti Jesure masirāre Jerusalénju ñeñaro yisoyijarā iti cuto gāna. Gājerā rēto busaro ñeñaro yiyiju Saulo, Jesure masirāre. Co wi ruyabeto ĩnare āma wayiju ĩ. ĩ bũjaro bajiroti ũmua, romiare cuni ĩnare ñia āmi budi wacōri tubiayiju ĩ. Ito bajiri ĩnarocōti Jesure masirā apóstol mesa rāca ñabojarā rudi wayijarā Judea sitaju, ito yicōri Samaria sitaju cuni. Apóstol mesama Jerusalénti ñacōayijarā ĩna.

Samaria sita gānare Jesús oca ĩna gotire gaye

⁴ Jerusalén gāna rudi wana ñabojarāti gajeroju ejacōri Jesús oca quenarise gaye riasoyijarā ĩna. ⁵ Sĭgũ Jerusalén gagu rudi waru Felipe wame cutiyiju. ĩ Samaria sita cutoju

wayijũ. Ito ejacõri: “Jesús ñami Cristo Dios ï cõaru”, yiyijũ Felipe masare. ⁶ Masa jãjarã minijuayijarã Felipe tãju ïre tũorona. Ito yicõri, tiyamani ï ïoja tiyijarã ïna. Ito bajiri ï busirisere queno tũoyijarã ïna. ⁷ Jãjarãre ïna ya usijũ rũmũa sãñarãre bucõayijũ Felipe. ï ito yija masa usijũ rũmũa sãñabojarã awasã budiyijarã ïna. Jãjarã ruduanare yisioyijũ ï. Ito yicõri rujayuriri warãre cuni quenoyijũ ï. ⁸ Ito bajiri iti cuto gãna masa queno wanũ quena ñayijarã ïna.

⁹⁻¹¹ Iti cutoju sīgũ Simón wame cutigu ñayijũ. Co rodo meje ï masirise ïoyijũ ï cumu ñari. Tiyamani ï ïojare ti ucayijarã iti cuto gãna. “Yũ ña ãmugũ ñasagu”, yiyijũ ï ïnare. Masa sīgũ ruyabeto ïre tũorũnũyijarã. Bucurã, rĩaca cuni queno tũorũnũyijarã ïre:

—Dios robo bajiroti masiami ãni. Dios ï cõaru ñaguũji ãni, yiyijarã masa. ¹² Ito ïna yibojarocati Felipeama Jesucristo oca quenarise gaye masare gotiyijũ. “Masa jeyaro Ëju ñami Dios”, yire oca masare gotiyijũ Felipe. Ito bajiro ï gotija tũorũnũcõri, idé gu rotiyijarã ãmua, romia cuni. ¹³ Simón cuni, cumu ñabojaguti, Jesús oca quenarise gayere tũorũnũyijũ. Ito yicõri idé gu rotiyijũ ï cuni. Ito yija Felipe rãca baba cutisũoyijũ ï. Ito yicõri Felipe ï tiyamani ï ïojare ti ucayijũ Simón.

¹⁴ Apóstol mesa Jerusalénju ñacõri, “Samaria sita gãna jãjarã Dios oca tũorũnũyijarã ïna”, yire gaye tũoyijarã ïna. Ito bajiri Samariaju jũarã cõayijarã ïna, Pedro ito yicõri Juanre. ¹⁵ Samariaju ejacõri Diore busiyijarã ïna, mame Jesure boca ãmirãre Espiritu Santo ï quedi sãjatoni. ¹⁶ Idé guana ñabojarocati ïna ya usijũ Espiritu Santo mañijũ maji. Ito bajiri, ïnare Espiritu Santo queo sãjaro yirona, Diore busiyijarã ïna. ¹⁷ Ito yicõri mame Jesure masirãre Pedro mesa ïna ya ãmona moa jeoyijarã Diore busirã. ïna ito yirocajuti Espiritu Santo quedi sãjayijũ ïnare.

¹⁸ Pedro mesa Jesure masirãre ñna ya ãmo moa jeorocati Espíritu Santo quedi sãjaja tiyijũ Simón, cumu ñagorũ. Ito bajiri iti ticõri ñnare niyeru ñsi ãmogũ, ¹⁹ ado bajiro yiyijũ Simón:

—Ímo. Gãjerãre yũ moa jeoroca Espíritu Santo sãjare ãmoa yũ cuni, yiyijũ Simón, Pedro mesare.

²⁰ Ito ñ yija tũocõri, ado bajiro cudi yijũ Pedro ñre:

—Dios ñ waja mano ñsirisere, waja gãmere ñaroja, ¿yire masiati mũ? Ito bajiro mũ tũoĩare waja, mũ ya niyeru rãca godacoagũ yigũja mũ, yiyijũ Pedro Simónre. ²¹ Dios ñ tiro riojo queno tũoĩagũ meje ña mũ. Ito bajiri gã rãca mũ moariseoni meje ña iti. ²²⁻²³ Mũ tũoĩarisere ti masia yũ. Bũto uoa mũ, yũ tija. Ñeñaro yi jaigũ ña mũ. Ito bajiri mũ ñeñaro yirisere jidicã masibea mũ. Ñeñaro mũ tũoĩarisere, itocõ jidicãña mũ. Ito yicõri mani Hjure seniña mũ ñeñaro tũoĩarisere ñ acabojotoni, yiyijũ Pedro Simónre.

²⁴ Ito ñ yija tũocõri, ado bajiro cudi yijũ Simón:

—Mani Hjure busiya mũa yũre yiari. “Ito bajiro bajigũ yigũja mũ”, mũ yirise yũre rêtare ãmobeaa yũ, yiyijũ Simón, Pedro mesare.

²⁵ Ito yija bero Pedro mesa Jesure ñna tigare gaye iti cuto gãnare gotiyijã. Ito yicõri Jesús oca quenarise riasoyijã ñna. Masare riaso tũocõri, “Jerusalénjũ tũdi wana mani”, yi tũoĩayijã ñna. Tũdi warã, Samaria sita cõtõri gãnare Jesús oca quenarise riaso rëta wayijã ñna.

Etiopía gagũre Felipe ñ idé gure gaye

²⁶ Felipereama ado bajiro gotiyijũ Dios ñaro gagũ ángel:

—Jerusalénjũ wasa. Ito ejacõri Gaza wame cõtõri cuto ña wari ma roja waja mũ. Yucũ mano rêtari ma ña iti ma, yiyijũ Felipere. ²⁷ Ito bajiri Felipe josari mejeti wacoayijũ, ángel ñ gotiado bajiroti. Ma wacũjũ Etiopía gago ujure ejabuuri masũ ñasagũre ti bũjayijũ Felipe. ñ ujo ya niyeru

coderi masu ñayiju ĩ, Etiopía gagu. Iti ñayiju ĩ moarise. Jerusalénju Diore rūcubuo t̄iocōri t̄udi wacu ito tujayiju ĩ, Etiopía gagu. ²⁸ Cabaru ĩ t̄ua waroca ĩ ya tunuricoroju Dios ocare ti s̄añayiju ĩ. Diore goti ĩsiri masu, Isaías ñayoru ĩ ucara tutire ti s̄añayiju ĩ. ²⁹ Ito yija ĩre ti b̄ujaroca ado bajiro gotiyiju Esp̄iritu Santo Felipere:

—Īre s̄uacōri, mua corocō wasa mua, yiyiju Esp̄iritu Santo Felipere.

³⁰ Ito bajiri Felipe ũmaquedi wacōri Etiopía gagure s̄uayiju. S̄uacōri, Isaías Diore goti ĩsiri masu ĩ ucare ĩ ti busija, t̄uoyiju Felipe:

—¿Ito mu ti busirisere t̄uo masiati mu? yiyiju Felipe Etiopía gagure.

³¹ —S̄igū yure gotigu manija, ¿no bajiro t̄uo masigūjada yu? yiyiju ĩ Felipere. Ito yija, yu t̄u m̄uja wadicōri, ado rujigu waya mu, yiyiju Etiopía gagu. ³² Dios oca ĩ tiriju ado bajiro bajiyiju:

Ovejare s̄iarona ĩna āmi waro bajiro āmi warāji ĩna s̄igū ũm̄ugūre. Ovejare joa suaroca ĩ oca mano robo bajiro oca maqūiji ĩ c̄uni ĩre ĩna ja ajebojarocati.

³³ Masa jājarā riojo quenabeto bojorise t̄ob̄ujagūiji ĩ. Ñeñaro ĩ yibitibojarocati ĩre yiari busi ĩsiroc̄u maqūiji. ĩ ñarā ĩnamasiti ĩre ĩna s̄iaja, “Īna ñama ĩ janerābatia”, yi masia manoja, yi w̄añayiju Etiopía gagu ĩ tira tuti.

³⁴ Ito yija ĩ t̄u m̄uja s̄ajacōri rujiyiju Felipe.

—Isaías ĩ ucare gaye yure ti gotiya mu. ¿Īmasi gayeti ucayijari ĩ? ¿Gāji gayere t̄uoīagū ito bajiro ucayijarite ĩ? yiyiju Etiopía gagu Felipere.

³⁵ Ito yija iti tuti Isaías ĩ ucare gayere ĩre ti gotiyiju Felipe. “Jesús oca quenarise ña”, yiroc̄u Jesús ocare goti jeoyiju Felipe Etiopía gagure. ³⁶ Warā riti ma t̄u itajura ñaror̄ju ejayijarā ĩna:

—Tite, ado ña ide. ¿Adocãta yu mure idé gu rotija quena ñati? yiyijũ Etiopía gagũ Felipere.

³⁷ —Dios Macũ ñami Jesús, mũ yi tũoĩa ja mure idé gucũja yu, yiyijũ Felipe ãre.

—Dios Macũti ñami Jesucristo, ya yu, yiyijũ Etiopía gagũ.

³⁸ Ito yija tunuricoro tuja quea roticõri, itajurajũ roja rũgũyijarã ña. Ito yicõri idé guyijũ Felipe Etiopía gagũre.

³⁹ Itajurajũ ña maja rũgũ waroca, ñajasaroti Espiritu Santo ãmicoayijũ Felipere. Ito bajiri jũaji tibusijũ Etiopía gagũ ãre. Ito bajibojarocati queno wanũ quena wayijũ Etiopía gagũ ã warojũ. ⁴⁰ Felipere ãmicõri Azoto wame cutiri cutojũ ã goaroca yiyijũ Espiritu Santo. “¿Azotojũ ñati yu?” yi tũoĩayijũ Felipe. Azotojũ ñacõri wayijũ ã. Co cuto ruyabeto Jesús oca quenarise masare riaso ucuyijũ ã. Susari ãja Cesarea wame cutiri cutojũ ejayijũ Felipe.

9

Jesure Saulo ã tũorũnũsũore gaye

(Hch 22.6-16; 26.12-18)

¹ Jesure masirãre sã ãmogũjũ ñnare bũto junisini tiyijũ Saulo. Ito bajiri paia ujure busigũ wayijũ ã. ² Damasco cutojũ minijuara wirijũ Jesure masirãre ãmagũ sãjarocu papera seniyijũ Saulo paia ujure: “Ñnare yu ti bũjaro bajiroti ãmũa, romiare cũni ñnare Jerusalénjũ tubiarocu ãmi wacũja yu”, yiyijũ Saulo, ujure. ³ Ma ã waroca riti Damasco cutojũ ã ejagũ wagũ yiroca, ñajasaroti macãrucũro gaye busurise sãtiyijũ ãre. ⁴ ãre ito bajiro sãtirocati jacajũ quedi queacoayijũ Saulo. Ito yicõri ado bajiro oca ruyuyijũ ãre:

—Saulo, Saulo, ¿no yija yũre ñeñaro yi ãmoati mũ? yi oca ruyuyijũ ãmacũjũ.

⁵ Iti oca tũocõri ado bajiro senĩayijũ Saulo:

—¿Nojũ gagũ yũre busiati mũ? yiyijũ Saulo.

—Yũti ña Jesús, yũre ñeñaro yirocũ mũ sũyagũti. Ito mũ yirise mũmasi ñeña bajigũti ya mũ. Adocãta mũmasiti jota mũ jajuja, juniroja mũre. Iti gaye bajiro ya mũ yũre ñeñaro mũ yi ãmoja, yiyijũ Jesús ãre.

⁶ Ito yija Saulo ã ya rujũ nurũogũti:

—¿Ñe yũ yire ãmoati mũ? yiyijũ ã Jesure.

—Wasa Damascojũ. Ito mũ ejaroca sãgũ mũre: “Adi ña mũ moaroti”, yigũ yiguĩji mũre, yiyijũ Jesús Saulore.

⁷ Saulo rãca wana oca iti ruyubojarocati rujũre tibiticõri mano ucayijarã ãna. ⁸ Ito bero yoa busari wamũ rũgũcõri tirocũ yibojayijũ Saulo. Itocõti cajea macũ ñacoayijũ ã. Ito bajigũre ã baba mesa Damascojũ ãre tũa wayijarã ãna. ⁹ Damascojũ ejacõri ucãdia rãmucõ ñayijũ Saulo cajea tire meje, bare meje, ito yicõri idire mejeti.

¹⁰ Damasco wame cutiri cutojũ Jesure masigũ sãgũ ñayijũ, Ananías wame cutigũ. ã cãirojũ ejacõri:

—¿Ñati Ananías mũ? yiyijũ Jesús ãre.

—Ado ña yũ, yiyijũ Ananías.

¹¹ Ito ã yija tũocõri, ado bajiro yiyijũ mani Ũju:

—Cõji wasa riojo wame cutiri majũ. Itojũ Judas wame cutigũ ya wi ejagũ yigũja mũ. ¿Ado ñati Saulo, Tarso gagũ? yiba mũ ãre. Adocãta yũre busigũ yami ã. ¹² ã cãirojũ mũ ya rio ãomũ yũ ãre. Ito bajiri ã tũ sãja ejacõri ãre moããgũ yigũja mũ, mũcana tũdi ã cajea titoni. Ito bajerotire ã cãirojũ ãomũ yũ Saulore. Ito bajiri cõji ã tũ wasa mũ, yiyijũ Jesús Ananíasre ã cãirojũ.

¹³ Iti tũocõri ado bajiro yiyijũ Ananías, Jesure busigũ:

—Jaje oca tũoa yũ ã ye. Mũre masiarãre, Jerusalénjũ ñeñaro ã yigore, jaje oca ña ãre. ¹⁴ Ito yicõri paia ucãjarã ãna roti ñucaja ado ejañi Saulo. Ito bajiri mũre rũcũbuorã gũa ñajare, gũare tubiarocũ ado ejañi Saulo, yiyijũ Ananías Jesure.

¹⁵ Ito yija Jesujua ado bajiro gotiyijua Ananíasre:

—Yua oca masare riasorocure ire cūmua yu. Ujarã, judio masa, ito yicōri judio masa meje ñarãre cuni riasogu yiguñi Saulo. ¹⁶ Yure cudigu ñari jaje i tōbujaroca yirã yirãji gãjerã. I tu coji wasa mu, yiyijua Jesús Ananíasre.

¹⁷ Ito i yija tuocōri, wayijua i ñja, Saulo tu wacu. Wijua sãja ejacōri i ya ãmona moañayijua Ananías Saulore:

—Yure tuoya yu ocabaji mu. Mu wadiroca mure goaŕoruti yure cōami. Jesús mani Uju, iti cōami yure, mucana tudi mu cajea titoni, ito yicōri Espiritu Santo mu ya usijua i sãjatonu, yiyijua Ananías Saulore.

¹⁸ Ito i yirocati, wai rūtã robo bajirise i ya cajeaju codo quediyijua Saulore. Ito bajijare mucana tudi tiyijua Saulo. Ito bajija ticōri, “Yure idé guya mu”, yiyijua Saulo Ananíasre. ¹⁹ Ito yija beroju bayijua Saulo mucana. Ito bajicōrijua sēoyijua i mucana. Ito bajiri Damascoju yoa busari ñayijua Saulo, Jesure masirã rãca.

Damasco cuto gãnare Dios oca Saulo i gotisore gaye

²⁰ Judio masa ña minijuari wijua sãja wacōri, Jesús oca ñare riasoyijua Saulo. “Dios Macu ñami Jesús”, yiyijua Saulo. ²¹ Ito i yija tuocōri, tuo ucayijarã masa:

—¿Ñani Saulo Jerusalénju, Jesure masirãre sãri masu meje ñati ñani? Ito yicōri, ¿Jesure masirãre ñiarocu meje adoju wadiyijari i? ¿Ñare ñiacōri paia ujarãre isibiquñida i? yiyijarã masa.

²² Ito bajiro ña tuoñabojarocati buto oca sēocōri, Dios oca gotiyijua Saulo. “Riti ya yu, Cristo iti ñami Dios i cōaru”, yiyijua Saulo. Queno tuo masire rãca i gotija, no bajiro cudi masibisijarã ña, judio masa Damasco gãna.

Judio masare Saulo i rudire gaye

²³ Damascoju, Saulo i ñaroca riti, “Ire sãruja mani”, yi tuoñayijarã judio masa. ²⁴ Ito bajiro ña sã amorã ña

cuníja, itire masicōyijũ Saulo. Ñamiri cuní, ãmũari cuní codeyijarã ñna cuto sojeri budirajũri. Judio masa sojeri codeyijarã Saulore sãrona. ²⁵ Ito bajiri Jesure tũorũnrã ñre ejabuayijarã ñna, ñ rudi watoni. Cuto camotara cuní rijogodona jaja jibũna ñre sãcõri iti cuní gaje dũjajũ ñre rujiocōayijarã ñna. Ñami ito bajiro ñna yi sēoja rudiyijũ ñ ñja.

Jerusalénjũ Saulo ñ ñare gaye

²⁶ Ito bajijare Jerusalénjũ rudi wayijũ ñ. Jerusalénjũ ejacõri, Jesure masirã rãca minijua ãmobjayijũ ñ. “Jesure masigũ meje ñaguñji Saulo”, yi tũoñarã ñre gũiyijarã ñna. ²⁷ Ito bajibojarocati, sīgũ Bernabé wame cutigũ, Saulore ejabuayijũ. “Waya, apóstol mesare bũsito mani”, yiyijũ Bernabé Saulore. Ñna tũ ejacõri ado bajiro bũsiyijũ Bernabé: “Ñni Saulore ñ ma waroca Jesús goañoijũ ñre. Ito yicõri ñre bũsiyijũ Jesús. Damascojũ masare gũiari meje Jesús oca riasoñi Saulo”, yiyijũ Bernabé apóstol mesare. ²⁸ Ito ñ yija tũocõri, Saulore boca ãmiyijarã ñna. Ito yija Jerusalénjũ tujacõri ñna rãca wa ucuyijũ Saulo. Gũiari mejeti Jerusalén gãnare Jesús oca gotiyijũ ñ. ²⁹ Judio masa ñabobarãti griego oca bũsirãre ñna rãca tũoña bũsiyijũ Saulo. Ito ñ yibojarocati Saulore ruje sãare cuníyijarã ñna. ³⁰ Iti oca tũocõri, Jesure tũorũnrã Cesareajũ Saulore ãmi wayijarã. Itijũna, “Mũ cutojũ Tarsojũ tũdi wasa mũ”, mũre ñna sãame yirocũ, yiyijarã ñna Saulore.

³¹ Iti rodoriti Judea sitajũ, Samaria sitajũ, ito yicõri Galilea sitajũ cuní ñeñarise tũbujabisijarã Jesure tũorũnrã. Ñnare ñeñaro yibisijarã gãjerã. Ito bajiri Jesús oca riasocõri bũto bũsa oca sēoyijarã ñna, Jesure tũorũnrã. Ñre rũcũbũorã Diore queno cũdiyijarã ñna. Ito bajiri Espiritu Santo ñnare ejabuaja jãjarã bũsa bũjũ wayijarã ñna, Jesure tũorũnrã.

Eneasre yisioire gaye

³² Sīgũ Pedro wame cõtigu, Jesure t̃uorũnũrãre co cuto r̃ayabeto ti ucuyijũ. Co r̃umũ Lida wame cõtiri cõtõjũ, Jesure t̃uorũnũrãre ti ucugũ wayijũ Pedro. ³³ Itojũ ejacõri sīgũ ruduru Eneas wame cõtigure ti bujayijũ ã. Ruduru ñari ãdia ãmojeno rodori ã ya camajũ jesasotiyijũ Eneas. ³⁴ Ñre ticõri ado bajiro yiyijũ Pedro:

—T̃uoya Eneas mũ. Mũre quenocõami Jesucristo. Ito bajiri wũmũña. Ito yicõri mũ ya cama ãmi wasa mũ, yiyijũ Pedro ãre.

Ito bajiro ã bũsirocati, ruduru ñabõjarũ wũmũyijũ Eneas ãja. ³⁵ Ñ waja tiyijarã Lida gãna, Sarón gãna cũni. Itire ticõri bũcũrã oca ãna t̃uõiarise jidicãcõri, Jesure boca ãmiyijarã ãna.

Dorcas iso tũdi catire gaye

³⁶ Sīgõ Jope wame cõtiri cuto gago, Tabita wame cõtigo Jesure t̃uorũnũgõ ñayijo iso. Griego ocanama, Dorcas wame cõtigo ñayijo iso. Queno yigo ñayijo iso. Ito yicõri bojoro bujarãre queno ejabũasotiyijo iso. ³⁷ Lidajũ Pedro ã ñaroca riti, Jope cuto gago cõcoayijo iso. Iso ñarã iso cõja ticõri, godarãre ãna yisotiado bajiro iso ya rujũre coeyijarã ãna. Ito yicõri co tuti weca, co sãnimũ ricati isore cũyijarã ãna. ³⁸ Lida cuto tuti ñayijũ Jope cuto. Ito bajiri Lida cõtõjũ Pedro ã ñaja t̃uocõri, jũarãre Pedore ãna jirã watoni cõayijarã Jesure t̃uorũnũrã. Pedro tũ ejacõri:

—Gua rãca coji waya, yiyijarã Jope gãna.

³⁹ Ito ãna yija t̃uocõri, ãna rãca wayijũ Pedro Jopejũ. Itojũ ejacõri Dorcas ñajaco ya rujũ ñarõjũ ãre ãmi wayijarã ãna. Jãjarã manũjũ godagoana romia oti ñayijarã iso tũ. Pedro ã ejaja ticõri, ã tũ gãni bia rũgũyijarã manũjũ godagoana romia, ãre bũsirona. “Tite mũ. Dorcas ñajaco iso godaroto riojũa saya jaje jio ãsicõ guare”, yiyijarã ãna romia Pedore. ⁴⁰ Ito bajijare, “Macũjũ budi wasa maji”,

yiyijũ Pedro ñna romiare. Ito yicõri rijomunigãna ñini rŷjũcõri Diore bũsijijũ Pedro. Diore bũsi tĩogũ, cõrore jũda tiyijũ:

—Tabita wũmũña mũ, yiyijũ Pedro isore.

Ito ñ yirocati, cajea titãcãyijo iso. Pedrore ticõri jãja rŷjũyijo iso. ⁴¹ Ito yija iso ya ãmo ñiacõri tũa wũmũoyijũ Pedro. Ito yicõri macũjũ ñarãre jisõyijũ Pedro. “Mũcana tũdi iso catija tirã waya mũa”, yiyijũ Pedro, wajearã romiare, gãjerã Jesure tũorũnrãre cũni. ⁴² Mũcana tũdi iso catire tũoyijarã Jope gãna. Ito bajiri jãjarã Jesure boca ãmiyijarã ñna. ⁴³ Yoari Jopejũ ña ucuyijũ Pedro. Itojũ waibũcũrã wirori quenori masũ, Simón wame cũtigũ tũ yoari ñayijũ Pedro.

10

Pedrore Cornelio ñ oca cõare gaye

¹ Cesarea wame cũtiri cũtojũ, sĩgũ Cornelio wame cũtigũ ñayijũ. Italia gãna, co dũjamocõ masacõ surara mũjũ ñayijũ Cornelio. Judio masũ meje ñayijũ ñ. ² Judio masũ meje ñabojagũti Diore rũcũbũoyijũ ñ. Ito yicõri ñ ya wi gãna cũni Diore rũcũbũoyijarã. Judio masa bojoro bũjarãre ejabũarocũ jaje niyeru ñsiyijũ Cornelio. Ito yicõri co rũmũ rũyabeto Diore bũsisotiyijũ ñ. ³ Co rũmũ ñamicajũ, tres iti tũjaroca, Dios ñaro gagũ ángel goaĩoyijũ Corneliore. Queno tisacõyijũ Cornelio ñre. Cornelio tũ sãja ejacõri ado bajiro yiyijũ ángel:

—Cornelio, ¿ñati mũ? yiyijũ ángel ñre.

⁴ Ito ñ yija tũocõri, ñre ti ucayijũ Cornelio:

—¿Ñe ãmoati mũ? yiyijũ Cornelio ñre.

Ito ñ yija tũocõri:

—Diore mũ bũsija tũoami. Ito yicõri bojoro bũjarãre mũ ejabũaja tiami. Ito bajiri mũre tũoĩa ti ñami Dios, yiyijũ ángel Corneliore. ⁵ Jope cũtojũ sĩgũ ñaguĩji Simón Pedro

wame cūtigū. Īre jirona ūmua jūarā cōañā mū. ⁶ Gāji Simón waibucurā wi quenori masū ĩ ya wijū ñaguji, riaca jajosa tū. Iti wijū Simón Pedreore bujarā yirāji mū cōana, yiyijū ángel Corneliore.

⁷ Ito bajiro yi tīocōri wacoayijū ángel. Ito bajija bero ĩ ya moari masa jūarā jiyijū Cornelio. Ito yicōri surara masū sīgū ĩre ejabuari masū jiyijū ĩ. ĩ surara masū buto Diore rūcubuoꝝū ñayijū. ⁸ ĩna ejaja ticōri, ángel ĩ busigore gotiyijū Cornelio. Ito yicōri Jope cūtoꝝū ĩnare wa rotiyijū ĩ.

⁹ Ito ĩ yija tūocōri, wacoayijarā ĩna. Gaje rūmū, busuri ūmacañi riojo ñaroca Jope cūto tūꝝū ñayijarā ĩna. ĩna ejaroto rioꝝua wi rijogodo mūja wacōri Diore busi ñayijū Pedro. Rujatutu ñayijū iti wi. ¹⁰ Buto ñiocōcōri ba āmoyijū Pedro. Gājerā ĩre bare meni ĩsiroca ado bajiro goayijū Pedreore. ¹¹ Ūmacūꝝū macārucūꝝoꝝū soje janayijū. Saya jajoto bucuro ꝝua dūꝝa gaja ñiacōri queoyoado bajiro ruji wadicōri ĩ tū ejayijū. ¹² Ito totijū waibucurā jeyaro sāñayijarā. Jenirā, wutirā, ito yicōri āña cūni sāñayijarā. ¹³ Ito ūmacūꝝū oca ruyuyijū Pedreore. Ado bajiro gotiyijū iti ĩre:

—Pedro wūmūña mū. ĩnare sīa baya mū, yiyijū oca Pedreore.

¹⁴ Iti oca tūocōri ado bajiro cūdiyijū Pedro:

—Meje babicūꝝa yū. Rēore gaye baīabiticū yū, yiyijū Pedro.

¹⁵ Ito yija mūcana oca ruyuyijū ūmacūꝝū:

—Rēore ña, yibesa, “Baya”, yū yiriseama, quenarise ña, yi ruyuyijū oca ūmacūꝝū gaye.

¹⁶ Ūdiajijū oca ruyuyijū Pedreore. Ūdiaji ĩ busija bero saya totijū wadiana waibucurā, wutirā jeyaro tūdi āmi mūocōyijū Dios mūcana. ¹⁷ Itire ticōri ruje tūoñayijū Pedro. “¿No yireoni yūre bajiatibeti?” yi tūoñayijū Pedro.

Ito ĩ yirocati, Cornelio ĩ cōana ejayijarã Pedro ĩ ñari wi soje tũ. ¹⁸ Itoju ejacōri ado bajiro seniñayijarã ĩna:

—¿Adi wiju Simón Pedro wame cutigu ñati? yiyijarã ĩna, Cornelio ĩ cōana.

¹⁹ ĩ tigure ĩ tũoĩaroca riti Espiritu Santo busiyiju Pedre:

—Tũote. Ʋdiarã ãmua mũre ãmarã ejama. ²⁰ Coji ĩna rãca wasa mũ. Ñe usiriobicuti wacoasa, yũ cōarã ĩna ñajare, yiyiju Espiritu Santo Pedre.

²¹ Ito ĩ yija tũocōri, Cornelio ĩ cōana tũ udiarã tũ ruji wayiju Pedro:

—Yũti ña mua ãmagũ. ¿No yirã wadiri mua? yiyiju Pedro ĩnare.

²² Ito ĩ yija tũocōri, ado bajiro cudiijarã ĩna: —Gua uju Cornelio cōami guare. Queno yigu ñami ĩ. Ito yicōri Diore rũcũbuogũ ñami Cornelio. Judio masa jeyaro rũcũbuocã Corneliore. Ado bajiro gua ujure busiñi Dios ñaro gagũ ángel: “Cornelio tũoya mũ. Simón Pedre jitēña mũ. Ito yicōri ĩ busirisere queno tũoba mũ”, yĩni ángel gua ujure, yiyijarã Cornelio ĩ cōana Simón Pedre.

²³ —Ado sãja waya maji, ãmua jedicoaju. Yũ tũ caniña maji, yiyiju Pedro ĩnare. Gaje rũmũ ĩna rãca wayiju Pedro ĩja. Coriarã Jope gãna Jesure tũorũnurã, Pedro mesa rãca baba cuti wayijarã ĩna.

²⁴ Busuri gaje rũmũju, Cesareaju ejayijarã ĩna. ĩna ejaroto riojuaju, ĩ ñarãre ĩ baba mesa rãca minijua ñayiju Cornelio. Ito bajiri ĩna ñarocōti minijua ñacōri Pedro mesare bocati ñayijarã ĩna. ²⁵ Wi tũ ĩna ejaroca Pedre boca ãmirocũ budi wayiju Cornelio. Ito yicōri rijomunigãna ñini rũjũcōri Pedre rũcũbuoyiju Cornelio. ²⁶ Ito ĩ yibojarocati:

—Wũmũña. Mũ roboti masũ ña yũ cuni. Dios meje ña yũ, yiyiju Pedro Corneliore.

²⁷ Ito bajiro ĩ yija tʉocōri, wʉmʉcoayijʉ Cornelio ĩja. Ito bajiri gāmeri bʉsirā riti wijʉ sājacoayijarā ĩna ĩja. Ito sāja wacōri masa jājarā minijuanare tiyijʉ Pedro. ²⁸ Ito yija ticōri, ado bajiro ĩnare gotiyijʉ Pedro:

—Gʉa judio masa gājerā masa rāca gʉa wʉsaja, ito yicōri gājerā masa ya wi sājaja, rēore gaye ĩna gʉare. Itire tʉo masia mʉa. Ito bajibojarocati Dioama ado bajiro gotiquĩ yʉre: “Quena ĩna, yʉ yiriseama quenarise ĩna. Rēore ĩna, yibesa mʉ”, yiquĩ Dios yʉre. Ito bajiri, “Yʉ judio masʉ ĩnabojaguti gājerā masa rāca yʉ wʉsaja rēore meje ĩna”, yi masia yʉ. ²⁹ Ito bajiri mʉ ya oca tʉocōri ĩe ʉsiribicʉti wadibʉ yʉ. Ito bajiri, “¿No yirocʉ yʉre oca cōacati mʉ?” yiyijʉ Pedro Corneliore.

³⁰ Ito ĩ yija tʉocōri, ado bajiro ĩre cʉdiyijʉ Cornelio:

—Jʉaria rʉmʉri tʉja yucʉ weca ũmacañi ĩ tʉjaroca, babicʉ riti Diore yʉ bʉsija bero. Ado Diore yʉ bʉsirocaci sīgũ ángel yutabujuri yorise sãñagũ yʉre goaĩoquĩ. ³¹ Ado bajiro yʉre gotiquĩ ĩ: “Diore mʉ bʉsire tʉoami ĩ. Ito yicōri bojoro bʉjarāre mʉ ejabʉare gaye itire cʉni masiami Dios. ³² Ito bajiri Jope cʉtojʉ Simón Pedro wame cʉtigʉre jitēña. Gāji Simón waibʉcʉrā wi quenori masʉ ya wi ĩnaguĩji Pedro. Riaca jajosa tʉnima ĩnaroja iti wi ĩ ĩnaro”, yiquĩ ángel yʉre. ³³ Ito bajiro yʉre ĩ gotija tʉocōri, ejori mʉre oca cōacʉ yʉ, yiyijʉ Cornelio Pedrora. Queno wadiyija mʉ. Ado mʉ ejaja quena gʉare. Adojʉ Dios ĩ tiro riojo minijuabʉ gʉa ĩ oca tʉorona. Ñarocōti Dios ĩ gotire gayere tʉo āmoa gʉa, yiyijʉ Cornelio Pedrora.

Cornelio ya wijʉ Pedro ĩ riasore gaye

³⁴ Ito bajiro ĩ yija tʉocōri, bʉsisʉoyijʉ Pedro ĩja:

—Tʉo masia yʉ ĩja. “Judio masare riti maia yʉ”, yibeami Dios. Mani jeyarore corocō ti maiami Dios. ³⁵ Gʉa masare, ito yicōri mʉa masare cʉni corocōti ti maiami Dios. Diore mani rʉcʉbʉoja, ito yicōri ĩneñarise mani yibeja, manire

boca ãmigũ yiguĩji Dios. ³⁶ Jane mejeju oca quenarise Israel sita gånare Dios ĩ goticãre gaye masirã ña mua: “Yu cõarure mua tuorũnũja, yu rãca queno usi cutirã yirãji mua”, yiyiju Dios Israel sita gånare. Dios ĩ cõaru Jesucristo mani jeyaro Ɔju ñami ĩja. Itire masia mua. ³⁷ Israel sitaju Jesús quenarise ĩ yigorere masia mua. Ito yicõri Galilieaju Jesure Juan ĩ idé guraju bero ñasarise yisuoñi Jesús. ³⁸ Jesús Nazaret gagure Espiritu Santo ĩ quedi sãjaroca yiyiju Dios. Ito yicõri ĩ masirise jidicãni Dios Jesure. No ĩ waro bajiro masare queno yiñi Jesús. Rũmúa sãñarãre ĩ ti bujaja, rũmúare bucõañi Jesús. “Ito bajiro yiñi Jesús, Dios ĩ rãca ñaja”, yi tuoia mua. ³⁹ Gua apóstol mesa, judio masa sitaju jeyaro Jesús ĩ yicatire ticu gua. Ito yicõri Jerusalénju yucutẽojũ ĩre ñna sãaja, ticu gua. ⁴⁰ Ɔdia rãmũ bero, Dioama Jesure ĩ catiroca yiñi. Jesús guare goañaroca yiñi Dios. ⁴¹ Masa jeyarore meje goaioñi Jesús. Dios guare cajerojutu Jesús oca gotirona ĩ cũcãna ñajare, guare riti goaioquĩ Jesús. “Mucana tũdi catiami Jesús”, gua yi masitoni, guare ĩ goañaroca yiñi Dios. Mucana Jesús ĩ catija bero ĩ rãca bacu gua. ⁴² Guare ĩ oca masare goti rotiquĩ Jesús. Catirãre ito yicõri godanare cuni, ñna ñeñaro yirise waja senitoni cũni Dios Jesure. Itire guare goti rotiquĩ Jesús. ⁴³ No Jesure tuorũnũgũti, ĩ ñeñaro yirisere ãcabojogu yiguĩji Dios. Ito bajiroti ucañi Diore goti ĩsiri masa sīgũ ruyabeto, yiyiju Pedro masare.

Judio masa mejere cuni Espiritu Santo ĩ quedi sãjare gaye

⁴⁴ Ito ĩ yirocati Espiritu Santo quedi sãjayiju Pedro ĩ busirãre. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ito bajiri ricati riti ñna masibiti oca ñabojareti busisuooyijarã ñna. Ito yicõri Diore rucubuooyijarã ñna. Itire ticõri ruje tuoñayijarã Pedro rãca ejana judio masa. “Aba, judio masa meje ñabojarãre cuni Espiritu Santo quedi sãjacoami”, yiyijarã ñna Jesure masirã, Pedro

rāca gāna. ⁴⁷ Ito yicōri ī rāca gānare būsijijū Pedro mūcana:

—Tuoya yū ñarā mūa. Manire bajiroti Espiritu Santo queda sājami ĩnare cūni. Sīgū, “Īnare idé gubitirūja mani”, yirā wūsati mani, yiyijū Pedro ĩnare. “Īnare idé gubesa”, yigū mañijū.

⁴⁸ Ito bajiri, “ ‘Jesure tūorūnūrā ña gūa cūni’, mūa yi masija, ī wamena idé gu rotija quena”, yiyijū Pedro ĩnare.

Īna idé gu ecoja bero ado bajiro yiyijarā ĩna Pedrose:

—Wabesa maji. Ado gūa rāca jabeto ñaña maji, yiyijarā ĩna Pedrose.

11

Jerusalén gānare Jesure masirāre Pedro ī gotire gaye

¹ Nocō mejeti oca tūoyijarā apóstol mesa, Judea gāna Jesure tūorūnūrā cūni. “Judio masa meje ñabojarāti, Jesure boca āmiyijarā”, yire gaye oca tūocōri junisiniyijarā coriarā. ² Ito bajiri Pedro Jerusalénjū ī mūja ejaroca, judio masa Jesure boca āmisūoana Pedrose būsituyijarā ĩna. ³ Ado bajiro ĩre seniāyijarā ĩna:

—¿No yija judio masa ya wi meje ñabojarocati, sājari mū? Ito yicōri, ¿no yija ĩna rāca bari mū? yiyijarā ĩna Pedrose.

⁴ Ito yija Pedro gotiyijū ĩnare, “Ado bajiro rētacū”, yirocū gotiyijū ĩnare:

⁵ —Jope cūtojū ñacōri, Diore būsicū yū. Diore yū būsiroca, ado bajiro goacū yūre. Ūmacūjū saya jajoto būcūro jūa dūja gaja ñiacōri, ñiado bajiro ruji wadicōri, yū tū ejačū. ⁶ “¿Ñe ñati totijū?” yirocū, queno ticū yū. Itojū waibūcūrā jeyaro ĩna sāñaja ticū yū. Gājerona, jenirā ito yicōri wūtirāre cūni ticū yū. ⁷ Ito bero ado bajiro oca goti ruyucū yūre: “Pedro, wūmūña mū. Īnare sīa baya mū”, yi ruyucū yūre. ⁸ “Meje, babicūja yū. Rēore

gaye bañabiticu yu”, yicu yu. ⁹ Mucana umacũju gaye oca ruyucu yure. Ado bajiro ruyucu: “ ‘Baya’, yu yiriseama, ‘Rẽore ña’, yibesa. Quenarise ña”, yi ruyucu umacũju gaye Dios oca. ¹⁰ Udiajiju ito bajiro ruyucu Dios oca. Udiaji i busija bero, saya totiju wadiana, waibucurã rãcati jeyaro tãdi ãmi mucocõquĩ Dios mucana. ¹¹ Ito yiroca riti umua udiarã ejacã yu ñari wiju. Cesarea gagu Cornelio wame cutigu ñnare cõañi, yure ña amatoni. ¹² “Ñe usiriobicuti wasa mu”, Espiritu Santo i yijare wacu yu. Ito yicõri coga amojeno Jesure masirã yure baba cuti wacã ña. Yu rãca wacana ñarocõti Cornelio ya wiju sãjacu gua. ¹³ I tu gua sãja ejaroca, ado bajiro guare busiquĩ Cornelio:

—Dios ñaro gagu ángel yu ya wi i rãgõja ticu yu. I ado bajiro busiquĩ yure: “Jope cutojũ umua cõañi mu, Simón Pedore jirona. ¹⁴ Simón Pedro mu tu ejacõri, ‘Jeame ujuroju mu wabore ñaroca ado bajiro mure masogũ yiguĩji Dios’, yire gaye mure gotigu yiguĩji. Mu ya wi gãnare cuni ito bajiroti yigu yiguĩji Pedro”, yiquĩ Cornelio guare, ángel i busire guare gotigu. ¹⁵ Cornelio i busi tioroca, ito gãnare basicu yu. Ñnare yu busisucorocati, Espiritu Santo sãjaquĩ ñnare, manire i sãjacato bajiroti. ¹⁶ Ito bajiro iti bajija ticõri, mani Uju i goticatire, tuoia bujacu yu. Ado bajiro bajia i goticati: “Idena mure ide guquĩ Juan. Dioama mure Espiritu Santo queo sãgũ yiguĩji, ‘Dios ñarã ñama ña’, gãjerã ña yitoni”. Ito bajiro cajeroju gotiquĩ Jesús manire. ¹⁷ Dios, Espiritu Santo sãjaroca yiquĩ ñnare, judio masa meje ña ñabojarocati, mani Jesure boca amiroca i quedi sãjacato bajiroti. Ito bajiri Diore rẽo masiado manicu yu, yiyiju Pedro ñnare.

¹⁸ Iti tucõri Pedore busitu jidicãyijarã ña:

—Queno yigu ñami Dios. Judio masa meje ña ñabojarocati, ñẽñaro ña yirisere jidicãja, catitĩnare gaye ña

bujatoni ĩnare cũni Dios, yiyijarã judio masa Jesure boca ãmigoana.

Antioquía gãna Jesure masirã gaye

¹⁹ Iti rãmuri riojua busa Estebanre sãayijarã Diore masimena. ĩre siacõri Jesure tuorũnurãre usirioro yi codesuoyijarã ĩna. Ito bajiri coriarã Jesure tuorũnurã Feniciajũ, Chiprejũ, ito yicõri Antioquíajũ cũni rudi wayijarã ĩna. Iti cutorijũ ejacõri, judio masare riti Dios oca gotiyijarã ĩna. ²⁰ Gãjerãma, Chipre gãna, Cirene gãna wacõri Antioquíajũ ejayijarã. Itojũ ejacõri judio masa meje ñarãre cũni Jesús oca quenarise gotiyijarã ĩna. ²¹ Queno ĩna busitoni ĩnare ejabuayijũ Dios. Ito bajiri Dios oca tuocõri jãjarã masa, bucũrã usi ĩna tuoĩarise jidicãyijarã ĩna. Ito yicõri Jesure boca ãmiyijarã ĩna.

²² Jerusalén gãna Jesure tuorũnurã, “Antioquíajũ jãjarã Jesure boca ãmiyijarã”, yija tuoyijarã ĩna. Ito bajiri “Titẽña, riti bajiati”, yirona Bernabére cõayijarã ĩna. ²³ Ito ejacõri, Dios ĩ queno yirere ti ejayijũ Bernabé. Ito bajiri bũto wanũ quenayijũ ĩ. Ado bajiro ĩnare riaso busiyijũ ĩ:

—Sĩgũ ruyabeto, Jesure queno tuorũnuña mna. Ito yicõri ĩre jidicãbeja, yiyijũ Bernabé ĩnare.

²⁴ Quenarise tuoĩagũ ñayijũ Bernabé. Espĩritu Santo ĩ sãñajare, Diore riti tuoĩayijũ ĩ. Ito bajiri masa jãjarã ĩ busija tuocõri, Jesure boca ãmiyijarã ĩna.

²⁵ Ito bero Tarso wame cutiri cutojũ wayijũ Bernabé, Saulore ãmagũ. ²⁶ ĩre bujacõri, “Antioquíajũ wato mani”, yiyijũ ĩre. Ito bajiri ĩna jũarãti wayijarã Antioquíajũ. Itojũ co rodo ñayijarã ĩna, Jesure tuorũnurã rãca. Jãjarã masare Dios oca riasoyijarã ĩna. Iti cutojũ cajero, “Cristiano masa ñama ĩna”, yire gayere yisũoyijarã ĩna Jesucristore masirãre. “Cristore masirã ñama”, yireoni ñayijũ iti.

²⁷ Iti rãmuriti Jerusalén gãna, Diore goti ĩsiri masa ejayijarã itojũ Antioquíajũ. Jesure tuorũnurã ĩna minijua

ñaroca, ejayijarã ñna. ²⁸⁻³⁰ Sīgũ Agabo wame cutigu ñna wato ejacõri wumũ rũgũyijũ. Espíritu Santore tucõri ado bajiro busiyijũ ñ: “Judea sita ñarocõti, ñiojuniro yiroja. Bare jedicoaro yiroja iti sita”, yiyijũ Agabo. Ito ñ yija tucõri: “Judea gãnare ñiojogarã yirãji ñna. Ñnare niyeru cõana mani”, yi tucõia busiyijarã Antioquía gãna Jesure tucõrũnrã. Ito bajiri no ñna rucorocõ ñsiyijarã ñna. Ito bajiro yicõri Bernabé, Saulo ñna jũarãre niyeru Judeajũ cũ rotiyijarã ñna. “Jesure tucõrũnrãre ñmatã ñari masare ñsitẽña”, yi rotiyijarã ñna. Jane mejeju Claudio ujũ ñ ñaraju ito bajiro rêtayijũ.

12

Pedrore Herodes ñ tubia rotire gaye

¹ Iti rumuriti ujũ Herodes, Jesure tucõrũnrãre cunísucoyijũ. ² Ito yicõri, Juan ocabaji Santiagore sãa rotiyijũ ñ sarera jãina. ³ Itire buto wanuyijarã judio masa. Ñna wanuja ticõri, Pedrore cunĩ ñiacõri tubia rotiyijũ ñ. Ito bajiro rêtacũ, naju wadarise ucõ wucõya mani bare basa ñna menicati rumuri. ⁴ Pedro rudibe yirocũ, code wasoaronare surara cũyijũ Herodes. Co gũbocõ coga gũbojeno ñayijarã ñna jeyaro. “Pascua basa busuaqueari rumũ, masa riojo Pedrore sãa roticũja yũ”, yi tucõayijũ Herodes. ⁵ Ito bajiri Pedro quenoguti code ecocõyijũ. Ito bajija tucõri, Jesure tucõrũnrã ruje Diore busiyijarã Pedrore yari.

Tubiara wijũ ñagũre Pedrore Dios ñ bucõare gaye

⁶ Tubiara wijũ surara jũarã watoje cani cũñayijũ Pedro. Busuriti ñabojayijũ Herodes ñre sãa rotira rumũ. Jua ma come mana Pedro ya ñmori siayijarã ñna. Gãjerã surara soje tũ code rũgõyijarã ñna. ⁷ Ñajasaroti, ángel goayijũ. Ito yicõri tubiara wi busu dajacoayijũ. Ito yija ángel Pedrore

moañayijũ ï yujitoni. Pedro ï yujiroca, ado bajiro gotiyijũ ángel:

—Coji wũmuña mũ, yiyijũ Pedre.

Ito yirocati Pedre siabojara mari, come mari quedicoayijũ.

⁸—Mũ ya yutabuju sãñaña mũ, ito yicõri mũ ya gũboco sãñaña, yiyijũ ángel Pedre.

Ï gũboco sãnaroca riti:

—Mũ ya cubija gũmaña. Waya, yũre sũya waya mũ, yiyijũ ángel Pedre.

⁹ Ito ï yija tũocõri, ï bero sũya wayijũ Pedro. Ito baja, yi masia mañijũ Pedre. “Riti bajiatu iti. Bũroti bajiroja gajea”, yi tũoñayijũ Pedro. ¹⁰ Warã riti jũa soje surara ña coderi sojeri rẽtayijarã ña. Sũsari soje come soje ñayijũ. Iti soje tũ ña ejaroca itimasiti janayijũ iti soje. Ito bajiri budi wacõri ma ña warocati ito baja yi masia manoti godacoayijũ ángel. Ito bajiri Pedro sũgũti tujayijũ ña.

¹¹ Ito baja ticõri, “Riti baja. Herodes yũre sũame yirocũ, ¿Ángel yũre ï bucõatoni, cõayijari Dios?” yi tũoñayijũ Pedro. “Ito bajiri judio masa yũre ña ñeñaro, ña yi ãmorise rẽtabetoja ña”, yi tũoñayijũ Pedro.

¹² Iti tũoñagũ riti, Juan Marcos jaco, María ya wijũ ejayijũ ï. Iti wijũ minijuacõri masa jãjarã ñayijarã, Diore busirã. ¹³ Soje tũ ejacõri, “¿Ñati mũa?” yiyijũ Pedro. Ito ï yija tũocõri, sũgõ ejabũari maso, Rode wame cutigo, soje tũ eja rũgũcõri, tũo rũgõyijo, “¿Ñimũ ñati?” yiroco. ¹⁴ Ito yicõri iso janaroto riojũ, Pedro oca tũo masiyijo iso. Ï oca tũo masicõri bũto wanũ quenacõri soje janabecoti wijũ ñarãre gotigo wayijo iso:

—Macũjũ ñarũ Pedro, yiyijo iso ñare.

¹⁵ Ito bajiro iso yija tũocõri:

—Mecũgõ ya mũ, yiyijarã ña.

Ïna ito yijare:

—Ri ya yu, yiyijo iso.

Iso ito yijare:

—Dios ñaro gagu ángel ñaguñji. Pedrore sñacõana ñna, yiyijarã ñna isore.

¹⁶ Ito ñna yiroca riti, “¿Ñati mua, ñati mua?” yi rñgõyijũ Pedro, macũjũ. Soje janacõri, Pedrore ti ucayijarã ñna.

¹⁷ ñna ucaya ticõri, ñnare oca tayijũ Pedro, “Yuti ña”, yirocũ:

—Ado bajiro bucõami mani Ujũ yure, tubiara wijũ yũ ñaroca, yi gotiyijũ ñnare. Santiagore gotiya adi. Ito yicõri mani ñarãre cuni gotiya mua, yiyijũ Pedro ñnare.

Ito yi budi wacõri gajerojũ wayijũ Pedro.

¹⁸ Iti busuja bero tubiara wi codebojana surara, Pedro ñ manija ticõri, ruje bujatobisijarã ñna. “¿No bajiyijari Pedro? ¿No wayijari?” yiyijarã ñna. ¹⁹ ñ manija ticõri, Pedrore ãma rotibojayijũ Herodes. Ñre bujabisijarã ñna. Surarare tubiara wijũ codebojanare seniñayijũ Herodes. No bajiro cadi masia mañijũ ñnare. Ito bajiri ito codebojanareti, sñ rotiyijũ Herodes ñja. Ito bero Judeajũ ñabojarũ wacoayijũ Herodes, Cesareajũ ñagũ wacũ.

Herodes ñ godare gaye

²⁰ Tiro gãna ito yicõri Sidón gãnare cuni ruje junisinijũ Herodes. Sidón gãna, Tiro gãna cuni canamucõri, Herodesre oca quenorã wayijarã ñna. Ñ rãca ruje oca queno ãmoyijarã ñna. Herodes ñ ñari sita riti bare bujasoticõri, “Ñ junisinija manire bare ecabitiboguñji”, yirona Herodes ucũ tũjũ oca quenorã wayijarã ñna. Herodesre ñna busiroto riojũ, ñre ejabuari masũ ñasagu, Blasto wame cutigũre busiyijarã ñna. Ñnare jabeto ti maicõri ñnare busi ñsiyijũ Blasto. Ñ busija tucõri, ado bajiro yiyijũ Herodes:

—Co rɔmɔ ɪnare bɔsɪcɔjɔ yɔ, yiyijɔ Herodes. ²¹ ɪnare ɪ bɔsɪrotɪ rɔmɔ ejaroca, ɔjɔ ñagɔ ɪ sɔñarise yutabujuri quenarise sɔñayijɔ Herodes. Ito yicɔri ɔjɔ ya cumuro ñasari cumuro eja rɔjɔcɔri, masare oca gotiyijɔ ɪ. ²² Herodes ɪ bɔsɪjɔ tɔocɔri:

—Masɔ meje ñami ãni. Dioti ñami ãni, yiyijarɔ masa ɪre rɔcɔbɔorɔ.

²³ Ito bajiro ɪna bɔsɪroca riti, Dios ñaro gagɔ, ángel Herodes ɪ cɔroca yiyijɔ. Ito bero yoa bɔsari becoati ba sɔyijarɔ ɪ ñajacɔre. “Bɔsɪbesa mɔa. Jidicɔña mɔa. Dios meje ña yɔ. Diore riti rɔcɔbɔoya mɔa”, ɪ yibitire waja, ito bajiro bajiyijɔ ɪ ñajacɔre.

²⁴ Iti rodoti masa jɔjarɔ tɔoyijarɔ Dios ocare. Ito yicɔri jɔjarɔ Jesure boca ãmiyijarɔ.

²⁵ Bernabé, Saulo rɔca Jerusalén gɔnare ɪna ãmi ejarise niyeru ɪsɪcɔri, Antioquíajɔ tɔdi wayijarɔ ɪna. Juan Marcos wame cɔtigɔ ɪna rɔca wayijɔ.

13

Bernabé, Saulo Dios oca ɪna goti ucusɔre gaye

¹ Antioquíajɔ Jesure tɔorɔnɔrɔ rɔca ñayijarɔ Diore goti ɪsiri masa ito yicɔri ɪ oca riasori masa cɔni. ɪna ado bajiro wame cɔtiyijarɔ: Bernabé, Simón Ñigɔ, Lucio Cirene gagɔ, Manaén Galilea gagɔ ɔjɔ Herodes rɔca bɔcɔarɔ, ito yicɔri Saulo. Itocɔ ñayijarɔ ɪna. ² Mani ɔjɔre rɔcɔbɔorona minijua wɪjɔ minijua ñayijarɔ ɪna. Ito bajiri Diore tɔoɔa ãmorɔ bamena riti ɪre bɔsi ñayijarɔ ɪna. Ito bajiro ɪna bajiroca Espírɪtu Santo ado bajiro ɪnare gotiyijɔ:

—Bernabé, Saulore cɔni ñasarise yɔre ɪna moa ɪsitoni besecɔ yɔ. Ito bajiri ɪnare wa rotiba gɔjɔrɔre yɔ oca ɪna riasotoni, yiyijɔ Espírɪtu Santo.

³ Iti oca tɔocɔri bamena riti Diore bɔsiyijarɔ ɪna maji. Ito yi, Diore bɔsirɔjɔ Bernabé, Saulore cɔni ãmo jidi

jeoyijarã ñna, ñnare Dios ï ejabuatonni. Ito bajiro yicõri ñnare wa rotiyijarã ñna. “Wasa, quenajaro”, yiyijarã ñna.

Chipre wame cutiri yogajũ apóstol mesa ñna ware gaye

⁴ Ito bajiri Espíritu Santo ï wa rotiado bajiroti Seleuciajũ wayijũ Saulo, Bernabé rãca. Ito ejacõri cumajũ sãjayijarã ñna, Chipre wame cutiri yogajũ warona. ⁵ Ito majado Salamina wame cutiri cuto ejayijarã ñna. Ito ñacõri judio masa ñna minijuasotiri wirijũ Dios oca riasoyijarã ñna. Juan Marcos wame cutigũ ñna rãca judayijũ. Ñnare ejabuari masũ ñayijũ ï. ⁶ Iti yoga ñari cutori jeyaro riaso ucurã wayijarã ñna. Ito bajirã riti Pafos wame cutiri cuto ejayijarã ñna. Ito sīgũ judio masũ Barjesús wame cutigũre ti bujayijarã ñna. Cumu ñayijũ ï. “Diore yiari busigũ ña yũ”, yi ruoyijũ ï masare. ⁷ ï cumu iti yoga uju Sergio Pablo wame cutigũ rãca baba cutiyijũ ï. Queno tuoĩagũ ñayijũ Sergio Pabloama. Ito bajiri Dios oca tuo amogũ Bernabé, Saulore cuni ji rotiyijũ ï. ⁸ Cumuama Bernabé, Saulo ñna tuoĩaro bajiro meje tuoĩayijũ. ï cumu griego ocana Elimas wame cutigũ ñayijũ ï. Ito gagũ uju ñna busirise tuore amobisijũ cumu. Ito bajiri, “Ñna busirisere tuorũnabesa mũ”, yiyijũ cumu iti cuto gagũ ujũre. ⁹ Ito yija Espíritu Santo ejabuarena cumure oca seoro tijuyijũ Saulo. Sīgũ ñabojaguti juaji wame cutiyijũ Saulo. Gaje ï wame Pablo ñayijũ. ¹⁰ Cumure riti ticõri ado bajiro busiyijũ ï:

—Ruori masũ ña mũ. Ñeñaro yi jaigũ ña mũ. Rũmũ macũ ña mũ. Ito yicõri jeyaro quenarisere tegũ ña mũ. Mani Uju Diore tegũ ña mũ. “Ñnarisese ña”, Dios ï yija, “Ñnarisese meje ña”, ya mũ, yiyijũ Pablo cumure. ¹¹ Adocãta iti waja ñeñaro mũ tuoĩaroca yigũ yiguĩji Dios mũre. Cajea tibicũ ñagũ ya mũ. Ito yicõri yoa busari umacañi ï asirise tibicũ yigũja mũ, yiyijũ Pablo cumure.

Ito ĩ yirocati ĩ ya cajea rãitĩa godacoayijũ cumure. Ito bajiri cajea tibicũ ñari, ĩre tũa watoni gãjire ãmabojayijũ ĩ. ¹² Ito ĩ bajija ti Ʃcacõri Jesure tũorũnũsũoyijũ iti yoga gagũ Ʃjũ. “Riti ña ĩna gotirise”, yi tũoĩa rũcũbuoyijũ ĩ.

Antioquía Ʃ Pablo mesa ĩna ñare gaye

¹³ Iti rũmũriti Pablo ĩ baba mesa rãca Pafos roja ejacõri cumana Panfilia sita, Perge wame cõtiri cõtõ wayijarã ĩna. Itojũ ejacõri ĩnare cũ tũdiyijũ Juan, Jerusalénjũ tũdi wacũ mũcana. ¹⁴ Ito bajibojarocati Pablo, Bernabé cũni Perge ñacõri Antioquía cõtõjũ wayijarã, Pisidia sita tũ ñari cõtõjũ. Itona ñacõri tujacãra rũmũ iti ñaroca, judio masa ĩna minijuari wijũ sãja wacõri rujijijarã ĩna. ¹⁵ Itona rujicõri Dios ĩ rotirise ito yicõri Diore goti ĩsiri masa ĩna ucare bũsi gotija tũoyijarã ĩna. Sĩgũ ĩ bũsi gotija bero, minijuara wi gãna Ʃjarã Bernabé, Pablõre ado bajiro yijijarã:

—Yũ ñarã, oca gotire gaye mũare ñaja, gotiya adocãta, yijijarã Ʃjarã ĩnare.

¹⁶ Ito ĩna yija tũocõri, bũsirocũ wũmũ rũgũyijũ Pablo. “Bũsimenati tũoya mũa”, yirocũ ĩ ya ãmo wũamocõri “bũsibesa mũa”, yijijũ ĩ. Ito yicõri ado bajiro yijijũ ĩ ĩnare:

—Yũ ñarã Israel sita gãna, queno tũoya mũa. Gaje masa ñabõjarãti Diore rũcũbuorã ñari queno tũoya mũa cũni. ¹⁷ Dios mani rũcũbuogũ, mani Israel sita gãna ñicũsabatiane beseñi. ĩnare besecõri queno ĩnare yiñi Dios. Egipto sita gãnare moa ĩsirã ĩna ñabõjarocati jãjarã ĩna bũjũroca yiñi Dios. ĩ masirisena Egipto sita gãnare ĩna rudi masitoni ĩnare ĩna ñaroca yiñi Dios. ¹⁸ Yucũ manõjũ jũarã masacõ rodori ñayijarã ĩna. Itona ñacõri ñeñaro ĩna yibõjarocati, ti Ʃsirio yibisijũ Dios. Quenoti ñacõayijũ. ¹⁹ Canaán wame cõtiri sita gãna jũa ãmojeno butu gãnare ruyurõyijũ Dios, mani ñicũsabatia ĩna ya sita ñabõjare

ña rucotoni. ²⁰ Ito bajiri mani ñicusabatia cuatrocientos cincuenta rodori ñayijarã itojũ, yiyijũ Pablo masare.

Samuel, Dios oca goti ñsiri masũ ñ naroto riojũa ña tirũnũronare cũyijũ Dios. ²¹ Samuel Dios oca goti ñsiri masũ ñ naroca: “Sĩgũ gua ẽjũ ãmoa gua”, yiyijarã mani ñicusabatia Diore. Ito bajiro ña yija tũocõri, Saúl, Cis macũre ña ẽjũ ñarocũ cũyijũ Dios jũarã masacõ rodoricõ. Benjamín ñayorũ janerãbatia janamiti ñayijũ Saúl. ²² Jũarã masacõ rodori bero mũcana ẽjũ wasoayijũ Dios. Ito bajiri Saúlre bucõacõri Davidjũare ẽjũ cũyijũ Dios mũcana. Davidre tũoĩa bũsigũ, ado bajiro bũsiyijũ Dios: “Yũ tija David, Isaí macũ, yũ robo bajiro ẽsi catigũ ñami ñ. Ito bajiri yũ ãmoro bajiro yigũ yiguĩji ñ”, yiyijũ Dios, Davidre tũoĩa bũsigũ. ²³ Ñ David ñayorũ janerãbatia janamiti ñañi Jesús. Jane mejejũ Dios ñ gotiado bajiroti mani Israel sita gãnare masotoni cõañi Dios Jesure. ²⁴ Jesús riojũa ñ yagũ Juan mani ñarã Israel sita gãnare Dios oca riasoyijũ ñ. Ado bajiro gotiyijũ Juan ña jeyarore: “Mũa ñeñaro yirisere jidicãcõri idé gu rotiana ñarũja mũare”, yiyijũ Juan mani ñarã Israel sita gãnare. ²⁵ Ito yicõri ñ godaroto riojũa bũsa bajiroti ado bajiro yiyijũ Juan: “Ñti ñaguĩji Dios ñ cõarũ, ¿yire masiati mũa yũre? Meje ña yũama. Nocõ mejeti ejagũ yiguĩji mani yagũ. Ñ ñagũ yiguĩji ñasagũ. Yũama meje ña. Mũa robo bajiguti ña yũama. Ñ ñagũ yiguĩji ñasari masũ”, yiyijũ Juan mani ñarãre, yiyijũ Pablo, masare gotigũ.

²⁶ Yũ ñarã, Abraham janerãbatia ña mani. Queno tũoya mũa. Gaje masa ñabojarãti Diore rũcũbũorã ñari queno tũoya mũa cũni. “No Jesure tũorũnũgũre masogũ yiguĩji Dios”, yire oca manire cõañi Dios. ²⁷ Ito bajibojarocati Jerusalén gãna ito yicõri ña ẽjarã cũni, “Ñ ñami Dios Macũ manire masorũ”, yi masibisijarã ña. Ito yicõri co rũmũ tujacãra rũmũ rũyabeto Dios oca goti ñsiri masa ña

ucare gājerā ĩna ti gotibojarocati t̄uo masibisijarā ĩna. Ito bajiri Jesús ĩ ejaja, “Dios ĩ cōar̄u ñami ĩ”, yi masibisijarā ĩna. Ito bajiri Jesure ĩna s̄ia rotija, Dios oca goti ĩsiri masa ĩna ucado bajiroti r̄ētayij̄u ĩja. ²⁸ “Seti ña ĩre”, yi masimena ñabojarāti, “S̄ia rotiya ĩre”, yirona Pilatore josayijarā ĩna. ²⁹ Jesure ĩna s̄iaja, Diore goti ĩsiri masa ĩna t̄uoĭa uca yuado bajiroti r̄ētayij̄u. Jesure ĩna s̄iaja bero yucat̄eoj̄u ñaḡure rujioyijarā gājerā. Ito yicōri ḡūta gojej̄u ĩre yujeyijarā. ³⁰ Ito bajibojarocati Dioama m̄ucana t̄udi Jesús ĩ catiroca yiñi. ³¹ Galileana wacōri Jerusalénj̄u ĩre baba c̄utigoanare co r̄um̄u meje goaĭoyij̄u Jesús. Ito bajiri ĩnati ñama adocāta, “Riti baja. T̄udi caticoami Jesús”, yi masare gotirā.

³² Ito bajiri ȳu, Bernabé r̄āca oca quenarise m̄uare goti eja ḡua. “Masare queno yic̄uja ȳu”, yi mani ñic̄usabatiare Dios ĩ gotiado bajiroti gotia ḡua m̄uare. ³³ Mani ñic̄usabatiare ĩ gotiado bajiroti manire queno yiñi Dios. Ito bajiri m̄ucana t̄udi Jesús ĩ catiroca yiñi ĩ. Itire gotiḡu ado bajiro ucañi David ñayor̄u, Dios oca gotiḡu: “M̄u ña ȳu Mac̄u. Adi r̄um̄u godar̄u m̄u ñabojarocati m̄u catiroca ya ȳu”, yiyij̄u Dios, yi ucañi David, Salmos wame c̄utiri tuti ucas̄uoḡu. ³⁴ “Jesús ĩ godaja bero m̄ucana t̄udi ĩ catiroca yiḡu yiḡuja ȳu. Ito bajiri t̄udi godabiqūiji”, Dios ĩ yire gaye ado bajiro gotia ĩ oca tutij̄u: “Davidre ȳu goticādo bajiroti, queno m̄ure yiḡu yiḡuja ȳu ĩja”, yiyij̄u Dios yi ucare ña papera tutij̄u. ³⁵ Gaje tutij̄u c̄uni ito bajiroti gotia. T̄uote: “Queno yiḡu ñami m̄u Mac̄u. Ito bajiri ĩ ya ruj̄u jogabe yiroc̄u, m̄ucana t̄udi catiroca yiḡu yiḡuja m̄u”, yi ucañi David ñayor̄u. ³⁶ ĩmasi gaye t̄uoĭaḡū meje ito bajiro ucañi David. Catiḡuj̄u Dios ĩ āmoro bajiro riti yiyij̄u David. Ito yicōri ĩ ñar̄āre queno ejabuayij̄u. Ito bero co rodo meje ñacōri godañi David. Ito bajiri ĩ ñic̄usabatia t̄u ĩre yujeyijarā ĩna. Itoj̄u ĩ ya ruj̄u jogadoja. ³⁷ Jesús ya ruj̄uama

jogabisija, mɔcana Dios ĩ catiroca yijare. ³⁸ Yɯ ñarã tɔoya mɯa. Jesuna sɔriti mani ñeñaro yirisere ācabojore ña. Iti gayere mɯare gotia gɯa. ³⁹ No Jesure tɔorũnugũreti ĩ ñeñaro yirise ācabojoguĩji Dios. Moisés ĩ rotirise riti mani tɔorũnɯjama, mani ñeñaro yirise ācabojobiquĩji Dios. ⁴⁰ Queno tɔoĩaña mɯa, jane mejeɯ Dios oca goti ĩsiri masa, ĩna gotiado bajiroti mɯare rẽtame. Ado bajiro ucañi ĩna Dios oca gotirã:

⁴¹ Queno tɔoya yure aja tudirã mɯa. Yure tɔorũnɯbiticõri jeame ɯjuroɯ warã yirãji mɯa. Yɯ ña Dios. Mɯa tiroca tiyamani ĩogũ yigɯja yɯ. Gãjerã mɯare ĩna goti rẽtobubojarocati tɔo masimena yirãji mɯa. Ito bajiri mɯa tɔorũnɯbitirena sɔori, godarã yirãji mɯa, yiyijɯ Dios, yi ucañi ĩre goti ĩsiri masɯ, yi riasoyijɯ Pablo Antioquía gãna masare.

⁴² Ito bajiro busi tĩocõri budi wayijarã Pablo mesa, judio masa ĩna minijuari wire. ĩna budi waroca iti wi minijua ñarã:

—Gaje tujacãre mɔcana tɔo remo ãmoa gɯa, yiyijarã ĩna.

⁴³ ĩna minijua jidicãja bero jãjarã judio masa Pablo, Bernabére cɯni sɯyayijarã. Ito yicõri jãjarã judio masa ĩna yire tɔoĩa rũcɯbɯbojana cɯni Pablo mesare sɯyayijarã ĩna. Ito yija ado bajiro gotiyijarã Pablo mesa ĩnare:

—Dios queno ĩ yirisere rũcɯbɯo jidicãbesa mɯa. Ito yicõri Dios bajiro sīgũ robo usi cutiya mɯa, yiyijarã Pablo mesa ĩnare.

⁴⁴ Ito bero gaye tujacãre, iti cɯto gãna jãjarã busa minijuyijarã Dios oca tɔorona. ⁴⁵ Ito bajiro jãjarã masa Dios oca tɔo ãmorã ĩna ejaja ti teyijarã judio masa. Ito yicõri Pablo ĩ gotibojaja, gajero bajiro riti cɯdiyijarã ĩna. Ito yicõri ĩre aja tudiyijarã ĩna. ⁴⁶ Ito ĩna yija ticõri, bɯto oca sẽorena busiyijarã Pablo mesa:

—Dios ï rotiro bajiro cajero ï oca m̄are riasos̄obu yu. Ito bajibojarocati iti ocare queno t̄or̄un̄ubea m̄a. Ito bajiro m̄a yija, “Dios r̄aca catit̄iña ãmobe a ḡua”, yiado bajiro bajicu. Ito bajiri adi r̄um̄ari judio masa meje ñar̄are Dios oca gotia ḡua. ⁴⁷ Ito bajiro rotiñi Dios ï oca tutina. Ado bajiro gotia iti:

Judio masa meje ñar̄are m̄are c̄ucu yu, yu oca m̄a gotitoni. “No Jesucristore t̄or̄un̄uḡureti masoḡu yigūji Dios”, yi masa ñajedirore m̄a goti batotoni m̄are c̄ucu yu, yi gotia Dios oca. Ito bajiro c̄uñi Dios ḡuare, yiyiju Pablo, masare gotigu.

⁴⁸ Iti t̄oc̄ori judio masa meje ñar̄a b̄uto wan̄u quenayijar̄a. “Dios oca quenariseguti ña”, yiyijar̄a ña. Ito yic̄ori ï r̄aca catit̄iñaron a ï beseana ïre t̄or̄un̄uyijar̄a ña. ⁴⁹ Ito bajiri Dios oca t̄or̄un̄uc̄ori ï oca quenarise masa jeyarore goti batoyijar̄a ña. ⁵⁰ Ito bajibojarocati judio masama Pablo, Bernabé r̄aca ña t̄oïaro bajiro meje t̄oïa codeyijar̄a. Ito bajiri oca meni ãmor̄a, iti c̄uto ḡana ñasar̄are ito yic̄ori Diore r̄uc̄ub̄or̄a romia ñasar̄are c̄uni gotiyijar̄a. Bernabé Pablore masa ña usirio coderoca yiyijar̄a judio masa. Ito bajiri judio masare t̄or̄un̄uc̄ori Pablo mesare buc̄oyijar̄a iti c̄uto ḡana. ⁵¹ Iti c̄utore budi war̄a ña ya ḡuboj̄u sita w̄arisere ja batec̄ayijar̄a ña. “M̄a adi c̄uto ḡana ñeñaro yir̄a ña, ito yic̄ori seti ña m̄are”, yireoni ñayiju iti. Ito bajiro yic̄ori, Iconio wame c̄utiri c̄utoju wacoayijar̄a ña. ⁵² Ito ña budigadoju Jesure t̄or̄un̄ur̄a queno usi cuti quenaro ñayijar̄a ña. Ito yic̄ori Esp̄iritu Santo queda s̄aja ecoana ñayijar̄a ña.

14

Iconio wame c̄utiri c̄utoju Pablo mesa ña ña ucure gaye

¹ Iconioju ejaçori judio masa ña minijuasotiri wiju s̄aja wayijar̄a Pablo mesa. Ito bajic̄ori Jesús ocare gotiyijar̄a

ĩna. Iti oca t̄ocõri j̄ajarã Jesure t̄orũnyijarã. Judio masa ito yicõri judio masa meje ñarã c̄uni Jesure t̄orũnyijarã ĩna. ² Ito bajibojarocati coriarã judio masa ñarã Jesure t̄orũn̄mena, judio masa meje ñarãre Pablo mesare ĩna junisinitoni oca meni codeyijarã ĩna. Ito bajiri Pablo mesare, “Queno yirã meje ñama ĩna”, yi t̄oĩayijarã ĩna. ³ Ito bajiro ĩna yi codebojarocati Iconioj̄u yoari ña ucuyijarã Pablo mesa. Itoj̄u ña ucurã b̄uto oca s̄eocõri, “Masare ti maicõri queno yiñi Cristo”, yire oca goti ucuyijarã ĩna. “Riti ña iti oca. Riojo Jesús oca gotiama ĩna”, masa ĩna yitoni, tiyamani Pablo mesa ĩna ĩoroca yiyij̄u Dios. ⁴ Iti c̄uto ḡana ricati riti t̄oĩayijarã. Coriarã judio masa robo bajiro t̄oĩayijarã. Ḡajerã Pablo mesa robo bajiro t̄oĩarã ñayijarã. ⁵ Ito yicõri judio masa, judio masa meje c̄uni, ̄jarã robo bajiro t̄oĩacõri Pablo mesare oca menicõri, “Īnare ḡõtana rea s̄iar̄ja mani”, yiyijarã ĩna. ⁶⁻⁷ Ito bajiro ĩnare busija t̄uo masicõri, Licaonia sitaj̄u rudi wayijarã Pablo mesa. Iti sitaj̄u ejacõri Dios oca quenarise goti ucuyijarã ĩna. Litra wame c̄utiri c̄uto ito yicõri Derbe wame c̄utiri c̄utoj̄u c̄uni goti ucuyijarã ĩna. Ito yicõri iti c̄utori t̄u ḡanare c̄uni Dios oca goti ucuyijarã Pablo mesa.

Listra ḡana Pablore ḡũta ĩna reare gaye

⁸ Listraj̄u s̄iḡũ rudur̄u ñayij̄u. Ito bajiro wabic̄u rujear̄u ñayij̄u ĩ. ⁹ Ito Pablo masare ĩ busija t̄uo rujiyij̄u rudur̄u. Rudur̄ure tijucõri, “Ȳure yisioguĩji Dios”, yi t̄oĩa masiḡũ ñami, yi t̄oĩayij̄u Pablo. ¹⁰ Ito bajiri ado bajiro oca s̄eoro gotiyij̄u ĩ rudur̄ure:

—W̄um̄ña. Riojo r̄ũgõña m̄u, yiyij̄u Pablo rudur̄ure.

Ito ĩ yiroc̄ati w̄um̄u r̄ũḡũ wayij̄u rudur̄u ñabojar̄u. ¹¹ Ito bajiro bajija ticõri, ito ḡana ĩna ocana:

—Aba, mani r̄ũc̄ub̄orã masa ruj̄u robo bajiro ruj̄u c̄uticõri ejama mani t̄u, yi awasã busiyijarã ĩna.

¹² Bernabére Zeus wame yiyijarã ñna. “Mũ ña gũa rũcũbuogũ, jeyaro masigũ”, yireoni ñayijũ, “Zeus”, yire. Ito yicõri Pablo queno goti masigũ ñajare Hermes wame yiyijarã ñna. “Gũa rũcũbuogũ, rêtoro queno goti masigũ ña mũ”, yireoni ñayijũ, “Hermes”, yire. ¹³ Iti cuto tũni-majũ Zeusre rũcũbuora wi ñayijũ. Iti wi gãna ñnare riasori masũ rãca Bernabé, Pablore rũcũbuo ãmoyijarã ñna. Ta wecũare go bedori jeocõri ñnare tũa wayijarã. Cuto sãjara soje tũ ejacõri wecũare sĩa ãmobjayijarã, Pablo mesare rũcũbuorona. ¹⁴ Ito bajiro ñna yi ãmoja ti masicõri, ñna ya yutabuju tũa ñigãyijarã Pablo mesa. “Ñeñaro yi ãmoa mũa”, yirona ito bajiro yiyijarã ñna. Ito bajiro yi ñocõri, masa wato oca sëoro ãmajũdayijarã ñna bũsirona:

¹⁵ —¿No yija ito bajiro yi ãmoati mũa? Mũa robo bajirã, masati ña gũa cũni. Dios robo bajirã meje ña gũa. Mũare Dios oca quenarise gotirã wadibũ gũa. Mũa meni rujeoanare rũcũbuorã yiboja mũa. Ito bajiri itire jidicãcõri, Dios catigũjũare tũorũnũña mũa. Í ñami adi sita, macãrucũro, ãmũari, riarĩ cũni menirũ. Ito yicõri mani tirise, mani tibiti cũni jeyaro rujeorũ ñami. ¹⁶ Jane mejejũ gãna bũcũrã ñna yisotiado bajiroti ñna yi ãmoja, ñnare ti tujabitibojagũti, jidicã rotibisijũ Dios. ¹⁷ Diore ñna rũcũbuobitibojarocati ñnare queno yiyijũ Dios, “Ito bajiro queno yigũ ñami Dios”, ñna yi masitoni. “Ñaguĩji Dios”, mani yi masitoni manire í queno yirise ñoami Dios. Tite mũa. Ide queoami. Queno rica mani bũjaroca yami. Mani yaji quenaroca yami. Ito yicõri mani ya usijũ queno mani wanũ quenaroca yami Dios, yiyijarã Pablo mesa ñnare.

¹⁸ Ito bajiro ñna yibjaroca riti, wecũare sĩa ãmobjayijarã masa Pablo mesare rũcũbuorona. Ito bajiro ñna yija ticõri, “Gũare rũcũbuorona wecũare sĩabesa mũa”, josari yi camotayijũ Pablo masare.

¹⁹ Iti rãmũri judio masa Antioquía gãna ito yicõri

Iconio gãna ejayijarã. Ito ejacõri iti cuto gãna Pablöre ti junisinijaro yirona, ñnare oca meni ejayijarã ñna. Ito bajiri Pablöre gũta reayijarã masa ñre sãa ãmorã. “Ûsi jedicoami ñja”, yi tuoñacõri cuto sõjuajũ ñre weja wayijarã ñna. ²⁰ Ito bajiro ñna yibojarocati ñ tu Jesure masirã ñna minijuaroca tujacoayijũ Pablo. Tujacõri ñna rãca cutojũ tũdi wayijũ ñ. Gaje rumũ Derbe wame cutiri cutojũ wayijũ Bernabé rãca.

²¹ Ito ejacõri Dios oca quenarise masare riasoyijarã ñna. ñna ito bajiro gotija tuocõri, jãjarã Jesure tuorũnyijarã. Ito yija bero Listrajũ, Antioquãjũ, Iconiojũ tũdi wayijarã ñna. ²² Iti cutori ejacõri Jesure tuorũnrãre busiyijarã ñna. Ito bajiro ñna busija tuocõri, bũto bũsa Jesure tuoña oca sãoyijarã ñna iti cutori gãna: “Diore tuorũnũ jidicãbesa mũa. Ûmacũjũ ñ rotirojũ mani ejaroto riojũa jaje tõbũja bũjatobitirã yirãji mani. ñ rotirojũ mani eja ãmoja, ito bajiro rãtare ñaroja manire”, yi goti ucuyijarã ñna. ²³ Cojũ minijuara wi ruyabeto Jesure tuorũnrãre ãmatã ñarona bese cũyijarã ñna. Diore rãcubũorã bamena riti Diore busiyijarã ñna. “Ado gãna ñnama mũre tuorũnrã. ñnare ejabũa masia mũ”, yiyijarã Pablo mesa Diore.

Antioquãjũ Pablo mesa ñna tũdi ware gaye

²⁴ Ito bajiro ñna yija bero Pisidia wame cutiri sita rãta wacõri Panfilia sitajũ ejayijarã ñna. ²⁵ Perge wame cutiri cuto Dios oca goti tñocõri, Atalia wame cutiri cutojũ wayijarã ñna. Riaca jajosa tunima ñayijũ iti cuto. ²⁶ Ito cumana jãa wacõri Siria sitajũ Antioquã wame cutiri cutojũ wayijarã ñna. Antioquã ñayijũ cajero ñna wasũoado. Itijũti Dios oca ñna goti ucuroto riojũa, “Mũ ñnare moare cũado bajiro riti ñna moa masitoni ñnare ejabũaya”, yiyijarã Jesure tuorũnrã Diore. Ito bajiri ñna rotiado bajiroti moa ucu tñorã Antioquãjũ tũdi ejayijarã ñna mũcana Pablo mesa. ²⁷ Itojũ Antioquãjũ tũdi ejacõri Jesure tuorũnrãre

miojuyijarã ĩna m̄ucana. Ito yicõri jeyaro Dios ĩ ejabuare gaye gotiyijarã ĩna:

—Queno ejabuauĩ Dios guare. Ito bajiri judio masa meje ñarã c̄uni Dios oca quenarise t̄uocõri, Jesure t̄uorũn̄ama ĩna, yi gotiyijarã ĩna. ²⁸ Itoju Jesure t̄uorũn̄arã rãca yoari ñayijarã Pablo mesa.

15

Jerusalénju ĩna minijuare gaye

¹ Iti rodoriti Antioquíaju ejayijarã Judea sita gãna. Ito ejacõri Jesure t̄uorũn̄arãre judio masa ĩna yisotirere riasoyijarã ĩna:

—Jane mejeju Moisés ñayoru ĩ rotiado bajiro wiro mua tabeja, m̄uare masobiquĩji Dios, yiyijarã ĩna. ² ĩna ito yija t̄uo tujabiticõri ruje gãmeri busi t̄uoĩayijarã Pablo mesa ĩna rãca. Ito bajiri, “¿Riti ñati?” yirona Pablo mesare Jerusalénju cõayijarã Jesure t̄uorũn̄arã:

—Itoju ejacõri Jesús ĩ c̄uana rãca ito yicõri Jesure t̄uorũn̄arãre ũmatã ñarã rãca c̄uni busiba mua. Riti iti ñaja, t̄uoba. Wasa. Quenajaro, yiyijarã itiju gãna Jesure t̄uorũn̄arã.

³ Ito ĩna yija t̄uocõri, Jerusalénju wasuoyijarã Pablo mesa. Jerusalénju warã Fenicia sita, Samaria sita c̄uni Dios oca riaso r̄eta wayijarã ĩna, iti c̄utori gãna. “Gua riasoja, judio masa meje ñarã, ñeñaro ĩna yirise jidicãcõri Diore t̄uorũn̄ucã ĩna. Manire bajiroti Diore t̄uorũn̄ucã ĩna c̄uni”, yiyijarã Pablo mesa ĩnare. Ito bajiro ĩna yija t̄uocõri, b̄uto wanu quenayijarã Jesure t̄uorũn̄arã.

⁴ Jerusalénju ĩna ejaroca queno wanu quenare rãca ĩnare boca ãmiyijarã Jesús ĩ c̄uana, Jesure t̄uorũn̄arãre ũmatã ñarã ito yicõri Jesure t̄uorũn̄arã ñarocõti. Masa ĩna seniñaja bero, “Judio masa, judio masa meje ñarãre c̄uni gua riasoja, guare queno ejabuani Dios”, yi gotiyijarã Pablo mesa. ⁵ Ito bajiro ĩna yija t̄uocõri, coriarã fariseo

gaye tuoĩagoana Jesure tuorũnurã busirona wũmũ rũgũy-
ijarã:

—Mani masa meje ñarã Jesure ñna tuorũnuja, mani yisotiro bajiro ñna yire ãmoa gua. Moisés ñ rotire gaye cũdirujama ñna, ito yicõri wiro tarujama ñna, yiyijarã fariseo gaye tuoĩagoana ito gãnare.

⁶ Ito yija Jesús ñ cũana, Jesure tuorũnurãre ũmatã ñarã cũni minijuayijarã iti oca bajirisere tuoĩa busirona. ⁷ Yoari ñna gãmeri busija bero busirocũ wũmũ rũgũyijũ Pedro:

—Yũ ñarã queno tuoya mũa. Mũa rãca ñagũre yũre beseñi Dios, judio masa mejere cũni ñ masore oca yũ gotitoni. Ito bajiro beseñi Dios yũre, Jesure ñna tuorũnutoni. Iti gayere queno masia mũa. ⁸ Dios ñami masa ñna tuoĩarisere masigũ. Judio masa meje ñarã ñna ñama yũ ñarã, yirocũ ñnare Espĩritu Santo queo sãñi Dios, manire ñ queo sãdo bajiroti. ⁹ Manire ñ ti mairo bajiroti ñnare cũni ti maiami Dios. Jesure ñna tuorũnuja ñna ñeñaro yirisere ãcabojoñi Dios ñnare, manire ñ ãcabojoado bajiroti. ¹⁰ Dios ñ gotirisere queno tuorũnũbea mũa. Ito bajiri Moisés ñayorũ ñ rotirisejũare cũdijaro ñna yirona, Jesure masisũorãre bũto josa mũa. Moisés ñ rotirisere ñarocõti yiro robo bajiro cũdi jeobisĩ mani ñicũsabatia cũni. Ito bajiri mani cũni jeyaro ñ rotigore cũdi jeoado ma. “Mani ñicũsabatia bajiro gãjerã ñna cũdibeja, Jesure masirã meje ñnama ñna”, yĩ tuoĩaboja mũa. ¹¹ Ado bajirojũa baja: Manire ti maicõri manire goda ñsiñi Jesucristo. Ito bajiri ñre mani tuorũnuja ticõri, manire masoñi Dios. Ito bajiroti Jesure ñna tuorũnuja ticõri judio masa meje ñarãre cũni masoñi Dios, yiyijũ Pedro ñnare.

¹² Ito ñ yija tuocõri, busimenati Pablo, Bernabé ñna busija queno tuoijarã ñna ñja: “Dios ñ ejabũarisena judio masa meje ñarãre jaje tiyamani ñocũ gua”, yiyijarã Pablo

mesa. ¹³ Ìna b̄s̄i t̄ioja bero Santiago wame c̄utiḡu ado bajiro yiyij̄u:

—Ȳu b̄s̄irisere queno t̄uoya ȳu ñarã m̄ua. ¹⁴ J̄ij̄u ado bajiro gotimi Simón Pedro manire: “Judio masa meje ñarãre c̄uni queno ȳiñi Dios. Ito bajiri ñinare besec̄ori ï ñarã ñaroca ȳiñi Dios”, ȳi gotimi Pedro manire. ¹⁵ Ito bajiroti ȳi ucayjarã Diore goti ïsiri masa jane mejej̄u. Iti oca ado bajiro gotia:

¹⁶⁻¹⁸ Jane mejej̄u David ñayoru bero gãna masa ujarã ña ñarise s̄usayij̄u. Ito bajiri ija Davidre ȳu goticãdo bajiroti yic̄uja ȳu. S̄iḡũ ï janerãbatia mac̄ure uju ñarocu c̄uḡũ yiḡuja ȳu. Ito bajiro ȳu c̄uja bero judio masa meje ñarã c̄uni ȳure r̄c̄ub̄uorã yirãji ña. Ȳu ñarã ñaroca yiḡu yiḡuja ȳu ñinare, ȳi gotiami mani Ūju Dios, ȳi ucañi Diore goti ïsiri masa, ȳi gotiyij̄u Santiago ñinare.

¹⁹ Ito bajiri ado bajiro t̄uoĩa ȳu, yiyij̄u ï m̄ucana: Mani masa meje ñarã Diore ña t̄uor̄ũn̄uja, us̄irioro ñinare ȳi codebitir̄uja mani. Ito yic̄ori jaje rotire gaye rotibitir̄uja manire. ²⁰ Ado bajiro paperana mani goti ucaja quena ñinare: “Ìna meni rujeoru ruj̄u robo bajiro meni rujeoc̄ori ña ecabojarisere babitir̄uja m̄ua. M̄uamasiti m̄ua ya ruj̄u ñeñaro iti t̄uoĩaro bajiroti ñeñaro yibes̄a. ãm̄uma wãñi-atanare babes̄a. Baroto rioj̄ua rí c̄oaja quena. Ito yic̄ori rí idibeja quena”, ȳi mani goti ucaja quena. ²¹ Ito bajiro riti coji tujacãre r̄uyabeto Moisés ñayoru ï rotire gaye riasore ña, mani masa minijuari wij̄u. Ito bajiro riasotiyjarã ña jane mejej̄u co c̄uto r̄uyabeto, yiyij̄u Santiago.

Judio masa meje ñarãre ña papera c̄oare gaye

²² Ito ï yija t̄uoc̄ori, Jesús ï c̄uana, Jesure t̄uor̄ũn̄urãre ùmatã ñarã, ito yic̄ori Jesure t̄uor̄ũn̄urã jeyaro ado bajiro yiyijarã: “Santiago ï yiro bajiroti yiana mani. Ito bajiri coriarã mani rãca gãna beser̄uja mani, Pablo mesa rãca

adi papera ñna ãmi watoni”, yiyijarã ñna. Ito bajiri Judas Barsabás wame cutigũ ito yicõri Silas wame cutigũre beseyijarã ñna Antioquíajũ Pablo mesare baba cuti warona. “Ñna ñama rŭcũbũoana”, yi tũoĩacõri ñnare beseyijarã ñna. ²³ Ito bajiro besecõri Antioquíajũ ãmi warotire ñnare papera ñsiyijarã ñna. Ado bajiro yi gotiyijũ iti papera:

“Gua Jesús ĩ cũana, Jesure tũorũnrãre ũmatã ñnarã, ito yicõri Jesure tũorũnrã jeyaro adi papera cõa gua. ĩNati mũa Antioquía gãna, Siria sita gãna ito yicõri Cilicia sita gãna ñati mũa cũni? Jesure tũorũnrã mũa ñajare, judio masa meje mũa ñabojarocati, sigũ riare bajiro bajirã ña mani. ²⁴ Ado bajiro oca tũocu gua. Coriarã ado gãna mũa tũ ejacõri ũsirioro yiñi ñna. Ñnare cõabiticũ gua. Riojo gotimenati mũa tũoĩarise wisaroca yiñi ñna. ‘Ũmũgũre mũa wirotabeja, ito yicõri Moisés ñayoru ĩ rotire gaye mũa cudi jeobeja, Jesure tũorũnrã meje ña mũa’, yi rũoñi ñna mũare. Ito bajiro ñna gotibojarocati, ‘Itire gotitẽña mũa’, yi cõabiticũ gua mũa tũjũ ñnare. ²⁵ Ito bajiri sigũre bajiro tũoĩacõri bũsironare besecõri cõamũ gua mũa tũ. Gua mairã Pablo, Bernabé rãca baba cuti wa rotibũ gua ñnare. ²⁶ Mani Ũjũ Jesure cũdirona ĩ ocare goti ucuyijarã ñna. Gãjerã ñna sĩa ãmbojarocati Jesús ocare goti tarojobisijarã ñna. ²⁷ Ito bajiri mũare gotironare Judas, Silasre cũni mũare cõa gua. Ñnamasiti gua ucarisere goti jeorã yirãji ñna mũare. ²⁸ Espiritu Santo bajiro tũoĩacõri jaje roti masíbea gua mũare. Ito bajiri adi gua ucaro bajiro riti mũare rotia gua. ²⁹ Ñna meni rujeorũre ñna ecabojarisere babesa mũa. Ríre cũni idibesa. ãmũma wãñiatanare babesa. Baroto riojũa rí cõaja quena. Ito yicõri mũamasiti mũa ya rujũ ñeñaro iti tũoĩaro bajiroti ñeñaro yibesa. Gua rotiro robo mũa cũdija, ñaro bajiro cũdirã yirãji mũa. Itocõ oca goti uca gua mũare. Queno ñaña mũa”, yi ucañi ñna.

³⁰ Ito yi ucaja bero iti papera ãmi wa rotiyijarã ãna. ãmi wacõri Antioquíaꝝ ejaçõri Jesure masirãre miojuyijarã ãna. Ito yicõri ãna minijuaja bero papera ãnare ãsiyijarã ãna. ³¹ Iti papera ticõri bũto wanũ quenayijarã ãna ito gãna. Oca riojo gotire gaye iti ñaja wanũ quenayijarã ãna. ³² Ito yija Judas, Silas cuni Dios oca goti ãsiri masa ñari ito gãna Jesure tuorũnurãre jaje Dios oca goti masioyijarã ãna. Iti oca tuocõri bũto bũsa Diore tuo oca seoyijarã ãna. ³³ Udia rãmũ berocõti Jesure tuorũnurã rãca ñacõri ware tuoãiyijarã ãna. “Guare cõacãna tũju tũdi warã ya guã mũcana”, yiyijarã ãna. “Queno waja mũa. Quenajaro mũare cõana”, yiyijarã ãna ito gãna Jesure tuorũnurã. ³⁴ Ito ãna yibojarocati, “Ado tujacũja yũama”, yi tuoãiyijũ Silas. ³⁵ Pablo mesa cuni, Antioquíaꝝ tujayijarã. Ito gãnare riasoyijarã ãna, gãjerã Jesure tuorũnurã rãca. Dios oca goti tarojobisijarã ãna.

Tũdi mũcana Pablo Dios oca ã goti ucure gaye

³⁶ Ito yija co rãmũ ado bajiro yiyijũ Pablo Bernabé:

—Dios oca mani goti ucura cutorijũ mũcana tũdi ti ucurũja mani. Jesure tuorũnurã no bajiro ãna bajija tito mani, yiyijũ Pablo Bernabé.

³⁷ ãna rãca warocũ Juan Marcosre ji ãmobjayijũ Bernabé. ³⁸ Ito bajiro ã yibojarocati, Pabloũama ãmobisijũ. Panfiliaꝝ ãna ñaroca Dios oca goti tarojoyijũ Juan Marcos. Ito yicõri Jerusalénjũ tũdi wayijũ ã. Ito bajiri mũcana ãre ji ãmobisijũ Pablo. ³⁹ Yoari itire tuoã gãmeri busiyijarã ãna. Ito bajibojarocati sũgũre bajiro tuoã masibisijarã ãna. Ito bajiri atacõri ricati riti wayijarã ãna. Ito bajiri Juan Marcosre ãmi wayijũ Bernabé. Cuma sãjacõri, Chipre wame cutiri yogajũ jãa wayijarã ãna. ⁴⁰ Pabloũama Silasre baba cutiyijũ ã rãca warocũ. Itojũ ãna waroto riojũa Dios ãna rãca ñatoni Diore seniyijarã Jesure tuorũnurã itojũ gãna. Ito yija bero ware goticõri wasuoyijarã Pablo mesa.

⁴¹ Ito warāḡu Siria sita, Cilicia sitaju cūni Dios oca goti rēta wayijarā ĩna. Ito bajiri Jesure tuorūnūrā rāca busicōri buto busa Jesure ĩna tuorūnu oca sēoroca yiyijarā Pablo mesa.

16

Pablo mesare Timoteo ĩ baba cuti ware gaye

¹ Itona wacōri Pablo mesa Derbe, Litra wame cutiri cutoriju ejayijarā ĩna. Itoju ejacōri Jesure tuorūnūgūre bujayijarā ĩna. Timoteo wame cutiyiju ĩ. ĩ jaco judio maso űayijo Jesure tuorūnūgō. Ito yicōri ĩ jacu griego masu űayiju. ² Litra gāna, ito yicōri Iconio gāna Jesure tuorūnūrā queno tuoĳa busiyijarā ĩna Timoteore. ³ Iti masicōri Timoteo ĩna rāca ware āmoyiju Pablo. Ito bajiri Timoteore wiroti tayiju Pablo. ĩ wiroti tabeja judio masare tegu robo bajiro bajiguūji yirocu, tayiju Pablo Timoteore. “Griego masu űami ĩ. Ito bajiri wiroti taya macu űami ĩ”, yi masiyijarā judio masa Timoteore. “Manire tegu wiroti taya macu űami”, judio masa ĩna yibe yirocu, Timoteore wiroti tayiju Pablo. ⁴ Litraju ĩna űaja bero gaje cutoriju wayijarā ĩna. Ito yicōri Timoteo ĩna rāca baba cuti wayiju. Iti cutoriju Dios oca goti rēta wayijarā ĩna Jesure tuorūnūrā ĩna cuditoni. Jerusalén gāna apóstol mesa ito yicōri Jesure tuorūnūrāre űmatā űarā, “Gotiba”, ĩna yiado bajiroti co cuto ruyabeto riaso rēta wayijarā ĩna. ⁵ ĩna ito yija tuocōri, Jesure tuorūnūrā buto busa Jesure tuorūnu oca sēoyijarā, ito yicōri Jesure tuorūnu jidicābisijarā ĩna. Ito beroca rūmūri Jesure masirā jājarā busa űa wayijarā ĩna.

Cāiriju Pablo Macedonia gagure ĩ tire gaye

⁶ “Asiaju mani goti ucure āmobeami Espiritu Santo”, yi masicōri itoju wabisijarā ĩna. Ito bajiri Frigia, Galacia sitaju rēta wayijarā Pablo mesa. ⁷ Ito rēta wacōri Misia sita susariju ejayijarā ĩna. Itijuna Bitinia sitaju ware

tuoĩabojayijarã ĩna. Ito bajibojarocati Espĩritu Santo itojũ cõabisijũ ĩnare. ⁸ Misia sita rēta wacõri Troas wame cutiri cutore roja ejayijarã ĩna. ⁹ Iti cuto ejacõri iti ñami cãitijijũ Pablo. Ado bajiro cãitijijũ ĩ: Sīgũ Macedonia gagu ĩ tu rŭgõja tiyijũ ĩ. “Adojũ Macedoniajũ waya. Gũare ejabuagu waya”, yiyijũ ĩ Macedonia gagu Pablõre. ¹⁰ “Ito bajiro cãitibũ yũ”, Pablo ĩ yija tuocõri, “Macedoniajũ ĩ oca riasore ãmoami Dios”, yicũ gua. Ito bajiri warona gua ye seocũ gua. Yũ adi papera tuti ucari masũ, wacũ ĩna rãca.

Filipos cutojũ Pablo mesa ĩna ña ucure gaye

¹¹ Troasna cumana wacũ gua. Riojoti Samotracia wame cutiri yogajũ wacũ gua. Gaje rũmũ Neápolis ejacũ gua. ¹² Itijũna Filiposjũ wacũ gua. Romano masa meni rujeocõri ĩna ñari cuto ñayijũ iti cuto. Macedonia sitajũ ñasari cuto ñayijũ iti cuto. Yoari ñacu gua jabeto iti cutore. ¹³ Co rũmũ tujacãra rũmũ ñaroca cuto sõjũa riacajũ ejacũ gua. “Iti cuto gãna Diore ĩna busisotirijũ ñaroja”, yire masicũ gua. Ito ejacõri rujicũ gua. Ito rujicõri romia ito minijua ñarãre Jesús oca goticũ gua. ¹⁴ Sīgõ ĩna rãca gago Lidia wame cutigo ñacõ. Tiatira wame cutiri cuto gago ñacõ iso. Iso ñacõ saya quenarise sũa ñirise ĩsiri maso. Iso romio Diore maigõ tuo rujicõ Pablo ĩ busija. Pablo ĩ busirisere iso queno tuo masitoni isore ejabuãni Dios. Ito bajiri Pablo ĩ busirise queno tuo ñiacõ iso. ¹⁵ Jesure iso tuorũnũja ticõri, isore idé gucu gua ito yicõri iso ñarãre cãni. Ito yija bero ado bajiro gũare basicõ iso:

—“Riti Jesure tuorũnũgõ ñamo”, mũa yija, yũ ya wijũ waya, yicõ iso gũare.

Iso ito bajiro yija, iso ya wijũ tujarã wacũ gua.

¹⁶ Co rũmũ Diore masa ĩna busisotirijũ wacũ gua. Itojũ warã mamore ti bujacũ gua. Rũmũ sãñagõ ñaĩni iso. Ito bajiro rũmũ sãñagõ ñari ijarijũ bajiro tire goti masiyijo

iso. Ito bajiri iso ɯjarã niyeru jairo bujayijarã, ija gaye bajirotire iso goti masigõ iso ñajare. ¹⁷ Iso romio guare ũma sayacõri ado bajiro awasãcõ iso:

—Āna ũmua Dios ũmacũju gagure cudirã ñama. Jesure mua tuorũnuja, masoana ñarã yirãji, yi gotiama ña mware, yi awasãcõ iso masa jeyarore.

¹⁸ Co rumu meje guare awasã sayacõ iso. Ito bajiro usirioro iso yija tuocõri, quenabisiju Pablöre. Ito bajiri juda rügãcõri isore rümü sãñagũre ado bajiro yiquĩ Pablo:

—Jesucristo masirisena isore mre budigo rotia yu, yiquĩ Pablo rümäre.

Ito ĩ yirocati rümü budigocoaquĩ isore.

¹⁹ Isore rümü budigoja bero, ijariju bajirotire goti mabiticõ iso ĩja. Iso ito bajija ticõri, “Juaji niyeru bujado ma mani”, yi tuoĩacã iso ɯjarã. Ito bajiri Pablo, Silasre junisinicã ĩna. Ito bajiri ñnare ñiacõri cuto gudareco ñasariju ɯjarã riojo ãmi wacã ĩna. ²⁰ ɯjarã riojo ãmi ejacõri ado bajiro yiyijarã ĩna:

—Āna judio masa mani cuto gãnare oca riawuso ucurã yama ĩna. ²¹ ĩna riasorise mani romano masa mani yisotirise bajiro meje baja ñnare. Ito bajiri ĩna riasorise ĩna yiro bajiro yibitiruja mani, yicã ĩna, ĩna ɯjarãre.

²² Ito ĩna yija tuocõri, Pablo mesare buto junisinicã masa cuni. Ito bajiri ñnare yutabujuri ruacã roticã iti cuto ɯjarã. Ito yicõri ñnare baje roticã. ²³ Ito bero buto ñnare bajecõri, tubiara wiju cũ roticã ĩna. Ito yicõri tubiara wi coderi masure cõacã ĩna. “Queno ñnare tirũnuña”, yicã. ²⁴ Ito bajiro ɯjarã ĩna yija tuocõri, ĩna tubiasotiriju sõjuu busa ñari sõa budi masia maniju ñnare cüyiju ĩ. Ito yicõri ĩna ya gubori yucu jãina siatu cüyiju ĩ.

²⁵ Ito ĩ yibojarocati Pablo, Silas rãca Diore busicõri ñami gudareco basayijarã. Gãjerã ito tubiara wiju ñarã ĩna basaja tuo ñayijarã. ²⁶ Ñajasaroti sita ɯerise ejayiju. Ito

yicōri tubiara wi cadayijũ. Iti ito bajiroca riti sojeri jana jedicoayijũ. Ito bajicōri tubiara wijũ ñarãre come mari ojo jedicoayijũ. ²⁷ Ito bajijare tubiara wi coderi masũ yujiyijũ. Iti sojeri susu jedija ticōri, “Tubiara wi ñarã wa jedicoana”, yire masiyijũ ã. Ito bajiri ã ya sarera jã ruayijũ ãmasi sãa godarocũ yibojayijũ ã. ²⁸ Ito bajiro ã yirocati Pablo ado bajiro yiyijũ ãre:

—Mũmasiti sãa godabesa. Ado ñajedicōa gũa, yiyijũ Pablo ãre.

²⁹ Ito yija busurise seniyijũ tubiara wi coderi masũ. Ito yicōri Pablo mesa tũ ũmaquedi sãja wayijũ ã. Bũto nũruoyijũ ã güügũ. Ito yicōri ãna riojo rijomunigãna ñini rũjũyijũ ã. ³⁰ Ito yija bero ãnare wiocoacōri, ado bajiro ãnare seniãayijũ ã:

—¿No bajiro yirũjati yũ, Dios yũre ã masotoni? yiyijũ ã Pablo mesare.

³¹ Ito bajiro ã yija, ado bajiro cãdiyijarã ãnaja:

—Mani Hju Jesucristore mũ tuorũnũja, mũre masogũ yiguũji Dios, ito yicōri mũ ñarãre cũni masogũ yiguũji ã, yiyijarã ãna tubiara wi coderi masũre.

³² Ito yicōri mani Hju Jesucristo oca bũsiyijarã ãna ãre. ã ya wi gãnare cũni goti jeoyijarã ãna. ³³ Iti ñami ñaroca riti maji, ãna bajere camire coeyijũ tubiara wi coderi masũ Pablo mesare. ãnare ito bajiro ã yija bero ãmasi ito yicōri ã ñarãre idé gu rotiyijũ ã Pablo mesare. Ito bajiri Jesure ãna tuorũnũja ticōri, ãnare idé guyijarã Pablo mesa ãja. ³⁴ Ito yija bero ã ya wijũ Pablo mesare ãmi wayijũ ã. Ito yicōri ãnare bare ecayijũ ã. “Diore tuorũnũgũ ña yũ ãja”, yi masicōri ã ñarã rãca bũto wanũ quenayijũ ã.

³⁵ Busuri iti cũto gãna ãjarã, poreciare cõayijarã, tubiara wi coderi masũre, “ãnare bucõaña mũ”, yirona.

³⁶ Ito yija tubiara wi coderi masũ ado bajiro yiyijũ Pablore:

—Ujarã ñna rotiro bajiroti mware bucõare ña yure. Ito bajiri ñe godo manoti budi wasa mwa.

³⁷ Ito bajiro ï yija tucõri, Pablo ado bajiro gotiyijũ porecia mesare:

—Ñe guare seti manibojarocati adi cuto gãna ujarã mesa riojo guare bajecã ñna. Ito yicõri adi wi tubiara wi guare cücã ñna. Roma gãna gwa ñabojarocati guare tubiacã ñna. Ito bajiri adocãta masa ñna masibetoti guare bucõa amobojama ñna. Ito bajiro meje bajiro yiroja. Inamasiti guare bucõarã wadijaro, yiyijũ Pablo porecia mesare.

³⁸ Ito ï yija tucõri, ujarãre gotirã wayijarã porecia mesa. Ito bajiro porecia ñna gotija tucõri, roma gãnati Pablo mesa ñna ñaja, tuo masicõri tuo güiyijarã ujarã.

³⁹ Ito bajiri Pablo mesa tujũ oca quenorã wayijarã ujarã. Ñna ito yija bero, ñnare ãmi bucõayijarã ñna. Gaje cutojũ ñna watoni ñnare gotiyijarã ñna. ⁴⁰ Tubiara wire budigocõri Lidia ya wijũ wayijarã ñna Pablo mesa. Ito ejacõri Jesure tucõri ñnare miojuyijarã ñna, Jesús oca gotirona. Iti oca tucõri buto busa Jesure tucõri ñnare seoroca yiyijarã ñna. Ñna ito yija bero gaje cuto wayijarã ñna ñja.

17

Tesalónica cutojũ oca rujeare gaye

¹ Filiposjũre budi wagocõri, Anfipolis ito yicõri Apolonia rëta wayijarã ñna Pablo mesa. Ito bero Tesalónica wame cutiri cutojũ ejayijarã ñna. Iti cutojũ judio masa ñna minijuari wi ñayijũ. ² Pablo ï yisotiro bajiro yigũ ñna minijuara wijũ wayijũ. Ito yicõri udiãji tujacãre ñnare Dios oca gotiyijũ ito minijua ñnare. Diore goti isiri masa ado bajiro yi ucañi ñna, yi gotiyijũ Pablo masare:

³—Cristo Dios ï cõaru ñeñaro tõbujagũ yiguñi. Ito yicõri godagũ yiguñi. Godabojaguti mwcana tũdi catigũ yiguñi ï,

yi ucañi Diore goti ïsiri masa. Ìna tuoïa ucaru, ïti ñami Jesucristo Dios í cõaru, yiyijũ Pablo ïnare.

⁴ Ito ï yija tuocõri, coriarã judio masa Jesure tuorũny-ijarã ïja. Ito bajiri Pablo, Silas bajiroti sigũ bajiro riti tuoïayijarã ïna ïja. Jãjarã griego masa Diore rucuborã ï gotija tuocõri, Jesure tuorũnyijarã ïna ïja. Iti cuto gãna romia ñasari masa Jesure tuorũnyijarã ïna cuni.

⁵ Pablo mesare jãjarã masa ïna cudija ti masicõri, judio masa Jesure tuorũnumena Pablo mesare ti teyijarã. Ito bajiri iti cuto gãna rojorã, ñeñaro yirãre cuni miojuyijarã ïna. “Adi cuto gãnare oca meniña mu, Pablo mesare ïna junisinitoni”, yiyijarã judio masa ïnare. Ito bajiro yicõri Jasón ya wijũ Pablo mesare ãmarã wayijarã ïna. Ìnare bucõacõri masare ïsi ãmobjayijarã ïna. ⁶ Ìnare bujabiti warã iti wi gagũ Jasónre ito yicõri Jesure tuorũnrãre ujarã tũju ãmi wayijarã ïna. Ado bajiro ujarãre awasã gotiyijarã ïna:

— Ìna ãmu gaje cutorijũ oca riawũso ucuana ñama. Mucana mani ya cõtore oca riawũsorona ejama ïna. ⁷ Ìni Jasón ï ya wijũ ïnare boca ãmiñi. Mani uju César, ï rotirise cudirã meje ñama ïna. Sigũ Jesús wame cutigũre, “ Ì ñami Uju ñasagu”, yama ãna, yiyijarã rojorã ñeñaro yiri masa ujarãre.

⁸ Iti oca tuocõri iti cuto gãna ujarã ito yicõri iti cuto ñari masa jeyaro junisini awasãijarã. ⁹ “Gua muare bucõare ãmoja, guare waja yiya mu”, yiyijarã ïna Jasón mesare. Ito bajiri Jasón mesa ujarãre waja yiyijarã budirona.

Pablo mesa Bereaju ïna ña ucure gaje

¹⁰ Iti rãiorocati ito gãna Jesure tuorũnrã Pablo mesare Bera wame cutiri cutoju wa rotiyijarã ïna. Ito ejacõri judio masa ïna minijuari wijũ wayijarã Pablo mesa. ¹¹ Ito Bera gãna Tesalónica gãna masa rëto busaro Pablo mesare queno yiyijarã. Pablo Dios oca ï gotija queno wanũ

quenaro tʉoyijarã ãna. Ito bajiri, “¿Dios oca riti gotiati Pablo?” yirona Dios oca tisetiyijarã ãna. ¹² “Riti gotiami”, yi masicõri jãjarã Jesure tʉorũnyijarã ãna. Jãjarã griego masa Jesure tʉorũnyijarã. ãna rãca gãna romia ñasarã cuni queno Jesure tʉorũnyijarã. ¹³ “Bereaɟu Dios oca gotigu yiguĩji Pablo”, yire oca tʉoyijarã Tesalõnica gãna judio masa. Itire tʉocõri junisiniyijarã ãna. Ito bajiri itoɟu wacõri masare oca riawusoyijarã ãna. ¹⁴ ãna ito yija ticõri, Pablora baba cuti warona rãca, “Wasa”, yiyijarã ito gãna Jesure tʉorũnurã. “Coji riaca jajosa roja ejadoɟu wasa mwa”, yiyijarã. Silas, Timoteo rãca tujayijarã. ãna rãca ito wabisijarã. ¹⁵ Riaca jajosa roja ejacõri cumana ãmi wayijarã ãna Pablora. Atenas wame cutiri cutoɟu ãre ãmi wayijarã ãna. Itoɟu ãre cũ ticõri Boreaɟu tũdi wayijarã ãna mɛcana. ãnanati oca cõayiju Pablo, “Silas, Timoteo ejori busati wadijaro”, yirocũ.

Atenasɟu Pablo ã ña ucure gaye

¹⁶ Atenasɟu Silas, Timoteore yu ñagũɟu iti cutore ti ucugu wayiju ã. Iti cutori gãna meni rujeocõri ãna rũcũborisere jaje ticõri bujatobisiju Pablo. ¹⁷ Ito bajiri minijuara wiju judio masare busiyiju Pablo, ito yicõri judio masa robo bajiro tʉoĩarãre cuni busiyiju ã. Ito bajiri co rũmũ ruyabeto cuto gudareco wa ucurãre Dios oca gotiyiju Pablo. ¹⁸ Ito gãna epicũreos oca riasotiri masa ito yicõri estoicos oca riasotiri masa cuni ruje Pablo rãca busiyijarã. ãnare Jesús oca gotiyiju Pablo. Ito yicõri Jesús godabojaguti mɛcana tũdi ã catire gayere cuni gotiyiju. Ito bajiri coriarã ado bajiro yiyijarã:

—¿Ñe gaye gotirocũ ito bajiro busimacutiati ãni? yiyijarã ãna.

Gãjerãma:

—Gaje cuto gāna ĩna rūcubuoorisere busiguīji gajea, yiyijarā ĩna. ¹⁹ Ito yija, “Areópago wame cutirijũ ita busito”, yi wayijarā ĩna Pablore. Itijũ minijua ñarā ujarā ado bajiro yiyijarā ĩna:

—Oca mame mũ gotire tuo āmoa gua, yiyijarā Pablore. ²⁰ Gua tuoābiti oca riasoa mũ. Ito bajiri mũ gotire tuo āmoa gua. ¿No bajiro yireoni riasoati mũ? Gotiya maji guare, yiyijarā ĩna ĩre.

²¹ Atenas gāna ito yicōri iti cuto ña ijari masa oca gaje mame riti tuoĭa busiyijarā ĩna. Ito bajiri Pablo mame oca ĩ gotija tuo āmoyijarā ĩna.

²² Ito bajiri ĩna wato wamũ rūgũcōri Areópago wame cutirijũ ado bajiro gotiyijũ Pablo ĩnare:

—Tuoĭa Atenas gāna ñari masa mũa. Meni rujeocōri mũa rūcubuoorisere queno mũa rūcubuoĭa tia yũ. ²³ Rūcubuoĭa mũa minijuasotirijuri ito ti ucuguũ ado bajiro ucare cojũ ti bujacũ yũ, “Ado ña Dios tiya macũre rūcubuoĭarājũ”, yicũ itijũ. Āni Dios masibitibojarāti mũa rūcubuoĭogũre ĩti ñami Dios mũare yũ busigũ, yi gotiyijũ Pablo ĩnare.

²⁴ Dios adi sita, adi macārucũro jeyaro ñarotire rujeorũ, ĩti ñami adi sita, adi macārucũro jeyaro rucogu. Ito bajiri rūcubuoĭorona masa ĩna menirũ meje ñami ĩ. ²⁵ Ñejũa ruyabea ĩre. Mani ĩre meni ĩsi āmobojarise ñacāroĭa ĩre. Ñe ruyabetoĭa. ĩ ñami mani catirise jeyaro ĩsigũ.

²⁶ Cajerojũ ũmugũ sīgũreti menisuoĭijũ Dios. ĩna suoriti jājarā masa buturi gāna meniñi Dios. Adi macārucũro ĩna ña batatoni jeyaro batoyijũ Dios. ĩ ñami, “Itocō rujearā yirāji, adi sita gāna ñarā yirāji, ito yicōri itocō catirā yirāji ĩna”, yiri masũ. ²⁷ Jeyaro meniñi Dios, itire ticōri mani ĩre rūcubuoĭotoni. Rioĭo gotisajama, sōjũ mejeti ñami Dios. Mani rācati ñami. ²⁸ Mũa ñarā papera menirā ado bajiro yi ucañi: “Diona suoriti catirā moa

masia mani. Ī manija ñamenaji mani cuni. Ī rĩa ña mani”, yi ucañi mña ñarã. ²⁹ “Īti ñami Dios”, yi tuoïarã, gũtana, orona, plata wame cutirisena cuni ña rucuburocure meni rujeorã yirãji masa. Maniama Dios rĩa ñacõri, “Ito bajiro bajiguti ñami Dios”, yi tuoïabitoruja manire. ³⁰ “Ado bajiro ãmoami Dios”, masa ña yi masiroto riojũjũ ñare waja senibisijũ Dios maji. Bajibea adi rumuri. Ito bajiri adocãta jeyaro ñeñaro mani yirise jidicã rotiami Dios manire. ³¹ Ija masa ña ñeñaro yirise waja ĩ senirotire masicãmi Dios. Queno yigũ ñari ña yigorecõti waja senigũ yiguĩji ĩ. Ito yicõri, ĩ beserũna suoriti masare waja senigũ yiguĩji Dios. “Cristo ñami Dios ĩ beserũ”, mani yitoni ĩ godaja bero mucana tũdi ĩ catiroca yĩni Dios, yiyijũ Pablo ñare.

³² Mucana tũdi catire gaye tuocõri coriarã Pablora aja tudiyijarã. Ito bajibojarocati gãjerãjũama ado bajiro yiyijarã:

—Mucana tũdi mũ itire busija, tuo ãmoa gũa, yiyijarã ña Pablora.

³³ Ito yicõri ña minijua ñarijũ budigoyijũ Pablo. ³⁴ Coriarã ĩre bajiro tuoïacõri Jesure tuorũnyijarã ña. Ña rãca gagũ sīgũ Dionisio wame cutigũ ñayijũ. Ī Areópagojũ minijuasotirã rãca gagũ ñayijũ. Sīgõ Dámaris wame cutigo cuni Jesure tuorũnyijajo. Ito yicõri gãjerã cuni Jesure tuorũnyijarã.

18

Corintojũ Pablo ĩ ña ucure gaye

¹ Ito ĩ bajija bero Atenas wame cutiri cutore wacoayijũ Pablo ĩja, Corinto wame cutiri cutojũ wacũ. ² Ito ejacõri sīgũ judio masure Aquila, Ponto gagure ti bujayijũ Pablo. Aquila ĩ manajo Priscila rãca Italia sitana wacõri Pablo riojũa Corintojũ ejayijarã ña. Roma gagũ ujũ Claudio

wame cūtigū Italia sitaju judio masa ĩna ñare āmobicū, ĩnare bucōayijū. Ito bajiri Corintojū ñarā wayijarā ĩna Aquila ĩmanojō rāca. Ito ĩna ñaroca riti Pablo ejayijū ĩnare tigū. ³ Pablo bajiroti saya webūtirise gayere wiri meniyijū Aquila ĩmanojō rāca. Ito bajiri ĩna rāca cojūti moarocū tujayijū Pablo. ⁴ Coji tujacāre ruyabeto minijuara wijū Dios oca gotigū wasotiyijū Pablo. Judio masa ito yicōri judio masa meje ñarāre cūni Dios oca ĩna tūore āmogū ĩnare gotiyijū Pablo.

⁵ Ito yija, ito bero Macedoniajū wadiana Silas Timoteo, Corintojū Pablo tujū ejayijarā. ĩna ejaroca ĩ moare cūtirise jidicācōri Dios oca riti goti ñayijū Pablo. Ado bajiro judio masare riaso busiyijū ĩ:

—Dios ĩ cōaru Cristo mani bocatigū ĩti ñami Jesús, yiyijū Pablo ĩnare.

⁶ Ito bajiro ĩ gotibojarocati gājerā ricati tūoīacōri ĩre ūsirioro yi codeyijarā ĩna. Ito yicōri ĩre busituyijarā ĩna. ĩna ito yija ticōri, ĩ ya yutabuju jacāyijū. “Yure queno boca āmibeā mūa”, yi tūoīagū, ito bajiro yiyijū ĩ. Ito yicōri ado bajiro yiyijū ĩ:

—Dios yure ĩ rotiado bajiroti ĩ oca mure gotibojabū yū. Ito bajiri mūa godari rūmū jeame ūjūrojū mūa waja yure seti mano yiroja. ĩ oca mūa tūorūnūbitijare mūareama seti ñaro yiroja. Ito bajiri mūa tūo āmobeja ticōri, adi rūmūna judio masa meje ñarāre Dios oca gotisūogū ya yū, yiyijū Pablo.

⁷ Itona budī wacōri Ticio Justo ya wijū wayijū Pablo. Diore rūcūbuogū ñayijū Ticio Justo. ĩ ya wi tū ñayijū minijuara wi. ⁸ Crispo wame cūtigū ñayijū minijuara wi ūjū. Crispo ito yicōri ĩ ñarā queno Jesure tūorūnūrā ñayijarā ĩna. Ito Corinto cūto gāna Dios oca tūocōri, jājarā Jesure tūorūnūyijarā. Ito yicōri idé gu rotiyijarā ĩna. ⁹⁻¹⁰ Co ñami ĩ cāirojū Jesús ĩ busija tūoyijū Pablo:

—Mu rãcati ña yu. Ito yicõri yure tuorũnurã jãjarã ñama adi cõtore. Ito bajiri gũibesa. Gãjerã ñeñaro mure yi masimenaji. Oca sãocõri yu oca masare gotitĩñaña. Ito yicõri itire goti jidicãbesa, yiyiju Jesús Pablore i cãiroju.

¹¹ Ito bajiri Corintoju co rodo gaje rodo gudareco masare Dios oca goti ñayiju i.

¹² Ito bero Galiõn wame cõtigu Acaya sitaju uju sãjayiju. Ito bajiro uju i ñaroca sãgũ bajiro riti tuoãcõri Pablore ñiayijarã judio masa. Ito yicõri ujarã riojo ñre ãni wayijarã ña. ¹³ Ito yicõri ujure ado bajiro gotiyijarã ña:

—Gua masa ña rotiado bajiro meje, Diore rucubotoni rotiami ãni, yiyijarã judio masa Galiõnre.

¹⁴ Pablo busigu wagu yirocati Galiõn ado bajiro yiyiju judio masare:

—Ñeñaro yigu i ñajama, ito yicõri gua rotirise i cudibitija beroti bajijama, mua gotirisere tuoboguja yu. ¹⁵ Mua masa ocati oca rotire iti ñaja, muamasiti oca quenõña. Yuaa iti oca quenori masu meje ña ãmoa yu, yiyiju Galiõn judio masare.

¹⁶ Ito yicõri judio masare bucõayiju Galiõn, iti sõaju.

¹⁷ Ito yija minijuara wi uju Sõstenesre ñiayijarã. Ito yicõri uju Galiõn riojo ñre jayijarã ña. Ito bajiro ña yibojarocati, “¿No yija ñre jati mua?” yibisiju Galiõn. “No yibeati”, yi tuoãcõyiju i.

*Antioquáj*u tudi ejaõri mucana Pablo Dios oca i goti ucure gaye

¹⁸ Corintoju yoa busari ñayiju Pablo maji. Ito bero ito ñabojacõri, Jesure tuorũnurãre ware gotiyiju i. Ito yicõri Aquila i manojo Priscila rãca Siria sitaju warona Cencrea cõtõju roja wayijarã ña. Cencrea cõtõ ñana ña waroto riojua, “Mu tiro riojo ado bajiro yicuja yu”, yiyiju Pablo Diore. “Yu gotiado bajiroti yicuja”, yirocu joa sua batecã rotiyiju i. ¹⁹ Itona cumana wacõri Efeso

cuto jetaca ejayijarã ina. Ito ejacõri Aquila ã manajo Priscila rãca ito ina ñaroca riti maja wacõri minijuara wiju judio masa rãca busigu wayiju Pablo. ²⁰ Yoa busari ina rãca ã tujare amobojayijarã judio masa. Ito yibojarocati Pabloama amobisiju. ²¹ Ito bajiri ado bajiro ñare ware gotiyiju ã:

—Jerusalénju Diore basa ina meni isija, ina rãca ña amoa yu. Ito bajiri co rumu Dios ã amoja, mucana mure tigu ejagu yiguja yu, yiyiju Pablo judio masare.

Ito yicõri Efesona cumana wayijarã ina. ²² Cesarea jetaca ejacõri Jerusalén ganare Jesure tuorunurãre maja tigu ejayiju Pablo. Ñare ti rãta wacõri Antioquãju wayiju Pablo mucana. ²³ Itiju yoari ñacõri mucana tãdi wasuoyiju. Ito wacuju Galacia sita, Frigia sita cuni rãta wayiju ã. Iti sita gãna Jesure tuorunurãre Dios oca goti ucuyiju Pablo. Ito bajiro Dios oca ã gotija tuocõri, tuoia oca são jediyijarã ina.

Efesoju Dios oca Apolos ã riasore gaye

²⁴ Iti rodori sigũ judio masu Apolos wame cutigu Efesoju ejayiju. Alejandría cuto gagu ñayiju ã. Masa tiro riojo queno busi masigũ ñayiju ã. Ito yicõri Dios oca tuti queno ti masiyiju ã. ²⁵ Gãjerã Jesús oca ina riasoja, queno tuogoru ñayiju ã. Juan masare ã idé gure gaye masiyiju ã. Ito bajibojarocati Jesús gayere jeyaro rãtare gaye masi jeobisiju ã maji. Queno oca são wanu quenaro masare busiyiju ã. Jeyaro Jesús ocare masibitibojaguti queno Jesús ocare riasoyiju ã. ²⁶ Co rumu minijuara wiju, ñe tuo güibicuti queno masare busiyiju ã. Aquila ã manajo Priscila rãca ã busija tuo ñayijarã ina. ã busija bero ricati ñre busirona ñre gajero busa ami wayijarã ina. Dios gaye ã queno tuoãbitire queno ñre goti rãtobuyijarã ina. ²⁷ Ito yija bero yoari Acayaju Dios oca gotigu wa amoyiju ã. “Quena ña. Wasa mu”, yiyijarã Efeso gãna Jesure tuorunurã. Ito

bajiri, “Apolosre queno boca ãmiña mũa”, yirona papera meniyyjarã Acaya gãnare yiari. Acayajũ ejacõri Jesure tũorũnũroca Dios ĩ yianare queno ejabũayijũ Apolos. ²⁸ ĩ queno tũoĩagũ ñari, judio masa ĩna bũsibojarisere, “Ado robojũa bajaia”, yiyijũ ĩ masa tiro riojo. “Ado bajiro bajaia”, yirocũ Dios oca ti gotiyijũ ĩ. “Dios ĩ beseru mani bocatigũ, ĩti ñami Jesucristo”, yi riasoyijũ ĩ. Queno riasogũ ñajare, “Ito bajiro meje bajaia”, yi masibisjarã judio masa.

19

Efesoju Pablo ĩ ña ucure gaye

¹ Apolos Corintoju ĩ ñaroca riti Pablojuama gũta yucuri judo ñari cũtori rẽta wacõri Efesoju ejayijũ. Ito ejacõri Jesure tũorũnũrãre coriarã ti bujayijũ ĩ. ² Ito bajiri ado bajiro ĩnare seniĩayijũ ĩ:

—¿Jesure mũa tũorũnũri rãmũti Espĩritu Santo quedi sãjacati mũare? yiyijũ Pablo ĩnare.

Ito ĩ yija ado bajiro cũdiyijarã ĩna:

—Espĩritu Santo ĩ ñare gayere masibiticũ gũa, yiyijarã ĩna.

³ Ito yija Pablo ĩnare seniĩayijũ:

—¿No bajiro bajirisere idé gu ecocati mũa? yiyijũ Pablo ĩnare.

—Juan ĩ riasoado bajiroti idé gu ecocũ gũa, yiyijarã ĩna Pablõre.

⁴ ĩna ito yija ado bajiro yiyijũ Pablo ĩnare:

—Masa ĩna ñeñaro yirisere jidicãnare idé guñi Juan. Ito yicõri ado bajiro ĩnare gotiñi Juan: “Yũ bero ejarocure mũa tũorũnũja quena”, yi riasoñi Juan. Ito bajiro ĩ bũsirũ ĩti ñami Jesús, yiyijũ Pablo.

⁵ Ito bajiro Jesure ĩna tũorũnũja ti masicõri Jesús wamena ĩnare idé guyijũ Pablo. ⁶ Ito yicõri Pablo ĩnare ãmo moa jeoroca, Espĩritu Santo ĩnare quedi sãjayijũ. Ito

bajijare ricati riti ñna masibiti oca ñabojareti busiyijarã ñna. Diore tuocõri ï gotiro bajiroti gotiyijarã ñna. ⁷ Jua gubojeno ãmua ñayijarã ñna.

⁸ Disejua ï tuo güirise mañijua Pablöre. Ito bajiri udiarã ãmacañicõ minijuara wijua masare Dios oca goti ñayijua ï. “Ïre tuorünurãre ï rotirojua miojugua yiguñji Dios”, yi gotiyijua ï masa Diore ñna tuorünutoni. ⁹ Ito bajibojarocati coriarã Pablo ï busirisere tuo batecãcõyijarã Diore tuorünũ ãmomena. Masa riojo Jesús ocare ñeñaro busiyijarã ñna. Ito bajiri ñnare camotadiyijua Pablo. Ito yicõri Jesure tuorünurãre ï rãca ãmi wayijua ï, Tirano wame cutigua ya riasora wijua ñna rãca busirocua. Iti wijua co rãmua ruyabeto ñna rãca busisotiyijua. ¹⁰ Itijua jua rodo riaso ñayijua ï. Ito bajiri iti sita Asia wame cutiri sita gãna, judio masa, judio masa meje ñarã cãni mani Ujua Jesús oca tuo jediyijarã ñna. ¹¹ Pablona suoriti jaje tiyamani ïoyijua Dios. ¹² Ito bajiri Pablo ï moañagore resurori, yutabujuri ï moañagore cãni masa cõrã tãjua ñna ãmi waja ñnare ñarise rëtayijua. Ito yicõri rãmúa sãñarãre rãmúa budigoyijarã.

¹³⁻¹⁴ Iti rodori judio masa jua ãmojeno ñarã masa rãmúa sãñarãre bucõa ucuyijarã ñna cutorire. Paia uju Esceva wame cutigua rãa ñayijarã ñna. Ñna Efesoju ejayijarã. Jesús masirisena Pablo rãmúa sãñarã ï bucõado bajiro yi ãmobjayijarã ñna. Ito bajiri rãmúare ado bajiro yiyijarã ñna:

—Jesús wamena mware budi rotia gua. Pablo ï busi ucugua Jesús wamena mware budi rotia gua, yibojayijarã ñna. ¹⁵ Ito bajiro ñna yibojarocati, ado bajiro ñnare cãdiyijua rãmú:

—Jesure masia yua, ito yicõri Pablöre cãni masia yua. Mwareama ti masibea yua. ¿Ñimarãona ñnati muama? yiyijua rãmú ñnare.

¹⁶ Ito yicōri rūmú sãñagũ ñnare bubu quedi jeayiju. Buto sēorisena ñnare ñeñaro yi rētocūyiju ĩ. Sēoro ĩ yi rētocūjare yutabuju manati cami cūtirã ũmaquedi rudi wayijarã ĩna. ¹⁷ Efeso ñarã judio masa ito yicōri judio masa meje ñarã cūni ito bajiro iti bajire gayere tuo jediyijarã. Iti oca tuo ucacōri, jãjarã busa, “Sēogũguti ñami Jesús”, yi tuoĩa rŭcubuo yijarã masa ĩja.

¹⁸ Iti oca tuocōri jãjarã Jesure tuorũnrã ĩna ñeñaro yirisere goti rētobuyijarã. “Rũmú ĩ masirisena masare quenacu gna ito yicōri ñnare rojacu gna”, yiyijarã ĩna. ¹⁹ Ito yicōri ado bajiro yiyijarã cumua queti oca quesoĩari masa. ĩna ya papera tutiri queti oca gotiri tutiri ãmi wacōri masa riojo soeyijarã. Iti papera tutiri ĩna soe ruyuriore cincuenta mil niyeru kujiri waja cūtirisecō go-dayiju. ²⁰ Iti ito bajiro rētaja bero mani Ūju Jesús oca coju ruyabeto bataja tuore ñacu ĩja. Iti oca tuocōri jãjarã Jesure tuorũnyijarã ĩja.

²¹ Ito bajiro iti rētaja bero Jerusalénju tudi ware tuoĩay-iju Pablo. “Macedonia sita, ito yicōri Acaya sita rēta wacu ya yu”, yi tuoĩayiju Pablo. “Jerusalénju yu ejaja bero Romaju ware ña yure”, yi tuoĩayiju ĩ. ²² Ito bajiro yi tuoĩacōri Timoteo ito yicōri Erasto rãca ĩre ejabuari masare ĩ riojna cōayiju ĩ, Macedoniaju ĩna wayutoni. ĩjuama Asia sitaju Efeso wame cūtiri cūtoju tujayiju maji.

Efesoju ĩna oca riawusare gaye

²³ Iti rŭmuri Pablo Efeso ĩ ñaroca, “Jesús sīgũti ñami masare maso masigũ”, yi masa ĩna tuoĩa masi jedibeja buto oca ñeñasuo yiju iti cūtoju. ²⁴ Demetrio wame cūtigu ñayiju iti oca ñeñosuori masu. Masa ĩna rŭcuburoti plata wame cūtirisena meni rujeori masu ñayiju ĩ. ĩre moa ejabuari masa cūni ñayijarã. Gãjerã ĩna rŭcubuo go Artemisa wame cūtigo isore rŭcuburoã ĩna minijuari wi robo bajiro mutãri wiri platana meniyijarã ĩna. Iti mutãri

wiriacã menicõri gãjerãre ñna ñsija jaje niyeru bujayijarã ñna. ²⁵ Ito yija ñre ejabuari masare miojuyijũ ñ, ito yicõri ñna bajiro moarãre cuni. Ito yicõri ado bajiro ñnare yiyijũ ñ:

—Mani adi moare cutirã queno ñe ruyabeto ña mani. ²⁶ ¿Masare Pablo ñ gotirise tuoĩabeati mua? Menicõri mani rucubworisere, “Rucubworeoni meje ña”, yami Pablo. ñ busirisere tuocõri masa jãjarã tuorũnuama ñre. Ado mani ñari cuto Efeso gãna riti meje ñre tuorũnuama. Adi sita ñajediro Asia sita gãna tuorũnuama ñre. ²⁷ Buajato bajiro yiroja manire. Mani meni rujeorisere amimena yirãji masa. Ito bajiri waja buja masimena yirãji mani. Mani rucubwogo Artemisa isore rucubwora wire rucubwomena yirãji masa. Pablora ñna tuorũnuja, mani rucubwogore adi sita ñna yi ñaro bajiro yimena yirãji ñna, yiyijũ Demetrio ñre bajiro moare cutirãre.

²⁸ Ito ñ yija tuocõri, buto junisiniyijarã ñna. Ito yicõri awasãyijarã ñna:

—Mani rucubwogo Artemisa quenagõ ñamo. Ñatĩñarũjamo, yiyijarã ñna.

²⁹ Iti cuto gãna jeyaro iti oca gãmeri busicõri jaje oca busi riawusoyijarã ñna. Ito bajijare Gayo, Aristarcora Pablo rãca baba cutianare ñiyijarã. Macedonia gãna ñayijarã ñna. ñnare ñiacõri buto oca sãoro, “Ita, ita”, yi wayijarã ñna. Busirona masa ñna minijuasotiroju ñnare amĩ wayijarã ñna. ³⁰ ñ baba mesare busi ejabuarocu sãja amobojayijũ Pablo. ñ sãja amoja ticõri “Sãjabesa”, yiyijarã Jesure tuorũñrã ñre. ³¹ Ito gãna ñari masa cuni Pablo baba mesa ñacõri, ñre oca cõayijarã. “Ñna rãca coca yibesa”, yirona ñre oca cõayijarã ñna. ³² Itijũ minijuarajujũ gãjerã ado bajiro awasãyijarã. Gãjerã ricati awasãyijarã. Sigũre bajiro tuoĩabiticõri oca riawusa ñayijarã ñna. “Ñnariju ñe busirona minijuayijaribe gũ”, yi masibisijarã ñna. ³³ Judio

masa ñna rãca gagu Alejandro wame cutigure iti oca ñre goti rëtobuyijarã ñna. Ito yicõri “Manire yiari busi ñsiña ma”, yirona masa riojo ñre busi rotiyijarã. Itijã minijua ñnarãre busirocu oca tabojayijã Alejandro. “Ñe seti ma gware”, yirocu yibojayijã ñ. ³⁴ Ito ñ yija tuo masicõri “Judio masu ñami”, yirona buto busa ñre awasã rëtocüyijarã ñna:

—Gua rucubhogo Artemisa quenagõ ñamo. Ñatĩnarã-jamo iso, yi awasãyijarã ñna. Juaji cõrecõ ito bajiro awasã ñayijarã ñna.

³⁵ Sīgũ ito gagu ujã masare oca tayijã. Ito yicõri ado bajiro yiyijã ñ ñnare:

—Adi cuto Efeso gãna tuoya mua. Mani adi cuto gãna ñna mani rucubhogo Artemisa ya wi coderi masa. Ito yicõri maniti ñna iso ya rujuã ñmacũjuã quedi wadire gaye tirũnarã cuni. “Ito bajiro bajiana”, yi masiama masa jeyaro manire. ³⁶ Noajua masa maño masibeama itire. Ito bajiri itocõ jidicãña mua itire. Queno tuoñabitibojarãti ñeñaro yibesa mua. ³⁷ Ñna ñmua mua ñmi wadiana mani rucubhogo Artemisa ya wi gayere rinibeama ñna. Ito yicõri isore ñeñaro busibeama ñna. ³⁸ Demetrio ñ rãca moarã rãca gãjerãre oca ñaja, ñna ujarã tũju oca quenorona ñmi waja quena. ñnare oca ñaja ujarãre gotirã-jama ñna. ñna ujarã ñnama iti oca quenori masa. ³⁹ Mua gaje oca goti ñmoja ujarã riojo ito yicõri adi cuto gãna jeyaro minijuaroca gotija quena. ⁴⁰ ¿No bajiro tuoñarã yirãjida Romano masa ujarã ito bajiro masa ñna oca cutirisere? Ado bajiro tuoñarã yirãji gajea: “Manire junisinicõri cudi ñmobeama ñna”, yi tuoñarã yirãji ñna. Ñe oca manoti ado itire oca cuti ñna mani. Ito bajiri, “¿Ñe oca bajijare ito bajiro oca cuti ñnati mua?” Romano masa ñna yija, no bajiro cudi masia ma manire, yiyijã sīgũ iti cuto gagu.

⁴¹ Ito yi tĩcõri, “Itocõ ñajaro”, yiyijã ñ.

20

*Macedoniaj*u Pablo ĩ ware gaye

¹ Iti oca rĕtaja bero Jesure tuorĕnurĕre jiyijũ Pablo, ĩ waroto riojũa ĩnare oca gotirocũ. Iti oca goti tiocõri ĩnare ware gotigũ jababayijũ. Ito yicõri Macedoniajũ wasuoyijũ ĩ. ² Macedoniajũ wacũ Jesure tuorĕnurĕre ti rĕta wayijũ ĩ. ĩnare busicõri buto Jesure tuorĕnũ oca sĕoroca ĩnare yiyijũ ĩ. Ito bero Greciajũ ejayijũ ĩ. ³ Itoju ũdiarĕ ũmacañi ñayijũ ĩ cumana wasarũ tujayijũ ĩ, Judio masa sĩa ĩmorĕ ĩna cunĭja tuo masicõri. Ito bajiri, “Macedonia sita yũ wadicatoti tũdi wacũja yũ”, yi tuoĭayijũ Pablo. ⁴ ĩ rĕca baba cuti wana adocõ ñacũ gũa, Sõpater Berea gagũ Pirro macũ, Segundo, Aristarco, Tesalõnica gĕna, Gayo Derbe gagũ, Timoteo ito yicõri Tĩquico, Trõfimo Asia sita gĕna, ito yicõri yũ Lucas. Itocõ Pablo rĕca baba cuti wacũ gũa. ⁵ Coriarĕ gũa rĕca gĕna wayuñi Troasjũ gũare yurona. ⁶ Gũa naju wadarise ũco wũoya mani bare basa bero Filiposna cumana wacũ gũa. Co dũjamocõ rũmũri bero Troasjũ ejacũ gũa. Gũare wayuana itoju gũa baba mesare sũacũ gũa. Ito jũa ĩmojeno rũmũri ñacũ gũa.

Troas cutojũ Pablo ĩ ña ucure gaye

⁷ Co semana ñasũori rũmũ minijuacũ gũa Jesure masirĕ rĕca. Manire yiari Jesũs ĩ goda ĩsire tuoĭarĕ ĩ rotiro bajiroti najure bato barona minijuacũ gũa. Gũa baroto riojũa Dios oca gotiquĩ Pablo gũare. Gaje rũmũ ĩ waroti ñajare yoari busiquĩ ĩ. ĩ busiroca riti ñami gũdareco ejacoacũ. ⁸ Co wi ũdia tuti ñari wijũ co sõa minijua ñacũ gũa. Iti sõajũ jaje sĩabusuore busu ñacũ. ⁹ Sĭgũ mamũ Eutico wame cutigũ iti sõa ũmacũjũ ñari soje joe rujiquĩ. Yoari Pablo ĩ busimũcutija wũjo jujaquĩ ĩ mamũ. Buto cani rĕtocũ wacũ quedicocõquĩ ĩ mamũ. Ruji wacõri ĩre tũa wũmũbojacũ

gua. Cõcoaņi ĩ. ¹⁰ Ito yija Pablo ruji wacõri ĩ joe jesacõri ĩre wana cunıquı ĩ. Ito yicõri ado bajiro yiquı ĩ gũare:

—Ucabela mũa. Cõgũ meje yami añi. Catiami, yiquı Pablo gũare.

¹¹ Ito yija bero Pablo rãca mucana mũa wacu gua. Iti sõa mũa ejacõri naju batoquı ĩ. Iti gua baja bero busigu riti busuacoquı Pablo. Ito bero Aso wame cõtiri cõtõju mana waquı ĩ. ¹² Mamũ ado bajiro bajiquı. Queno cati quenacõri ĩ ya wijũ tũdi waquı. Ito yicõri gãjerã cunı ĩna ya wijũ tũdi wacã. Ito ĩ bajija ticõri, queno wanũ quenaro tujacu gua.

Miletoju Pablo ĩ ware gaye

¹³ Pablo ĩ roticato bajiroti cumana Aso wame cõtiri cõtõju wacu gua. Itona ĩre cumana sã bocarona ĩre bocaticũ gua, mana ĩ wacati ñajare. ¹⁴ Asoju ĩ ejaroca ĩre cumana sãcu gua. ĩre sãcõri Mitilene wame cõtiri cõtõju wacu gua ĩja. ¹⁵ Itona wacõri gaje rũmũ Quıo wame cõtiri yoga rõtacu gua. Gaje rũmũ Samos wame cõtiri yoga ejacu gua. Itona wacõri gaje rũmũ Mileto cõtõju ejacu gua. ¹⁶ “Asia sitaju Jesure tuorũnrã tũ yũ waja yoari sejabogũja yũ”, Pablo ĩ yija tuocõri, Efeso cõtore riojo rãta wacu gua. “Jerusalãn cõtõju Pentecostés basa tiana mani”, yi tuõacõri, “Ejori wana mani”, yi usirio waquı Pablo.

Efeso gãna ñari masare Pablo ĩ gotire gaye

¹⁷ Mileto ñacõri Jesure tuorũnrãre ũmatã ñarãre oca cõaquı Pablo: “Mũajua ado waya. Efesoju wado ma”, yũ yiquı Pablo ĩnare oca cõagũ. ¹⁸ Ito bajiro gua tũ ĩna ejaroca ado bajiro yiquı Pablo:

—Cajero Asia sita ejaquũ queno yũ yicato bajiroti, adocãta yũ yirise cunı masia mũa. ¹⁹ Mũa rãca ñagũ mani Ujũre moa ĩsicõri, “Mũa rãtoro masigũ ña yũ”, yibiticũ yũ. Masa ĩna Jesure tuorũnũbeja ticõri ruje oticũ

yũ. Ito yicõri judio masa yũre ñna ñeñaro yi ãmoja, quenabeto tõbujacũ yũ. ²⁰ Ito bajiro judio masa yũre ñna cunibojarocati Jesús oca mũare goti tarojobiticũ yũ. “Dios oca tũocõri queno ñarã yirãji”, yirocũ iti oca mũare goticũ yũ. Ito bajiri jeyaro mũare gotisoticũ yũ. Mũa minijua ñaroju ito yicõri mũa ya wiriju cuni mũare gotisoticũ yũ. ²¹ “Mũa ñeñaro yirise tũoĩa bojori bũjacõri itire jidicãña mũa. Ito yicõri Diore cudi ãmorã mani Ʋju Jesucristore tũorũnũña mũa”, yiarĩ gotisoticũ yũ mũare. Judio masa, ito yicõri judio masa meje ñarãre cuni ito bajiroti gotisoticũ yũ. ²² Espĩritu Santo yũre ĩ rotiado bajiroti adocãta Jerusalénju wacũ ya yũ. Itoju yũ ñaroca yũre rẽtaroti gayere masibea yũ. ²³ Adi riti mũare goti masia yũ. Espĩritu Santo yũre ĩ gotija, “Jeyaro cõturi mũ riaso ucuroju mũre tubiarã yirãji ñna. Ito yicõri quenabeto tõbujagu yigũja mũ”, yami yũre. ²⁴ Ito bajiro yũre ñna yi ãmobjarocati bũto itire tũoĩa usirio yibea yũ. Yũ catiriseama ñasarise meje ña. Mani Ʋju yũre moare ĩ cũre queno wanũ quenacõri ñaro bajiroti itire cudi jeo ãmoa yũ. ĩ oca quenarise gotitoni yũre cũñi Jesús. “Masare ti maicõri ĩ Macũre goda ĩsi rotiyiju Dios”, yũ yi gotitoni yũre cũñi mani Ʋju Jesús, yiquĩ Pablo.

²⁵ “Īre tũorũnũrãre miojugũ yiguĩji Dios”, yire oca mũa ñajedirore goticũ yũ. “Juaji yũre tibabo yimenaji” yi masia yũ. ²⁶⁻²⁷ Jeyaro Dios ĩ yũre goti rotiado bajiroti ñajediro mũare goticũ yũ. Jabeto Dios oca goti ruabitisoticũ yũ. Ñarocõti mũare gotisoticũ yũ. Ito bajiri mũare adi gotia yũ. Sīgũjuama Dios tũju mũa ejabeja, yũre seti mano yiroja. Dios tũju mũa ejabeja mũareti seti ñaro yiroja. ²⁸ Ito bajiri mũamasiti queno tũo masiña. Ito Efesoju tũdi ejacõri Jesure tũorũnũrãre queno tirũnuma. Espĩritu Santo ĩ cũado bajiroti yiba mũa. Mani Ʋju Jesús manire yiarĩ ĩ goda ĩsirajũna sũoriti, Dios ñarã ña mani.

Ito bajiroti bajirāji ĩna cūni. Ito bajiri queno tirūnūma ĩnare, oveja coderi masu ĩ tirūnuro bajiro. ²⁹ Yū masia, yū wagoja bero gājerā ruri oca riasori masa ejarā yirāji. Yaia ĩna ovejare ba ruyurioro bajiro Jesure tūorūnrāre ruyurio āmorā ruri oca riasorā yirāji ĩna. Jesure tūorūnu jidicājaro ĩna yirona, ruri oca riasorā yirāji ĩna. ³⁰ Mūa rāca gāna coriarā ruri oca riasorā yirāji. Gūa robo bajiro tūoajaro ĩna cūni yirona, riasorā yirāji ĩna. Jesure tūorūnrā jidicājaro ĩna yirona, ito bajiro riasorā yirāji ĩna. ³¹ Ito bajiri queno tūoāña rure oca mūa tūorūnūme yirona. Ūdia rodo ĩami ūmūa cūni yū mūare riasocati ācabojabeja mūa. Coji meje mūare tūoācōri oticū yū.

³² Yū ĩarā, mūare yiari Diore būsī ĩsigū ya yū, mūare ĩ tirūnūtoni. “Manire ti maicōri mani ĩñaro yirise waja, waja yi ĩsiñi Dios”, yi mūa tūoajaja, buto būsā ĩre mūa tūorūnrōca yigū yiguji Dios. “Yū beseanare queno yigū yigūja yū”, ĩ yiado bajiroti queno mūare yigū yiguji Dios. ³³ Gājerā ye niyeru ĩna ya yutabujuri cūni ĩobiticū yū itire. ³⁴ Ado robojūa bajia. Yūmasiti moacōri bare būjacū, yutabujuri būjacū. Ito yicōri yū rāca gānare cūni būja ĩsicū yū. Itire masia mūa. ³⁵ Ito bajiri coji rūyabeto mūare moare riasocū yū. Ito yicōri bojoro būjarāre ejabūare gaye cūni mūare gotisoticū yū. Mani Ūjū Jesús ĩ goticatire ācabojabeja mūa. “Boca āmigū rēto būsaro wanū quenami ĩsigūjūa”, yiyijū Jesús, yiquī Pablo Jesure tūorūnrāre ūmatā ĩarāre.

³⁶ Ito ĩ yija bero rijomunigāna ĩni rūjūcū gūa. Ito bajiro gūa baji ĩaroca Diore būsiquī Pablo. ³⁷ Diore ĩ būsī tūoja bero yago rācati ĩre jababacōri ware goticā ĩna. ³⁸ “Jūaji yure timenaji mūa”, Pablo ĩ yija bero ĩajare, buto bojori būjacā ĩna. Ito yija bero jetacajū gūare cū tūdicā ĩna.

21

Jerusalénjũ Pablo ã ware gaye

¹ Jesure tuorũnurãre ware goticõri cumajũ sãjacũ gua. Ito yicõri riojoti Cos wame cutiri yogajũ wacũ gua. Gaje rumũ Rodas wame cutiri yogajũ wacũ gua. Itijũna Pãtara majado ejacũ gua. ² Ito bajiri majado gua ñaroca, “Feniciajũ waro ya adiga cuma”, ãna yija, itigana wacũ gua. ³ Warãjũ Chipre wame cutiri yoga ti rãta wacũ gua. Gãcodũjajuare ñacũ iti yoga. Siria sita riojore wacũ gua. Tiro jetaca cuma bucua gajeoni iti cũroti ñajare ito ñucũcũ gua. ⁴ Itojũ Jesure tuorũnurãre ti bujacũ gua. Ito bajiri ãna rãca jua ãmojeno rumũri tujacũ gua. Espiritu Santo ãnare ã gotire masicõri, Jerusalénjũ Pablõre wa rotibiticã ãna. ⁵ Ito bajiro ãna yibõjarocati jua ãmojeno jediri rumũ wasuocũ gua mucana. Ito gããna Jesure tuorũnurã ãna manõjosãromia ãna rãa cuni gua rãca cutõ sõjuajũ baba cuti wacõri jetacajũ ejacã ãna gua rãca. Ito jajũjũ ejacõri rijomunigãna ñini rũjũcõri cojuti ãna rãca Diore basicũ gua. ⁶ Ito yija bero ãnare ware goticũ gua. Ito yi tũocõri cumajũ sãjacũ gua. ãnama tudicoacã.

⁷ Tirona wacõri Tolemaida jetaca ejacũ gua. Itojũ ejacõri Jesure tuorũnurãre senicũ gua. Ito yicõri co rumũ tujacũ gua ãna rãca. ⁸ Gaje rumũ itona wacõri Cesarea wame cutiri cutõ ejacũ gua. Ito ejacõri Dios oca goti ucuri masũ Felipe ya wi wacũ gua. ã ñayijũ Jerusalénjũ Jesure tuorũnurãre apõstol mesare eja buarocũ ãna cũrũ. ã ya wi tujacũ gua. ⁹ Juariarã rãa romia cutiquĩ Felipe. Manũjũ mana ñacã ãna. Dios oca tuocõri gãjerãre goti rãtori masa ñacã ãna. ¹⁰ Ito co rumũ meje gua ñaroca Judea sita gagũ Dios oca gotiri masũ Agabo wame cutigũ ejaquĩ. ¹¹ Gua tu ejacõri Pablo ya wecũ wirowa ruaquĩ ã. Ito yicõri ãmasiti gũbori, ãmori siatuquĩ. Ito yicõri ado bajiro gotiquĩ ã:

—Espíritu Santo yure ï gotija, Jerusalénju judio masa ado bajiro siaturã yirãji adi wirowecw wirowe hujure. Ìre siatucõri judio masa meje ñarãre ïsirã yirãji, yiarigotiami Espiritu Santo yure, yiquí Agabo.

¹² Ito ï yija tuocõri, gwa ito yicõri Cesarea gãna cuni, “Wabesa mw Jerusalénju”, yiarigoticw gwa Pablore. ¹³ Ito bajiro gwa yibojarocati Pabljumama ado bajiro cudiquí:

—Otibesa mwa. Mwa otija ticõri, bojori buja yw. Ito bajibojaguti yw tuoïarise ñaro bajiroti bajiro yiroja. Yure ïna sia ãmoja, “Siabesa mwa”, yibicuja yw. Mani Hju Jesure yw tuorũnugũ ñajare Jerusalénju yure ïna sia ãmoja cuni, wanw quenaro godaboguja yw, yiquí Pablo gware.

¹⁴ Gwa gotiro bajiro ï cudibeja, itocõ jidicãcw gwa. Ito yicõri ado bajiro ïre yicw gwa.

—Mani Hju ï ãmoro bajiroti bajijaro, yicw gwa ïre.

¹⁵ Ito yija bero seo tiorãti Jerusalénju wacw gwa. ¹⁶ Cesarea gãna coriarã Jesure tuorũnurã gware baba cuti wacã. Sígũ Mnasón wame cutigw ya wijw gware ãmi wacã ïna. Chipre gagw ñagorw ñayijw ï. Co rodo meje Jesure tuorũnugũ ñagũ ñayijw ï. Ì ya wi tujacãã ejacw gwa.

Santiagoore Pablo ï tigw ejare gaye

¹⁷ Jerusalénju gwa ejaroca queno wanw quenacõri gware boca ãmicã Jesure tuorũnurã. ¹⁸ Gwa eja busuari gwamw Santiagoore gwa tirã waja, gwa rãca waquí Pablo. Jãjarã Jesure tuorũnurãre ïmatã ñarã ñacã Santiago tw. ¹⁹ “¿Ñati mwa?” yi tiogũ, “Judio masa meje ñarãre Dios oca yw gotija, jaje quenarise yiñi Dios”, yirocw jeyaro rãtare gaye gotiquí Pablo ïnare. ²⁰ Iti tuocõri queno wanw quenacõri, “Queno yigw ñami Dios”, yicã ïna. Ito yicõri Pablore ado bajiro yicã ïna:

—Mani masa jãjarã ñama Jesure tuorũnurã. Jesure tuorũnurã ñabojarãti Moisés ï rotiado bajiro riti manire

rotiama ñna maji. ¿Itire masibeati mũ? ²¹ Gãjerãjũama ado gãnare ado bajiro ñnare gotiama: “Mani masa gãjerã cãtorijũ ñnarãre queno riasobisĩ Pablo. Ito yicõri Moisés ñayorũ ã rotire gayere jidicã rotiñi ã. Ñna rĩa ãmũare wiroti ta rotibisĩ ã. Ito yicõri mani masa yisotire gayere jidicã rotiñi Pablo”, yisotiama coriarã mũre busirã, yicã Pablore. ²² Mũ ejaja tũocõri, minijuarã yirãji masa. ¿Ñna ito bajiro yija, no bajiro yigũjada mũ? ²³ Ado bajiro mũ yija quenaroja. Ado mani rãca ãmũa juariarã ñnama, “Mũ tiro riojo ado bajiro yiana gũa”, Diore yiana ñnama ñna. “Gũa yiana yiado bajiroti”, yiana yirona, Dios ya wijũ joa sua rotirã warã yama ñna. ²⁴ Ñna rãca wasa mũ cũni. Ñna ñeñaro yirise coe ãmorã ovejare gãme ãsirã yirãji ñna. Ito bajiro yicõri Diore rũcũborã ovejare sãacõri soerã yirãji ñna. Ñnare bajiro yiba mũ cũni. Ito yicõri paiare mũa jeyaro joa sua roti masitoni mũ sãgũti ovejare waja yiba. Ito bajiro mũ yija ticõri, “ ‘Moisés ã rotirise cãdigũ meje ñami Pablo’, gãjerã ñna yiriseama, bũroti baja. Ñaro bajiroti cãdiami Pablo”, yirã yirãji mani masa, yicã ñna Pablore. ²⁵ Judio masa meje ñarã Jesure tũorũnũrãre papera cõacu gũa. Ado bajiro ñnare goti ucacu gũa: “Gũa judio masa bajiro gũa yisotirise robo bajiro mũa yibeja cũni no yibea mũarea. Adi riti mũare goti ñuca gũa. Ñna meni rujeorũre ñna ecarise babesã mũa. Rĩre cũni idibesa. ãmũma wãñiatanare babesã. Baroto riojũa rĩ cõaja quena. Ito yicõri mũamasiti mũa ya rujũ ñeñaro iti tũoñaro bajiroti ñeñaro yibesa”, yi ucacu gũa, yicã ñna Pablore.

Dios ya wijũ Pablore ñna ñiare gaye

²⁶ Ito yija gaje rãmũ Dios ya wijũ ñna ãmũa juariarãre ãmi wayijũ Pablo. Ñna ñeñaro yirisere coe ãmorã Dios ya wi sãja wacõri paia mesare ado bajiro gotiyijũ Pablo: “Adocõ ãmũari rũya maji gũa ñeñaro yirise coe roti

rũmũri. Sũsari rũmũ ejaroca Diore guare yiari oveja mũa soe ĩsire ãmoa guã”, yiyijũ Pablo paia mesare.

²⁷ Sũsari rũmũ ejaroca judio masa Asia sita gãna Dios ya wijũ Pablo ĩ ñaja tiyijarã. ĩre ticõri, Pablõre junisinijaro adi cuto gãna yirona, masare oca riawũsoyijarã ĩna. Ito yi Pablõre ñiacõri ado bajiro masare bũsiyijarã ĩna:

²⁸ —Guare ejabũaya guã ñarã mũa. Āni ũmũgũti ñami manire ñeñaro bũsi ucuri masũ. “Moisės ĩ rotirise gayere quenarise meje ña”, yi masare goti batoami ĩ. Ito yicõri adi wi Dios ya wire ñeñaro bũsitugũ ñami ĩ. Judio masa meje ñarãre adi wi Dios ya wi ãmi ejañi ĩ. Ito bajiro ĩ yija adi wi Dios ya wire ñeñogũ yami ĩ, yiyijarã ĩna gãjerãre gotirã.

²⁹ Cuto gudareco Trófimo wame cutigũ rãca Pablo ĩ ñaja ticõri, ito bajiro gotiyijarã ĩna. Judio masũ meje ñayijũ Trófimo. Efeso cuto gagũ ñayijũ ĩ. Ito ĩnare ti bũjacõri, “Judio masũ meje ñagũre Dios ya wijũ ãmi warũ ĩ”, yi tũoĩayijarã ĩna. Iti tũoĩa warã, iti cuto gãnare ito bajiro gotiyijarã ĩna.

³⁰ ĩna ito yija tũocõri, iti cuto gãna gãmeri oca riawũsayijarã. Ito bajiri ũmaquedi wacõri Dios ya wijũ sãjayijarã ĩna. Pablõre ñiacõri weja budi wayijarã ĩna. Ito bajiri ĩ budigorijũti sojeri bia jeocõyijarã, mũcana tũdi ĩ sãjame yirona. ³¹ ĩre sĩaboyijarã ĩna. Ito ĩna yirã wãna yirocati, masa iti cuto gãna oca riawũsarise oca ejayijũ Romano masa surara ẽjure. ³² Iti oca tũocõri ĩ ya surara, ito yicõri ĩ roca gãna ẽjarãre cũni miojuyijũ ĩ. Ito bajiri ũmaquedi wacõri, masa ĩna oca riawũsa ñarõjũ ejayijarã ĩna. Surara ẽjũ ĩ ya surara rãca ejaja ticõri, Pablõre ja jidicãyijarã ĩna. ³³ Ito yija surara ẽjũ ĩ ya surarare Pablõre ñia rotiyijũ ĩ. Ñia roticõri jũa ma come mana sia rotiyijũ. Ito yicõri masare seniĩayijũ ĩ:

—¿Ñimwōcũ ñati ãni? ¿Ñeoni seti ñati ãre? yiyijũ ã masare.

³⁴ Ricati riti tũoĩa awasã busiyijarã ãna. ãna awasãmucutija tuo masibiticõri, “Iti seti ña”, yi masibisijũ ã. Ito yija Pablora ãna surara wijũ ãmi wa rotiyijũ surara wjũ. ³⁵⁻³⁶ Surara wijũ ãna ãmi waja ticõri masa jãjarã swya wayijarã. “ãre sãcõña”, yi awasã swyayijarã ãna. Surara ya wi mwjado ãna ejaroca, bũto busa junisini oca sãoyijarã ãna. Ito bajiri Pablora masa sãame yirona surara ãmi mwja wayijarã ãre.

Masa tiro riojo, ñe seti ma yũre Pablo ã yire gaye

³⁷ Surara wijũ ãna ãmi sãjarã wãna yiroca, ado bajiro surara wjũre busiyijũ Pablo griego ocana:

—Mu rãca busi ãmoa yũ, yiyijũ.

Iti tũocõri:

—¿Griego oca masiati mu? yiyijũ surara wjũ Pablora.

³⁸ Griego oca mu busijama, Egipto gagũ meje ña mu. ¿Masare oca riawusacõri wjarãre rãtocũ ãmorã cuatro mil ñarãre baba cuti wacõri yucũ manojũ wa ucuru meje ñati mu? yi seniãayijũ ã Pablora.

³⁹ Ito yija ado yiyijũ Pablo ãre:

—ã meje ña yũ. Judio masũ ña yũama. Cilicia sita, Tarso wame cutiri cuto ñasari cuto gagũ ña yũ. Masare yũre busi roticuatĩ mu, yiyijũ Pablo surara wjũre.

⁴⁰ Ito ã yijare, “Busiya mu”, yiyijũ Pablora. Ito bajiri mwjado rũgõcõri masare oca tagũ ãmo wũamoyijũ ã. Masa ãna oca tãdiroca hebreo ocana busiyijũ Pablo:

22

¹ —Yũ ñarã tũoya maji. “Ñe seti mami”, mũa yitoni mware oca gotigũ ya maji, yiyijũ Pablo.

² ãna oca ã busija tũocõri, bũto busa oca tãdiyijarã ãna. Ado bajiro gotiyijũ Pablo ãnare:

³ —Ym cuni judio masuti ña. Cilicia sita, Tarso wame cutiri cuto rujearam ña ym. Ito yicōri ado Jerusalénju busuaram ña ym. Gamaliel wame cutiguna s̄oriti papera riasoticu ym. Mani ñicusabatia ñna rotiyore gayere queno riasoticu ym. Adi rum̄ari m̄ua Diore c̄disotiro bajiroti Diore c̄di ãmosoticu ym cuni. ⁴ “Diore queno c̄digu ña ym”, yi tuōabojacōri, Jesure tuor̄unur̄are ñeñaro ñna t̄ob̄jaroca yicu ym. S̄iac̄oc̄u gajerea. Ūm̄ua, romiare cuni ñna wacōri tubiasoticu ym. ⁵ Paia ũju ito yicōri mani ñicusabatia ñasari masa, “Ito bajiroti yiquī ī”, yi masiama ñna yure. Ñnati papera meni isicã yure, mani ñarã Damasco ḡanare ym iotoni. Iti papera ãmicōri, Jesure tuor̄unur̄are ãmacu ym. Ito bajiri Jesure ñna tuor̄unure waja ñnare ãmi wadicōri ado Jerusalénju ñnare tubiarocu yibojacu ym.

Ado bajiro Jesure masis̄oc̄u ym, Pablo ī yi gotire gaye (Hch 9.1-19; 26.12-18)

⁶ Ma ym waroca, Damascoju ym cōñaroca, ñajasaroti ũm̄ua ḡudareco ũmac̄ju gaye b̄to yobusurise yure s̄iat-icu. ⁷ Ito bajijare quedicoacu ym. Ito bajicōri ado bajiro yure s̄iḡu ī busija tuocu ym: “Saulo, ¿no yija yure ñeñaro yi ãmoati m̄?” ⁸ Iti tuocōri ado bajiro c̄dicu ym: “¿Ym Ūju ñim̄ ñnati m̄?” yicu ym. Ito yija īju ado bajiro c̄diquī: “Yuti ña Jesús Nazaret gagu. Yuti ña m̄ ñeñaro yi ãmoḡu”, yiquī ī yure. ⁹ Iti busurise ticōri ym rãca wacana ucacã. Busurisere tibojarãti yure busicacu oca tuobiticã ñna. ¹⁰ Ito bajiro yure busija tuocōri, ñre senīiacu ym. “¿No bajiro ym yire ãmoati ym Ūju m̄?” yicu ym. Ym ito yija yure ado bajiro c̄diquī ī: “W̄m̄uñna Damascoju wasa. Itoju s̄iḡu m̄re gotigu yigūji jeyaro moare ym m̄re c̄ure”, yiquī ī yure. ¹¹ Iti busurise ym tija cajea godacoacu yure. Ito bajiri ym rãca ḡana Damascoju yure t̄ua ejacã ñna.

¹² 'Itoju sīgũ Ananías wame cõtigu ñaquĩ. Moisés ñayoru ĩ rotirise gaye ñaro bajiroti cüdigu ñaquĩ ĩ. Ito ñarã judio masa, “Queno yigu ñami ĩ”, yi basicã ĩna ĩre. ¹³ Ito cuto yu ejaja bero yure tigu ejaquĩ Ananías. Yu tu ejacõri ado bajiro yiquĩ ĩ yure: “Yu yagu Saulo, cajea ruyurise boca ãmiña mucana”, yiquĩ yure. Ito ĩ yirocati cajea ticoacu yu mucana. Ito bajiri ĩre ticu yu. ¹⁴ Ito yija ado bajiro yiquĩ ĩ yure: “Dios mani ñicusatia ĩna rucubõru ĩ beseru ña mu. ĩ amorise mu masitoni, ĩ macu ñeñaro yĩabicure mu titoni, ito yicõri ĩ busirisere mu tuotoni mre cũni Dios. ¹⁵ Jesús ocare goti ucugu yiguja mu. Mu tigure, mu tuogore cuni masa cõtori jeyaro goti ucugu yiguja mu. ¹⁶ Sejabesa ĩja. Cojiti Jesure tuorũncõri, mu ñeñaro yirise ĩ coetoni seniña. Ito yicõri idé gu rotiya”, yiquĩ Ananías yure.

“Judio masa meje ñarãre goti ucutẽña”, yiquĩ Jesús yure, Pablo ĩ yire gaye

¹⁷ 'Ito ĩ yija tuocõri, ñaro bajiroti yu cüdiya bero Jerusalénju tũdi wacu yu. Ito ejacõri Dios ya wiju Diore busigu ejacu yu. Diore busigujũ mani Uju Jesure cãiticu yu. ¹⁸ ĩ ado bajiro yiquĩ yure: “Cojiti adi cuto Jerusalénre wagoya. Ado gãna masa yu ocare ĩnare mu gotibojaja, tuomena yirãji ĩna”, yiquĩ ĩ yure. ¹⁹ Ito ĩ yija tuocõri, ado bajiro cüdicu yu: “Ado gãna jeyaro yu yigorere masiama ĩna. Mre tuorũnrã minijuara wiju ñarãre ãmi wacõri tubiacu yu. Ito yicõri ĩnare jasoticu yu. ²⁰ Mu oca gotiri masu Estebanre ĩna sĩaja ito ti rügõcu yu. ĩre sĩaã ĩna yutabuju ruacũrise coderi masu ñacu yu. Ito bajiri ĩre sĩaja ticõri, ‘Ito bajiroti uja’, yi tuoĩacu yu cuni. ‘Ito bajiroti yiquĩ Pablo’, yi masiama masa ado gãna”, yicu yu mani Ujure. ²¹ Ito bajiri, ĩju yure ado bajiro gotiquĩ: “Wasa sõju judio masa meje ñarãre mu riasotoni. Mre sõju cõa yu”, yiquĩ mani Uju Jesús, yari gotiyiju Pablo masare.

Surara ɛju Pablöre ñia rotire gaye

²² Ito bajiro ĩ yirocati ĩre tɔosayijarã masa. Mɛcana junisinicõri awasã tudiyijarã ĩna:

—Godacoarɛjami. Catibitirɛjami, yiyijarã ĩna.

²³ Tujare mejeti awasãyijarã ĩna. Ito yicõri ĩna ya yutabujuri ruacõri ũmacũju cõamɔoyijarã. Ito yicõri sita rũnacõri reamɔayijarã ĩna, ĩna junisinirise ĩorã. ²⁴ Ito ĩna yija tɔocõri, surara ɛju ĩ ya surarare, Pablöre ĩna ya wiju ãmi sãja wa rotiyiju: “¿Ñe seti tudiatu masa mure?” yirocu, “Pablöre bajeya”, yiyiju surara ɛju ĩ ya surarare. ²⁵ ĩre bajarona ĩna sia rũgõ tiorocatu ado bajiro busiyiju Pablo ito gagu ɛjure:

—¿Sĩgũ romano masure muu bajeja quena ñarojada? “Itocõ seti ña ĩre”, ɛjarã ĩna yibitibojarocatu, ¿yure bajarã yatı muu? yiyiju Pablo ito ñagũ ɛjure.

²⁶ Ito ĩ yija tɔocõri, ɛju tu wacõri ado bajiro ĩre gotiyiju ĩ:

—Queno tɔoĩaña mu yiroto riojuu. ãni ãmugũ mu baje rotigu romano masu ñami, yiyiju ĩ surara ɛjure.

²⁷ Ito ĩ yija tɔocõri, Pablöre seniĩayiju surara ɛju:

—¿Ritı ñati romano masu mu ñarise?

—ĩti ña yu, yiyiju Pablo.

²⁸ Ito ĩ yija, ado bajiro yiyiju surara ɛju ĩre.

—Jairogutu niyeru waja yicu yu romano masu ñarocu. Ito bajiro ĩ yija tɔocõri:

—Romano masu rujearu ti ña yu, yiyiju Pablo.

²⁹ Ito ĩ yija tɔocõri, ĩre baje ãmobojarã güirã bata rũgũy-ijarã. “Romano masu ñami”, yi tɔo masicõri, “Bujato romano masure baje rotiyija yu”, yi tɔo güiyiju ĩ, surara ɛju canı.

ɛjarã ñasarã riojo Pablo ĩ busire gaye

³⁰ Gaje rۈmۈ, “ǰÑe setina Pablöre tudiyijari masa?” yirocۈ, paia ۋjarǎ, judio masa ۋjarǎ ñasarǎre cۈni miojuy-ijۈ surara ۋjۈ. Ito yicōri Pablöre come mari ōjacōri, ña riojo āmi wacōri jidi rۈgōyijۈ.

23

¹ Judio masa ۋjarǎre tijucōri ado bajiro yiyijۈ Pablo: —Yۈ ñarǎ yۈ catirocō Dios ĩ āmoro bajiro yisoticۈ yۈ. Ito bajiri ĩ riojo ñe ۈsirioбето ña yۈ, yiyijۈ Pablo ñnare.

² Iti tۈocōri paia ۋjۈ Ananías wame cۈtigu Pablo tۈ rۈgōrǎre: “ǰre rise jabiatēña”, yiyijۈ. ³ Ito bajiro ĩ yijare ado bajiro yiyijۈ Pablo ĩre:

—“Queno yigu ña yۈ”, yigu ñabojaguti, ñeñaro yigu ña mۈ. Ito bajiri iti waja ñeñaro mۈ tōbۋjaroca yigu yiguǰji Dios mۈre. Dios ĩ rotirisena sۈoriti, “Cۈdigۈ ña mۈ. Cۈdigۈ meje ña mۈ”, yi mۈ yۈre bese āmoja, ǰno yija ĩ rotirise cۈdibiticōri yۈre ja rotiami mۈ? yiyijۈ Pablo paia ۋjۈre.

⁴ Ito ĩ yija tۈocōri, ito ñarǎ ado bajiro yiyijarǎ Pablöre: —Dios ĩ beserۈ paia ۋjۈ ñasagۈre ñeñaro bۈsia mۈ, yiyijarǎ ñna, ito tۈ ñarǎ.

⁵ ñna ito yija tۈocōri, ado bajiro cۈdiyijۈ Pablo: —“Paia ۋjۈ ñasagu ñaguǰji”, yibijۈ yۈ ñarǎ yۈ. Dios oca iti gotija, “Mۈa ۋjarǎre bۈsitubesa”, ya ĩ oca. “ǰjۈ ñasari masۈ ñami ĩ”, yۈ yi masija, ĩre bۈsibitiborۋja yۈ, yiyijۈ Pablo.

⁶ Judio masa ۋjarǎ ricati riti tۈoǎarǎ ñayijarǎ. Gǎjerǎ saduceo gaye tۈoǎayijarǎ. Gǎjerǎ fariseo gaye tۈoǎayijarǎ. Iti masicōri oca sēo bۈsaro bۈsiyijۈ Pablo:

—Fariseo gaye tۈoǎagۈ ña yۈ cۈni. Yۈ ñarǎ cۈni ito bajiro tۈoǎarǎ ñama. “Masa ñna godaja bero mۈcana tۈdi catirǎ yirǎji”, yi tۈoǎagۈ ña yۈ. Ito bajiro yۈ tۈoǎagۈ ñajare, “ǰre seti ña”, yi āmoa mۈa, yiyijۈ Pablo ñnare.

⁷ Ito ĩ yija tʉocõri, saduceo gayere tʉoĩarã, fariseo gayere tʉoĩarã ĩnamasi tʉoĩa gãmeri bʉsiyijarã. Sĭgũre bajiro tʉoĩarã ñabojarãti gãmeri bata rŭgũcoayijarã ĩna. ⁸ Saduceo gaye tʉoĩarã ado bajiro yi tʉoĩama ĩna: “Masa ĩna godaja mʉcana tʉdi catimenaji, Dios ñaro gãna ángel mesa manaji, ito yicõri rŭmúa cʉni manaji”, yi tʉoĩarã ñama saduceo gaye tʉoĩarãma. Fariseo gaye tʉoĩarãma ado bajiro tʉoĩama ĩna: “Masa ĩna godaja mʉcana tʉdi catirã yirãji, Dios ñaro gãna ángel mesa ñarãji, rŭmúa cʉni ñarãji”, yi tʉoĩarã ñama fariseo gaye tʉoĩarã. ⁹ Ito bajiri ricati riti tʉoĩarã ñari, ruje awasãyijarã ĩna maji. Ito yija judio masa rotirise riasori masa bʉsirona wʉmʉ rŭgũyijarã. ĩna cʉni fariseo gaye tʉoĩarã ñayijarã:

—Ñejʉa ñeñarise yigʉ meje ñami ãni. Damascojʉ ĩ waroca ángel ĩre bʉsirʉ gajea. “Ito bajiro meje bajiyija”, yibitirʉja manire, Diore mani cʉdibitibe maji, yiyijarã ĩna.

¹⁰ Buto ĩna gãmeri tʉoĩa bʉsija tʉocõri, “Pablöre sĭa baterã yirãji ĩna”, yi tʉoĩayijʉ surara ʉjʉ. Ito bajiri ĩ ya surarare jiyijʉ ĩ. ĩnare jicõri ado bajiro rotiyijʉ: “Pablöre ĩna watojʉ ãmi wacõri mʉcana mʉa ya wijʉ cũña”, yiyijʉ surara ʉjʉ ĩnare.

¹¹ Iti ñami mani ʉjʉ Jesús Pablöre goaĩoyijʉ. ĩre goaĩocõri, ado bajiro yiyijʉ Jesús:

—Oca sĕoña Pablo mʉ. Adijʉ Jerusalén ñagũ yʉ gayere mʉ bʉsiro bajiroti Romajʉ cʉni bʉsigʉ yigʉja mʉ, yiyijʉ Pablöre.

Pablöre sĭarona ĩna cʉnĭre gaye

¹² Gaje rʉmʉ coriarã judio masa minijuacõri, “Pablöre sĭarʉja mani”, yi tʉoĩayijarã. “ĩre mani sĭaroto riojʉa, bamenaji mani, ito yicõri idimenaji maji”, yi tʉoĩayijarã ĩna. “ĩre mani sĭabeja, manijʉare Dios ĩ sĭaja quena”, yiyijarã ĩna. ¹³ Sĭgũ robo bajiro ito bajiro yi gãmeri bʉsi

ñarã jũarã masacõ rêto busaro ñayijarã ñna. ¹⁴ Ito bero paia ñjarã, judio masa bucũrãre cuni busirã wayijarã ñna. Ñna tũ ejacõri ado bajiro yiyijarã ñna:

—Gua sũgũ bajiro riti tuoĩacõri, “Pablöre mani sãaroto riojua, babiti, idibiti yiana mani. Ñre mani sãabeja, mani-jũare Dios ñ sãaja quena”, yibũ gua. ¹⁵ Mũa, judio masa ñjarã cuni ado bajiro mũa yija quena. Adocãta surara ñjũre oca cõañã, jane busuri Pablöre mũa tũ ãmi wadijaro. “Riti ñre seti ñaja masi ãmoa gua. Ado ãmi waya Pablöre”, yi ruo oca cõama surara ñjũre. Mũa ito yija ado Pablo ñ ejabeto riti ñre boca sãana gua, yiyijarã ñna. Ito bajiri ñjarã cuni, “Baũ, ito ñjaroja maji”, yiyijarã.

¹⁶ Pablo romio macũ iti oca bajirisere masiyijũ. Ito bajiri Pablöre iti oca, gotirocũ surara wijũ wayijũ ñ. ¹⁷ Itojũ ejacõri Pablöre gotiyijũ ñ. Ito ñ yija tuoõri, ito gagũ surara masũre jiyijũ Pablo:

—Ñni mamũre mũ ñjũ tũjũ ãmi wasa. Oca gotirocũ yiri seyoami ñ, yiyijũ Pablo surara masũre.

¹⁸ Ito ñ yija tuoõri, ñ ñjũ tũjũ ãmi wayijũ ñ. Ñ ñjũre ado bajiro gotiyijũ ñ:

—Gua tirũnũgũ Pablo yũre ji ñucacõri, “Ñni mamũre mũ ñjũ tũjũ ãmi wasa”, ñ yijare ãmi wadibũ yũ. Mũre oca gotirocũ yiri seyomi ñ, yiyijũ ñ, ñ jũre.

¹⁹ Ito ñ yija tuoõri, gajero busa ñre tũa wacõri seniĩayijũ:

—¿Ñe yũre gotirocũ yiri mũ? yiyijũ surara ñjũ.

²⁰ Ito yija Pablo romio macũ ado bajiro gotiyijũ:

—Judio masa sũgũ robo tuoĩacõri ñna ñjarã riojo Pablöre mũ ãmi watoni oca cõarã yirãji. “Riti ñre seti ñaja masi ãmoa gua”, yi ruorã yirãji ñna. ²¹ Ñna ito bajiro mũre yija tuoõbeja mũ. Ñna rãca gãna jũarã masacõ rêto busaro ma gũdareco Pablöre sãarona bocati ñarãji ñna. “Pablöre mani sãaroto riojua babiti, idibiti yiana mani. Ñre mani sãabeja,

ito bajiroti quenabeto tōbujacōana mani”, yi tūoña ñarāji ñna. Mũ gotiroti gayere bocaticāma ñna, yiyijũ Pablo romio macũ ujũre.

²²—Yũre mũ gotirise gājerāre goti bato yibeja, yi tĩogũ, “Wasa”, yiyijũ surara ujũ ñre.

Félix tũ Pablöre ñna āmi wa rotire gaye

²³ Ito yija surara ujũ, ĩ bero ñarā ujarāre jiyijũ jũarāre. Ito bero ado bajiro ñnare rotiyijũ ĩ:

—Adi ñami nueve tũjaroca Cesareajũ Pablöre āmi warā yirāji mũa. Adocō jājarā ñarā yirāji mũa rāca warā: Doscientos ñarā yirāji gũbona warā. Ito yicōri setenta ñarā yirāji cabaru joena warā. Ito yicōri doscientos ñarā ñarā yirāji rearebisu yucũri rucorā. ²⁴ Ito yicōri Pablo ĩ jesa warocũ cabarure buja yucāña mũa. Ujũ Félix wame cutigũ tũ catigutĩ Pablo ĩ ejare āmoa yũ, yiyijũ surara ujũ ĩ bero gāna ujarāre.

²⁵ Ado bajiro ñna rāca Félixre papera cōayijũ surara ujũ:

²⁶ “Yũ Claudio Lisias adi papera cōa. ¿Ñati ujũ ñasagu Félix mũ? ²⁷ Judio masa āni Pablöre ñiacōri sĩa āmoñi ñna. ‘Romano masũ ñami āni’, ñna yija tũo masicōri, ñre siame yirona yũ ya surara rāca camotacũ gũa. ²⁸ ‘Iti seti ña ñre’, ñna yija tũorocũ, judio masa ujarā tũ āmi ejacũ yũ Pablöre. ²⁹ ‘Gũa ñicũsabatia ñna rotire gayere cũdibicũ ñami āni’, yirā ñre junisinicā ñna. Ñre ñna sĩa āmoja, ñre ñna tubia āmoja, ñejũa bũto seti manicũ ñre. ³⁰ Judio masa Pablöre sĩarona ñna cũñire gaye masicōri, mũ tũ ñre cōa yũ. Ñre oca meniri masare cũni cōa yũ, ‘Ado bajiro seti ña ñre’, mũre ñna yitoni. Itocō ña”, yi ucayijũ surara ujũ Félixre papera cōagũ.

³¹ Ito bajiri surara ujũ ĩ rotiro bajiroti Pablöre ñami wacōri Antĩpatris ejayijarā ñna. ³² Busuri surara gũbona wana ñna ya wijũ tũdicoayijarā mũcana. Cabaru joe wana riti Pablo rāca wayijarā. ³³ Cesarea ejacōri ujũ Félixre

papera ĩsiyijarã ĩna. Ito yicõri Pablöre ĩ tu cūyijarã ĩna. ³⁴ Iti papera boca ãmi ti tñocõri ado bajiro Pablöre seniñayijũ ĩ:

—¿Nojũ gagũ ñati mũ? yiyijũ ɯjũ ĩre.

Ito ĩ yija:

—Cilicia sita gagũ ña yũ, yiyijũ Pablojũa. “Cilicia sita gagũ ña yũ”, ĩ yija tñocõri, ³⁵ ado bajiro yiyijũ Félix ĩre:

—“Mũre seti ña”, yirã ĩna ejaroca ĩnare mũ busija tñocũja yũ maji, yiyijũ Félix.

Ito yija ĩ ya surarare tirũnũ rotiyijũ ĩ Herodes ñajacũ ya wi jaja wijũ.

24

Félix tiro riojo, “Seti ma yũre”, Pablo ĩ yire gaye

¹ Co dũjamocõ rumũri bero paia ɯjũ Ananías wame cutigu, ito yicõri judio masa bucũrã rãca Cesareajũ ejayijarã. ĩnare busi ĩsigũ Tértulo wame cutigu ĩna rãca ejayijũ. Cesareajũ ejacõri ɯjũ tũjũ wayijarã ĩna, “Pablöre seti ña”, yirã warã. ² Ito yija ɯjũ Félix Pablöre jiwio rotiyijũ. “Pablöre seti ña”, yirocũ ado bajiro yiyijũ Tértulo Félixre:

—Queno ya yũ ɯjũ mũ. Mũ masirisena suoriti, oca ma manire. Ito bajiri ñejũa tũo gũire ma manire. Ito bajiri jeyaro quena ña adi sita. Adi sita gãna masare queno ejabũa mũ. ³ Ito bajiro mũ yisotirise masicõri masa jeyaro mũre wanũama. Yũ ɯjũ buto yũ rũcũbũogũ, queno ya mũ, ya gũa. ⁴ Yoari yũ busija, mũ moaroti mũre ruyuriobogũja mũcana yũ. Ito bajiri yũre queno yicõri yoari mejeti yũ busija tũoya maji. ⁵ Ñni ñami masare usirioro yi jaigũ. Co cũto ruyabeto wa ucucõri judio masare oca riawũso ucuami ĩ. Jesús Nazaret gagũre tũorũnrã ɯjũ ñami ãni. ⁶ Dios ya wi ñeño ãmogũ ito õno sãjarãona meje rãca sãjañi ãni. Ito bajiri ĩre ñiacũ gũa. Gũa ñicusabatia ĩna rotiado bajiro, “ĩre seti ña”, yi ãmobjacũ gũa. ⁷ Ito bajiro gũa yi

ãmbojarocati surara ɯjɯ Lisias gɯa tɯ ejacõri s̃eoro yicõri gɯare, Pablõre ãmagoquĩ. ⁸ Ado bajiro gɯare yiquĩ ã: “Pablõre seti ña”, mɯa yi ãmoja, adi sita gagɯ ɯjɯ Félix tɯ wasa”, yiquĩ ã gɯare. Ito ã yija tɯocõri, ado bajiro yicɯ gɯa: “Mɯmasiti, ¿ñe seti ñati mɯre? yi seniãaite mɯ. Ito bajiro mɯ seniãaja bero gɯa gotirise, ‘Riti ña’, yigɯ yigɯja mɯ”, yicɯ gɯa Lisiasre, yiyijɯ Tértulo Félixre.

⁹ Ito ñarã ã rãca gãna judio masa cɯni, “Riti ña”, yiyijarã ãna. ¹⁰ Ito yija Félix Pablõre ãmo buyeyijɯ, “Bɯsiya”, yirocɯ. Ito ã yija ticõri, bɯsisɯoyijɯ Pablo:

—Yɯ masia, adi sita gagɯ ɯjɯ iti rɯmɯjɯ ñasɯorɯ ña mɯ. Ito bajiri mɯ riojo wanɯ quenacõri, “Ñe seti ma yɯre”, yirocɯ bɯsigɯ ya yɯ. ¹¹ Jɯa gɯbojeno rɯmɯriti tɯja maji Jerusalénjɯ Diore rɯcɯbɯogɯ yɯ ejaja bero. “¿Riti ñati?” mɯ yija, gãjerãre seniãaña mɯ. ¹² Nocãta Dios ya wijɯ minijuacõri jãjarã rãca yɯ bɯsi tɯoãaja, tibiticã ãna. Ito yicõri minijuara wirijɯ masare yɯ riawɯsoja, ito yicõri cɯtoju yɯ riawɯsoja, nocãta yɯre tibiticã ãna. ¹³ Yɯre tigoana roboti, “Seti ña ãre”, yi goti masimenaji ãna. ¹⁴ Adi ñasarise mɯre goti r̃etobugɯ ya yɯ. Yɯ ñicɯsabatia ãna yiado bajiroti, Jesure tɯor̃ɯnɯcõri Diore rɯcɯbɯoa yɯ. ãna, “ãre seti ña”, yɯre yirã, Jesús oca bajirisere, “Buroti bajia rɯore gaye ña”, yama ãna. Diore rɯcɯbɯogɯ ñari Moisés ã rotirise gaye rɯcɯbɯoa yɯ. Ito yicõri Diore goti ãsiri masa ãna ucare gaye cɯni rɯcɯbɯoa yɯ. ¹⁵ “Ñeñaro yirã godarã, queno yirã godarãre cɯni tɯdi ãna catiroca yigɯ yiguĩji Dios”, yama ãna. Yɯ cɯni ãnare bajiroti tɯoãa. ¹⁶ Ito bajiri quenarise riti ya yɯ, Dios riojo, masa riojo cɯni, “Seti ma yɯre”, yɯ yija quenaroti, yiyijɯ Pablo.

¹⁷ ‘Co rodo meje gaje cɯtorijɯ wa ucucõri, Jerusalénjɯ tɯdi ejacɯ yɯ. Jerusalénjɯ tɯdi ejacõri bojoro bɯjarãre niyeru batocɯ yɯ. Ito yicõri Diore rɯcɯbɯogɯ ãre yiari waibɯcɯrã soe ãsicɯ yɯ itojɯ. ¹⁸ Dios ya wijɯ ito bajiro yɯ

yi ñaroca judio masa Asia sita gãna rãca yũre ti bujacã. Gua masa yisotire gaye ñeñaro yirise yũ coe tũoroca, yũre ti bujacã ñna. Dios ya wi totijũ jãjarã masa manicã yũ rãca. Ito yicõri riawũsarã manicã. ¹⁹ Asia sita gãna Dios ya wijũ yũ ñaroca yũre tigoana, “Ïre seti ña”, yirã, gotirã wadirũjama. ²⁰ Ñna gotirã wadibeja, ãna ado ñarã, gua judio masa ujarã riojo, “Ado bajiro seti ñacu ïre”, ñna yi gotija quena. ²¹ Coji ñna riojo oca são busaro ado bajiro busicu yũ: “Godana mũcana tũdi catirã yirãji”, yicu yũ. Ito bajiro yũ yicati bero ñajare, “Ïre seti ña”, yirãji mũa yicu yũ ñnare, yiyijũ Pablo Félixre.

²² Ito ï yija bero, “Queno yirã ñama Jesure tũorũnurã”, yi tũoãcõri, ado bajiro yiyijũ Félix judio masare:

—Itocõti tuocuja maji yũ. Surara uju Lisias ï ejaroca, “Seti ña ïre, seti ma ïre”, yi besecuja yũ, yiyijũ Félix judio masare.

²³ Ito bajiri Félix tubiara wijũ Pablo ï tujatoni ï ya surarare tirũnu rotiyijũ. “Tubiara wi tũ jabeto ï ti ãmoja rẽobeja. Ï baba mesa ñna ejaja, ticõama. Rẽobeja. Gãjerã ï baba mesa ïre ejabuã ãmoja, ejabuaja quena”, yiyijũ Félix. Ito ï yija bero wacoayijũ ï.

²⁴ Ito bero yoa busari ejayijũ Félix mũcana ï manajo Drusila rãca. Judio maso ñayijo iso. Ito ejacõri Pablora ji rotiyijũ ï. Ï ejaja ticõri, “Jesucristore mũ tũorũnurise gaye gotiya guare”, yiyijũ Félix. ²⁵ Pablo ado bajiro gotiyijũ ïre: “ ‘Queno corocõ ñaña’, yire gaye gotiami Dios manire. Manire ñeñaro yiroto ãmobjacati ñeñaro yibitirũja manire. Co rũmũ mani ñeñaro yigorere waja senigũ yiguji Dios manire”, yiyijũ Pablo. Ito bajiro ï yija tũocõri, ucaijũ Félix.

—Wasa. Yũ no yibitijũ mũcana mũre ji ñucacuja gaje tũo remorocu, yiyijũ Félix Pablora.

²⁶ “Í yure niyeru ísija, íre bucōacuja yu”, yi tuoía wacu, biyaro Pablöre ji ñucayiju í, í rāca busirocu. Ito bajibojarocati í āmoro bajiro meje yiyiju Pablo. ²⁷ Ito í yiroca riti jua rodo rētayiju. Iti jua rodo bero Félix ujū í ñarise budiyiju. Ito yicōri Pórcio Festo wame cūtigū íre ujū wasoayiju. Félix ujū í ñarise í budiroto riojua judio masa rāca queno ñarocu, Pablöre bucōabisiju í maji.

25

Festo tiro riojo Pablo í busire gaye

¹ Festo ūdia rāmūti í ujū sājaja bero Cesareana ñacōri Jerusalénju wa ucugū wayiju. ² Ito í ejaroca paia ūjarā ito yicōri, judio masa ūjarā ñasarā, “Pablöre seti ña”, yirona íre gotirā ejayjarā:

³ —Gūare queno yiya mū. Pablo ado Jerusalénju í ejatoni ji ñucaña mū, yi josayjarā ina Festore.

Īnarioti ado bajiro busicāyijarā itiriojua: “Pablöre í ji ñucaja ma gūdareco íre sīacōana mani”, yi tuoīabojayjarā ina.

⁴ Īna ito yija Festojua ado bajiro yiyiju ĩnare:

—Itojū Cesareaju tubiara wijū ñacāmi Pablo. Ito bajiri, “Yoari mejeti itojū yūmasiti wacuja”, yi tuoía yu. ⁵ Mūa rāca gāna coriarā ūjarā ñarā yu rāca warujama. Seti íre ñajama, yu rāca wacōri, “Seti ña íre”, yirā warujama ina, yiyiju Festo ĩnare.

⁶ Jua dūjamocō rāmūricō Jerusalénju ñacōri, Cesareaju tūdi wayiju Festo mūcana. Ī eja busuari rāmū ina oca gāmeri seniñari wijū wayiju Festo. Itojū ejacōri Pablöre ji ñucayiju í. ⁷ Pablo í sāja ejaroca judio masa Jerusalén wadiana í tū eja rūgūyijarā. “Seti jaje ña íre”, yibojarāti, “Iti ña seti íre ñasarise”, yi goti rēto bu masibisijarā ina. ⁸ Ito ina yija tuoicōri, “Yure seti ma”, yirocu ado bajiro yiyiju Pablo:

—Gua judio masa rotirise cudibicu meje ña ya. Dios ya wi ñeñogũ sãjabiticu yu. Ito yicõri Roma gagu ujure cudibiticõ yibiticu yu, yiyiju Pablo ito tuo rujirãre.

⁹ Judio masa rãca queno ñarocu, Festojua ado bajiro seniãayiju Pablore:

—¿Jerusalénju wa ãmoati mu? Jerusalénju masa tiro riojo, “¿Seti ñati mure?” yi yu seniãare, ¿ãmoati mu? yiyiju Festo Pablore.

¹⁰ Ito bajiro i yija tuocõri, ado bajiro cudiyiju Pablo:

—Meje. Adoju ña yu, “Mure seti ña, mure seti ma”, ujarã ñna riojo gotiroju ña yu. Adoju Roma gagu uju ñre ejabuari masa, “Mure seti ña, mure seti ma”, yirã tujũ ña yu maji. Adoju ñaruja yure. “Judio masare ñeñaro yibitiqui i”, yi masia mua. ¹¹ “Ñre buto seti ña”, yicõri yure mua sãa ãmoja, no yicõri mañobicuja yu. “Ñre buto seti ña”, yi masibitibojarãti judio masa tujũ sigũju yure cõ masibea mua. Roma gagu ujumasiti, “Seti ña mure, seti ma mure”, i yire ãmoa yu quenogoroa, yiyiju Pablo Festore.

¹² Pablo ito i yija tuocõri, ñre busi ejabuari masa rãca busiyiju Festo. Ito yicõri ado bajiro yiyiju Pablore:

—“Roma gagumasiti, ‘Ito baja’, i yire ãmoa yu”, mu yija tuocõri, mure uju tujũ cõna gua, yiyiju Festo Pablore.

Uju Agripa tiro riojo Pablo i busire gaye

¹³ Ito bajija bero yoa busari uju ñasagu Agripa wame cutigu i rñjoro Berenice wame cutigo rãca, Cesareaju ejayijarã ñna. Festo mamũ uju i wasoare ñajare, “Queno baja mu”, yirona wayijarã ñna. ¹⁴ Yoa busari i ñaja bero Pablo gayere busiyiju Festo, uju Agripare.

—Yu uju wasaroca Félix budi wacu sigũ umugũ i tubiaru ñami ado. ¹⁵ Jerusalénju yu ñaroca paia ujarã ito yicõri judio masa bucarã, “Ñre seti ña. Ito bajiri ñre sãja quena”, yicã ñna yure. ¹⁶ Ado bajiro ñnare cudicu yu:

“Gua romano masa gua yisotirise ado bajiro bajaia. ‘Īre seti ña’, yirã riojo, ‘Ado bajirojua bajaia, yure seti ma’, ĩ yiroto riojua sïare ma guare, yicũ yũ”, yiyijũ Festo Agripare. ¹⁷ Ito bajiri judio masa ĩna ejaroca, uju yũ sãjaja bero, “Īre seti ma, ĩre seti ña”, ujarã ĩna yiroju yoari mejeti wacũ yũ. Iti wijũ ejacõri Pablõre ãmi roticũ yũ. ¹⁸ Yũ tũoĩaja, ado ejarã judio masa, “Īre buto ñeñarise seti ña”, yirã yirãji, yibojacũ yũ. Ito yibojarocati, “Itocõ jaje seti ña”, yi masibiticã ĩna. ¹⁹ “Gua rũcũbuosotirisere rũcũbuobeami ĩ. ‘Godabojagũti mũcana tũdi catiami Jesús’, yi ruomi Pablo. Īre seti ña”, yirona iti riti goticã ĩna. ²⁰ Iti oca bajirisere queno masibiticõri, Pablõre ado bajiro seniĩacũ yũ: “Jerusalénju, ‘Īre seti ma, ĩre seti ña’, ĩna yi beseroju, ¿wa ãmoati mũ?” yibojacũ yũ Pablõre. ²¹ “Meje, Roma gagũ uju Augusto wame cutigũ, ‘Īre seti ña, ito yicõri ĩre seti ma’, ĩ yire ãmoa yũ”, yiquĩ Pablo. Ito ĩ yija tũocõri, “No yũ cõa ãmori rũmũ Roma gagũ uju tũju mũre cõacũja. Adocãta tubiara wijũ ñatĩñagũ ya mũ maji. No yũ cõa ãmori rũmũ gajero mũre cõacũja yũ”, yicũ yũ Pablõre, yiyijũ Festo Agripare.

²² Ito yija Agripa ado bajiro yiyijũ Festore:

—Yũ cũni Pablo ĩ busirere tũo ãmoa yũ, yiyijũ Agripa, Festore:

—Baũ, jane busuriti Pablo ĩ busirere tũogũ yigũja mũ, yiyijũ Festo Agripare.

²³ Ito bajiri, busuriti Agripa ĩ rĩjoro Berenice, Pablo ĩ busija tũorã ejayijarã ĩna. Itojũ ejacõri sõbajiro ñasagu ña yũ, yi tũoĩa minijua wijũ sãjayijarã ĩna. Surara ujarã rãca, ito yicõri iti cuto ujarã ñasarã rãca sãjayijarã ĩna. ĩna sãjaja ticõri, Pablõre ji rotiyijũ Festo. ²⁴ Pablo ĩ ejaja ticõri, itojũ minijua ñarãre ado bajiro yiyijũ Festo:

—Yũ uju Agripa, ito yicõri gua rãca minijua ñarã, tiya ãni ñami Pablo. Jãjarã judio masa “Īre seti ña”, yi busiama

ĩna yũre, Jerusalénjũ ito yicõri adoju Cesareajũ cũni. “Ĩ godacoarujami”, yire gayere busi tarojobeama ĩna. ²⁵ Yũ tũoĩaja, seti ñasarise ma ĩre. Ito bajiri, “Godarujami ĩ”, yi masibea yũ. “Roma gagũ ujũ riojo, ‘Iti mũre seti ma, iti mũre seti ña’, ĩ yicato bajiroti ujũ tũ cõacuja”, yi tũoĩa yũ. ²⁶ “Iti ña oca ñasarise Pablõre”, yi yũ ujũre papera uca masibea yũ. Ito bajiri Pablõre ji ñucamũ yũ, mũa riojo, quenogorama yũ ujũ Agripa mũ seniĩatoni. Ito bajiro mũ seniĩaja bero iti oca tũocõri ucagũ yigũja yũ Augustore. ²⁷ Rocati, “Iti seti ña ĩre”, yi masibitibojaguti, yũ Pablõre cõaja, rocati mecũri masũre bajiro yigũja yũ, yiyijũ Festo Agripare.

26

Yũ gotirise tũoya, ujũ Agripare Pablo ĩ yire gaye

¹ Ito ĩ yija tũocõri, Pablõre busi rotiyijũ Agripa:
—Mũmasiti, “Iti seti ma yũre”, yi gotiya, yiyijũ ĩ.

Ito ĩ yija tũocõri, “Busigũ wagũ ya yũ”, yirocũ ĩ ya ãmo ñumũoyijũ Pablo. Ito yicõri busisũoyijũ ĩja:

²⁻³ —Yũ ujũ Agripa, mũ tũoro riojo busigũ wagũ queno wanũ quenacõri busigũ wagũ ya yũ. Gũa judio masa gũa yisotirisere queno masia mũ. Gũa tũoĩa busisotirise cũni queno masia mũ. Ito bajiri judio masa, “Ĩre seti ña”, ĩna yibõjarisere mũ tiro riojo itire gotigũ ya yũ. Queno yũ gotirisere usiriobicuti tũo jeoya, yiyijũ Pablo Agripare.

Jesure yũ masiroto riojũa ado bajiro bajicũ yũ maji, Pablo ĩ yire gaye

⁴ Yũ ñarã judio masa jeyaro yũ ñagore masiama ĩna. Yũ ya cũto jaibicũacã yũ ñagore ito yicõri Jerusalénjũ yũ ñagore cũni queno masiama ĩna. “Jaibicũ ñagũjũ, mani masa yisotirise gayere cũdiquĩ ĩ. Ito yicõri iti gayere riasotiquĩ ĩ”, yi masirãji ĩna yũre. ⁵ Gũa masa fariseo

gaye tuoñarã, ñna ñnama bũto Moisés ñayoru ï rotirise gaye rñcũbuorã. Macuacã yũ ñacatijũjũti fariseo gaye ñna tuoñarise tuoñasoticũ yũ. “Ito bajiro bajiquĩ ï”, ñna yi ãmoja, riti yirãji ñna. ⁶ “Godanare mũcana tũdi ñna catiroca yigũ yigũja yũ”, yi goti yucãñi Dios gũa ñicũs-abatiare. Ito bajiro yũ tuoñajare, “Ïre seti ña”, yicõri yũre ãmi wadiama ñna. ⁷ Dios ï yicato bajiroti yirotere bocatirã yama gũa masa jũa gũbojeno buturi ñarã. Ito bajiri ñamiri, ñmũari Diore rñcũbũo ñama ñna. Ito yicõri Diore cũdi ñama ñna. Yũ cũni ñnare bajiroti rñcũbũoa itire. Iti gaye yũ tuoñajare, “Ïre seti ña”, yama ñna. ⁸ ¿No yija, “Godanare mũcana tũdi catiroca yibiquĩji Dios”, yi tuoñati mũa? yiyijũ Pablo ỹjũ Agripare.

Jesure masirãre rocati yi ãmocũ yũ maji, Pablo ï yire gaye
⁹ Gaje ado bajiro bũsi remoyijũ Pablo:

—“Jesús Nazaret gagure tuorñnũrãjuare ñeñaro yis-arũja yũre”, yi tuoñabojacũ yũ maji cajero. ¹⁰ Ito yũ tuoñacato bajiroti yicũ yũ Jerusalénjũ. Paia ỹjarã ñna rotirisena, Jesure tuorñnũrãre tubiara wijũ cũcũ yũ. Jesure masirãre ñna sãja, “Ito bajiroti ỹja”, yi tuoñacũ yũ cũni. ¹¹ Coji meje Jesure tuorñnũrãre ñeñaro ñna tũbũjaroca yicũ yũ. Judio masa minijuari wijũ ñnare ãmi sãjacõri ñeñaro ñna tũbũjaroca yicũ yũ. Ito yicõri, “Jesure masibea gũa”, ñna yijaro yirocũ, ñnare ỹsirioro yi codecũ yũ. Ñnare bũto junisinicõri ñnare sũyacũ yũ, gaje cũtoju sũacõri, ñeñaro tũbũjaroca ñnare yirocũ.

Ado bajiro Jesure masisũocũ yũ, mũcana Pablo ï yire gaye

(Hch 9.1-19; 22.6-16)

¹² Ito bajiro yirocũ Damasco cũtoju wacũ yũ. Paia ỹjarã ñna rotija tuocõri, itojũ wacũ yũ. ¹³ Yũ ỹjũ, ma wacũ, bũto ñmacañi rẽtoro busurise ticũ yũ ñmũa gũdareco tũjaroca.

Iti busurise yure sīaticu ito yicōri yu rāca wacanare cūni. ¹⁴ Ito bajijare ñarocōti quedicoacu gua. Ito yija, hebreo ocana ado bajiro yure busija tuocu yu: “Saulo Saulo, ¿no yija yure ñeñaro yi āmoati mu?” yire oca ruyucu ūmacūju. “Ito bajiro mu yija mamasiti ñeñaro tōbujagu ya mu. Adocāta mu ya ruju jota mu jajuja, juniroja mure cūni. Itioni yigu bajiro ya mu”, yi ruyucu oca yure ūmacūju gaye. ¹⁵ Ito yijare, “¿Noju gagu yure busiati mu?” yicu yu. Ito yija mani Ūju ado bajiro yiqui yure: “Yu ña Jesús ñeñaro yi āmogū mu josaguti. ¹⁶ Wumu rūgūña. Yure moa īsijaro ī yirocu, mure goaioa yu. Ito bajiri yu oca masare goti batogu yiguja mu. Adocāta mu tirise, gotigu yiguja mu. Ija mure yu īoroti gaye cūni goti batogu yiguja mu. ¹⁷ Judio masa, ito yicōri judio masa meje ñarā cūni mure ña sīa āmoja mu rāca ñacuja yu. Masa jeyarore yu oca gotijaro Pablo, yirocu ña tu mure cōa yu. ¹⁸ ña tu mure cōacuja yu, yu oca ña tuo masitoni. Yu oca mu gotija ñeñaro yi ñabojana, quenarise yi ñarā yirāji īja. Rāitīaroju ñabojana busuroju ñarā yirāji macana. Yu ñagū yiguja ña uju. Rūmú ī rotirise cūdirā meje ñarā yirāji ña. Yure ña tuorūñaja, ñeñaro ña yirisere ācabojocuja yu. Ito bajiri Dios ī besecāna rāca catitīnarā yirāji ña”, yi ruyucu oca yure, yiyiju Pablo Agripare.

Jesús ī roticatire yiro robo cūdicu yu, Pablo ī yire gaye

¹⁹ Ito bajiro ūmacūju ruyuja tuocōri, yiro bajiroti cūdicu yu Jesure. Yu uju Agripa, Jesús ī roticatire cūdibiticō yibiticu yu. ²⁰ Ī “Yiba”, yicato bajiroti Damasco gānare Jesús oca gotisucū yu. Ito bero Jerusalén gāna Judea sita gāna ñajediro, ito yicōri judio masa mejere cūni, ī ocare goti ucucu yu. “Mua ñeñaro yirise jidicācōri, Dios robo bajiro tuoña mu. Ito yicōri quenarise yiba, gājerā, ‘Diore masirā ñama’, ña yi ti masitoni”, yicu yu

ĩnare. ²¹ Ito bajiro yu gotija tuocõri, judio masa yure ñiacã Dios ya wijũ. Ito yicõri yure sĩa amocã ñna. ²² Ñna ito bajiro yi amobojarocati, Dios ejabuquĩ yure. Adocãta cuni yure ejabũami Dios. Ito bajiri Dios oca gotia yu ñasari masa ujarãre ito yicõri ñari masa mejere cuni. “Ito bajiro rẽtaro yiroja”, Moisés ñayoru ï goticãdo bajiroti, ito yicõri Diore goti ñsiri masa ñna goticãdo bajiroti iti gayere mũare gotia yu. ²³ Ado bajiro yĩni Moisés ito yicõri Diore goti ñsiri masa: “Dios ï cõagũ quenabeto tõbujagu yiguĩji. Ito bero godagu yiguĩji. Ñagũ yiguĩji godabojaguti cajero catisuogu. Mucana caticõri masa ñna tuo masiroca yigu yiguĩji. Ito yicõri ñre tuorũnurãre masogu yiguĩji. Judio masa, judio masa mejere cuni masogu yiguĩji”, yi ucañi ñna, yiyiju Pablo.

Cristore ñ tuorũnuoca Agripare Pablo ñ yi ãmore gaye

²⁴ Ito bajiro ñmasiti Pablo ñ gotija tuocõri, Festo oca seoro busiyiju:

—Tuo masibea Pablo mũ. Buto mũ papera riasotija mũ tuoñarise wisacoayija mũre, yiyiju Festo Pablöre.

²⁵ Ito ñ yija tuocõri, ado bajiro cudiyiju Pablo:

—Meje yu uju mecubesame yu. Ado robojua baja. Yu busirise queno tuoñacõri busia yu, ito yicõri riti ñna, yiyiju Pablo Festore. ²⁶ Ito yija busi remogu ado bajiro yiyiju Pablo uju Agripare: “Yu busirisere queno tuo masia mũ. Ito bajiri tuo güibicuti mũ tuoro riojo busia yu. Iti jeyaro yu busirisere queno masia mũ. Adi Jesús oca yeyo gotire meje ñna. Masa ñna tiro riojo rẽtare ñna. ²⁷ Yu uju Agripa, ¿Diore goti ñsiri masa ñna gotigore tuorũnuati mũ? Tuorũnuu mũ, yu tija”, yiyiju Pablo Agripare.

²⁸ —¿Iti jabetacã yure basicõri, “Jesure rucubogu yigujũ mũ”, yati mũ yure? yiyiju Agripa Pablöre.

²⁹ Ito ñ yija tuocõri, ado bajiro yiyiju Pablo ñre:

—Oca jairo yu busija jabetacã yu busija cuni, mure yari Diore senigũ ya yu. Ito yicõri ado yu busija tuorã jeyarore yari Diore senigũ ya yu, Jesure yu tuorũnuro bajiro mua tuorũnatonì. Yu Jesure tuorũnuro bajiroti mua tuorũnure ãmoa yu. Ito bajibojarocati yu robo bajiro tubiara wiju ñacõri meje mua tuorũnure ãmoa yu, yiyiju Pablo ñnare.

³⁰⁻³¹ Ito bajiro Pablo ñ yija bero Agripa, Festo, Berenice itiju minijua ñana cuni ricati wacõri oca bajirisere itire busirã wayijarã ñna. Ito bajiri Ñnamasiti ado bajiro gãmeri busiyijarã ñna.

—Ñe seti ma ãnire. Ito bajiri sãbitiruja ñre. Ito yicõri tubiara wiju ñabitiruja ñre, yiyijarã ñna.

³² Ito yija Agripa ado bajiro yiyiju Festore:

—Roma gagu wju, ñ oca quenore ãmoa yu, ñ yibeto bajija, adocãta judicã ecocõboñi ñ ñja, yiyiju Agripa Festore.

27

Pablõ Romaju wjarã ñna cõare gaye

¹ Ito yija, “Pablo ito yicõri ñ rãca tubiara wiju ñarãre cuni Italia sitaju cõaruja mani”, yiri seyõni wjarã. Ito bajiro yicõri sīgũ Julio wame cutigure guare Italiaju ãmi wa roticã ñna. Roma gagu wju ñ ya surara coderi masu ñnaquĩ Julio. ² Ito bajiri Adramitio wame cutiri cuto gaga cumana wasuocu gua mucana. Asia sita cutori majadori ti ucuro warica ñacu itiga cuma. Sīgũ Aristarco wame cutigu waquĩ gua rãca. Macedonia sita Tesalónica wame cutiri cuto gagu ñnaquĩ ñ. ³ Cesareana wasuocu gua. Ito bajiri gaje rumu Sidónju ejacu gua. Itoju ejacõri Pablõre queno ti maicõri ñre queno yiquĩ Julio. Iti cuto gãnare ñ baba mesare ñ ti ucu ãmoja ñre rēobitiquĩ Julio. Ito yicõri ñ baba mesa ñre bare eca ãmoja, ñre ñna ejabua ãmoja cuni rēobitiquĩ Julio. ⁴ Ito Sidónre wacoacu gua. Ito gua waroca bato mino wēatucu guare. Ito bajiri riojo wa masibiticu

gua. Chipre wame cūtiri yoga gaje dūjare wacu gua. Ito bajiri gācodūjajuare ñacu iti yoga. Itojuā mino buto wasabiticū. ⁵ Cilicia sita, Panfilia sita, riojo rētacū gua. Ito rētacōri Licia sita Mira wame cūtiri cuto ejacu gua.

⁶ Ito ejacōri surara uju Julio Italiaju warica coga cuma ti bujañi ĩ. Itiga cuma Alejandría gaga ñayiju. Itiga ĩ bujaja bero warona itigaju sājacu gua mūcana. ⁷ Mino buto iti wēajare, co rumu meje ñacōri, josari Gnido wame cūtiri cuto ejacu gua. Riojo rētacū gua itore. Gua waro riojo buto mino iti wēajare, riojo wa masibiticū gua. Jēa wacōri Salomón wame cūtiri cuto rētacū gua. Ito yicōri Creta wame cūtiri yoga rūja wacu gua. ⁸ Ito gāni rūja wacōri, josari Lasea wame cūtiri cuto tu, “Quenari Jetacari”, wame cūtiro ejacu gua.

⁹ Gua waroca jaje rumuri godacu guare. Juebucu iti cōñajare waroto guiyo ñacu riaca jajosa ĩja. Ito bajiri: “Ado bajiro mna yija quena”, yiqui Pablo ĩnare.

¹⁰ —Yu ñarā yu tija adi mani warise, guijoro rētarō yiroja manire. Mani ya cuma rujacoaro yiroja. Ito yicōri gajeoni cūni rujacoaro yiroja. Mani cūni godacoarā yirāji gajea. Yu tuoĳaja adoti tujarūja mani maji, yibojaquī Pablo ĩnare.

¹¹ Ito bajiro ĩ yibojarocati Pablōre tuorūnūbitiquī surara uju. Iti cuma uju, ito yicōri iti cuma weatugure ĩnare riti queno tuorūnūquī surara uju. ¹² “Guijoro ñaroja”, yi masicōri, iti jetacaju juebucu rēta āmobiticā gājerā, gua rāca warā. Ito bajiri ado bajiro tuoĳacā ĩna: “Iti yoga rūja wacōri Fenice cutoju juebucu rētorūja manire. Rujasōa busa ñajare buto mino wābetoja itoju”, yi tuoĳacā ĩna.

Īnare mino wēare gaye

¹³ Iti buto mino wēabeja ticōri, “Feniceju ejarā yirāji mani”, yi tuoĳacā ĩna. Ito bajiro tuoĳacōri wasuorāti iti yoga tu rūja wacu gua mūcana. ¹⁴ Ito bero nocō mejeti

cumajũ buto mino wãcũ. Ũmacañi ĩ joejea wadiro gaje dũjare gãcodũjare wadicũ iti mino. ¹⁵ Iti cumare buto wẽacoacũ mino. Ito bajiri riojo wa masibiticũ gua. Ito bajiri mino iti ãmi waroti ticõacũ gua ĩja. ¹⁶ Ruja yoga jaibiti yoga Cauda wame cõtiri yoga totojũ wẽasabiti-jũjũ wacũ gua. Ito bajiri josari cuma mũtacã gua sia yocatire ãmicũ gua. ¹⁷ Gua mũojeoja bero jajoca cuma gua wacatigare, jũgũbona siari cũcã moari masa, mino iti wẽaja wadirujabe yirona. Ito bero, “Sirte wame cõtirijũ jajũ mino iti wẽacoaja queditua rujaboroja”, yi tũõarã, mino iti wẽaturise saya rujiocã ĩna ĩja. Ito bajiri mino iti wẽacoaro bajiroti wacũ gua ĩja. ¹⁸ Ito bajiri gaje rũmũ buto iti mino wẽa rẽtocũjare, cuma bũcũa gaye gajeoni cõaroasũocã ĩna. ¹⁹ Mũcana gaje rũmũ ĩnamasiti cuma bũcũa ñarise gajeoni cõaroacã ĩna. ²⁰ Co rũmũ meje ide bueri iti bue rẽtocũjare ñocõa cũni ruyubiti, ũmacañi cũni ruyubiti bajicã. Ito yicõri buto mino wãcũ guare. Ito bajiri ito bajijare, “Catiado ma mani, catire ma manire”, yi tũõacũ gua.

²¹ Yoari co rũmũ meje babiticũ gua. Ito bajiri iti ticõri wũmũ rũgũcõri bũsiquĩ Pablo:

—Creta yogajũ yũ bũsiroca mũa tũojama, quenoti ejaboyija, yiquĩ Pablo. Itojũna mani wadibeto bajijama, cuma bũcũa cũni ñeñabitiboadoja. Ito yicõri gajeoni cũni godabitiboadoja. ²² Adocãta tũõia oca quedi yibesa. Adi cuma, cuma iti godabojarocati, sũgũjũa goda yimenaji mani. ²³ Dios ñami yũ Ʋjũ. Ito yicõri ĩre rũcũbuoa yũ. Jĩjũ ñami Dios ñaro gagũ ángel ĩ cõarũ, yũre goami. ²⁴ ĩ ángel ado bajiro gotimi yũre: “Gũibesesa. Roma gagũ Ʋjũre, ‘Seti ma yũre’, yigũ yigũja mũ. Diore mũ senija tũõĩ Dios mũre. Ito bajiri mũ rãca gãna cuma wãrã ñarocõti cati jedicõrã yirãji”, yimi ángel yũre. ²⁵ Ito bajiri oca sũõña yũ ñarã mũa. Diore tũorũnũa yũ. Ito

bajiri, “Ángel ï gotiro bajiroti rētarō yiroja”, yi tūoīa yu. ²⁶ Gūdareco yogajū queditua rujabojarāti godamenaji mani, yiquī Pablo guare.

²⁷ Ito bero juaji semana bero Adiático wame cutirita itajurajū ñacu gūa, mino guare iti wēacōajare. Ñami gūdareco iti cuma moari masa, “Sitajū ejarā ya mani”, yicā ña. ²⁸ Ito yicōri gūtagā yutamana cano yicōri ide ucārisere cōīacā ña. Treinta y seis metros ucāro ñacu ito. Yoa busari mucana ña cōīaja veintisiete metros ucāro ñacu. ²⁹ Gūta quedituare gūirā, juariagari come guji cutirise come mana cano yicōri cōaroacā ña, cuma iti waja tūatujaro yirona. Cuma usitutujare ito bajiro yicā ña. Ito bajiri ejori iti busure āmorā Diore senicā ña. ³⁰ Ito bajiroca riti rudire tūoīacā iti cuma moari masa. Ito bajiri cuma ĩguējūa, cuma bucua ñiarotire come cōaroarā yama yiado bajiro cuma jaibitigacā rujicā ña. ³¹ Ito bajija ti masicōri, surarare ito yicōri ña ujure ado bajiro gotiquī Pablo:

—Ña adi cuma moari masa ña rudija, mani adi cuma tujarā godacoarā yirāji, yiquī Pablo surarare.

³² Ito ĩ yija tūocōri, cuma jaibitiga siara mare yije tacōcā ña, “Iti āmoroti wajaro”, yirona.

³³ Busuri jījū jabeto ba rotiquī Pablo guare:

—Juaji semana rēta, canimenati, bamenati mūa ñaroca. ³⁴ Mūa jabeto bare āmoa yu. “Catiba”, yirocu mūare ba rotia yu. Ñejūa rētabetoja mūare. Catirā yirāji mūa ñarocōti, yiquī Pablo guare.

³⁵ Ito yi tūocōri ĩ ya āmona naju āmi rucocōri, “Queno ya mū”, yiquī Diore gūa tiro riojo. Ito yicōri jabetacā igata āmicōri baquī ĩ. ³⁶ Ito ĩ yija ti wanucōri, oca sēcū gūa. Ito bajiri gūa ñarocōti bacū itire. ³⁷ Doscientos setenta y seis masa ñarā ñacu gūa iti cuma warā. ³⁸ No gūa ba

ãmorocõ bacu gna. Ba tñocõri trigo bujuri cõaroacu gna, cuma bũcna bũto bũsa jayajaro yirona.

Cuma bũcna iti rujare gaye

³⁹ Iti busuroca iti cuma moari masa ruja yogaju jaju iti ruyuja ticã ñna. “Ito bajiro wame cutia”, yi masibisĩ ñna iti yogare. Iti sita wame masibitibojarãti, “Cuma majado iti quenaja tito maji”, yicã ñna. ⁴⁰ Ito bajiri come gujiro ñiaroti ñna siarere yije tacã ñna. Ito bajiri ide watojuti tujacoari seyocu iti. Ito bajiri cuma bũcna weatura jãire sã rũgõcã ñna mũcana. Ito yicõri mino tuaroto ũmatũadoju saya wero mũocã ñna. Ito bajiri jaju tũjuare jãja wacu cuma ñja. ⁴¹ Ito wasuoroti ũma gãnioro jajũju sua queacu cuma bũcna. Īguẽajua jajũju jua rũjũcoacu. No yicõri wa masia mano cuma usitutujua bũto iti jacũjare wadisũocu.

⁴² Ito bajija ticõri, surara tubiarona ñna ãmi wanare, “Sĩacõruja mani, ñna bati rudi wabe yirona”, yi tũoĩacã ñna. ⁴³ Ito bajiro ñna yibojarocati surara mũjama Pablo ĩ catire ãmoquĩ. Ito bajiri ĩ ya surarare sĩa rotibitiquĩ ĩ: “Mũa bati masirã cojiti bati jãjã wasa jajũju ejasũoba”, yiquĩ surara mũju. ⁴⁴ Ito yicõri gãjerãre bati masimenare, “Cumũ jãiri cuma ñagorena wasa mũa”, yiquĩ. Ito bajiri sigũ godabeto ñarocõti jãja ejacu gna jajũju.

28

Malta wame cutiri yogaju Pablo ĩ wa ucure gaye

¹ Ito maja rũgũcõri, “Malta wame cutiri yoga ña adi yoga”, yi masicu gna ĩja. ² Iti sita gãna queno yicã gũare. Ide jairo quedija iti usajare jeame jajame riocã ñna. Ito bajiro yicõri, “Sumarã waya mũa cuni”, yicã gũare. ³ Ito yija Pablo jea cararise jabeto mioquĩ. Iti ĩ jea tĩaroca asijua budi wadigũju Pablo ya ãmoju ãña cuni ñia yojaquĩ. ⁴ Iti

sita gãna Pablore ãña cuni ñia yojaja ticõri, ado bajiro ñnamasi gãmeri bäsicã ñna:

—Wajacũ seyoami ãni. Riaca jajosajũ godabiticõri ï ñeñaro yire waja godagũ yiguĩji ïja, yicã ñna.

⁵ Ito ñna yibojarocati Pabloama jeamejũ ãñare wějata tĩacoquĩ. Ito bajicõri ïre ñejũa rētabiticũ. ⁶ Iti sita gãna masa ñarocõti “Mijiro yiroja”, yibojacã ñna. “Yoari mejeti usi jedi quedigũ yiguĩji”, yibojacã ñna. Ito bero yoari yubojari ï godabeja ticõri, ñna tũoĩarisere gajero bajirojũa tũoĩacã ñna mũcana: “Mani rũcũbũogũ masũ rujũ, rujũ cũticõri ejami ãni”, yicã ñna.

⁷ Ito tũ iti yoga ujũ ñari masũ ya sita ñacũ. Pũblio wame cũtigũ ñaquiĩ ï. Gũare boca ãmicõri udia rũmũ gũa ñacati rũmũricõ queno yiquĩ ï gũare. ⁸ Ito gũa ñaroca Pũblio jacũ, jacũari, ñiori cõ yosaquiĩ. ï tũ tirã wacũ gũa Pablo rãca. ï tũ ejacõri Diore seniquĩ Pablo. Ito yicõri cõgũre ï ya ãmo ï moa jeorocati ï ñarise cũtirise iti rētaroca yiquĩ ï. ⁹ Ito ïti bajija tũocõri, iti yoga gãna gãjerã cõrã ï tũ ejacã. Ito bajiri ñna ñarise cũtirise rētacũ ñnare cuni. ¹⁰ Gũare rũcũbũorã ñari gũare queno yicã ñna. Gũa waroto riojũa gũa ba waroti jeyaro ñe ruyabeto gũare ïsicã ñna.

Romajũ Pablo ï ejare gaye

¹¹ Udiarã ũmacañi iti yoga gũa ñaja bero mũcana warona cumajũ sãjacũ gũa. Itiga juebũcũ rētagoraga ñacũ. Alejandría wame cũtiri cũto wadiraga ñacũ itiga. Cuma bũcua ũmatũadojũare, masa rijogari bajiro ñna menire ñacũ iti cuma ujarã ñna rũcũbũorise. Iti wame cũticũ, Cástor, ito yicõri Pólux. ¹² Iti cumana wacõri Siracusa wame cũtirijũ jetaca ejacũ gũa. Itojũ udia rũmũ tujacũ gũa. ¹³ Ito tũnima bũsa warã riti Regio cũto ejacũ gũa. Gãcõa sojejũa wēarise mino queno ejabũacũ gũare. Ito bajiri gaje rũmũti Puteolijũ ejacũ gũa. Ito majacũ gũa.

¹⁴ Iti cuto gãjerã Jesure masirãre ti bujacu gña. “Gña rãca coji semana tujaya”, yicã ñna gñare. Iti semana bero mñcana wasnocu gña, Romaju warã. ¹⁵ Roma gãna Jesure masirã gña ware gaye masi yucãri seyoñi. Ito bajiri maju gñare bocarã ejacã ñna. Coriarã, Foro de Apio wame cutiri cutoju gñare bocacã. Ito yicõri gãjerã Tres Tabernas wame cutiri cutoju gñare bocacã. Ito ñnare ti bujacõri, “Queno ya mu”, yiqui Pablo Diore. Ito bajiri queno wanu quena oca seoqui i. ¹⁶ Romaju gña ejaja bero tubiarona ãmi wacãnare surara uju gotiqui, tubiara wi coderi masu ujure. Pablorama ricati sigũ surara codegu cutiro ire cũcã.

Romaju Pablo i ñnare gaye

¹⁷ Gña ejaja bero udia rumu tujaroca, judio masa ñasari masare ji rotiqui Pablo. Ñna minijua jediroca ado bajiro ñnare gotiqui i:

—Yu ñarã, disejua mani ñarãre ñeñarise yibiticu yu. Mani ñicusatia ñna rucubore cuni ñeñaro yibiticu yu. Ito yu yibitibojarocati Jerusalenju mani masa yure ñiacõri Romano masare ñsicã ñna yure. ¹⁸ Yure boca ãmicõri yure jidicã ãmbojacã ñna. “Ñe setina godado ma mu”, yirona yure jidicã ãmbojacã ñna. ¹⁹ Ito bajibojarocati mani masa jidicã ãmobiticã yure. Ito bajiri, “Yu uju Roma gagu, seti ña mure, seti ma mure”, i yi besere ãmocu yu. Mani ñarãre junisinicõri meje ito bajiro yicu yu. ²⁰ Ito bajiri iti mware busirocu, mware ji ñucamu yu. Mani judio masa mani bocatigu ejacoami ija. Iti ñami Jesucristo. Ire tuorũnugũ yu ñajare, come mana yure siari seyoama ñna, yiqui Pablo.

²¹ Ito yija ado bajiro yicã ñna ire:

—Mu oca iti bajirisere Judea sita ñna papera cõarere boca ãmibiticu gña. Mani ñarã ito wadiana cuni ñejua ñeñarise mu gayere busi ejabiticã ñna. ²² “Masa Jesure ñna tuorũnaja quenarise meje ña”, yire gaye riti tuoã gña. Ito

bajiri adi mame tuoĩare gaye mũáama, ¿no bajiro tuoĩati? Iti gayere tuo ámoa gũa, yicã ãna Pablore.

²³ “Ito yija iti rãmũ minijuana mani”, yicã ãna. Ito yija bero batacã ãna. ãna wara rãmũ ejaroca jãjarã masa ejaçã Pablo ã ñarojũ. ãna minijuaja ticõri, “Ñre tuoũnũrãre ã rotirojũ miojugũ yiguĩji Dios”, yire gayere gotiquĩ Pablo. Busuri jĩjũ ã goticoaja, rãiocũro goti tarojoquĩ. Moisés ñayorũ ã ucarere gotiquĩ Pablo. Ito yicõri Diore goti ãsiri masa ãna ucare cũni gotiquĩ ã. “Jesure tuoũnũjaro ãna”, yirocũ ito bajiro gotiquĩ Pablo ãnare. ²⁴ Coriarã Pablo ã busirisere queno tuoçã. Gãjerãma tuoũnũbiticã. ²⁵ Gãjerãma sĩgũre bajiro tuoĩabiticõri wagocoacã. Ito bajijare ado bajiro gotiquĩ Pablo ãnare:

—Isaíasna suoriti queno gotiĩni Espĩritu Santo mani ñicũsabatiare. “Ado bajiro yami Dios”, yi gotiĩni Espĩritu Santo Isaíasre.

²⁶⁻²⁷ Wasa, yũre yiari judio masare ado bajiro gotiya: Mũa ñeñaro yirisere jidicãbiticõri, yũre boca ãmi ãmobeaa mũa. Yũ gotirise queno tuo masi ãmobeaa mũa. Yũ yigore tibojarãti, “Iti ña Dios ã yigore”, yi ãmobeaa mũa. Ñeñaro mũa yirisere jidicã ãmobeaa mũa. Mũare yũ masotoni, yũre boca ãmi ãmobeaa mũa. Ito bajiri yũ busirisere tuojojarãti tuo masimena yirãji mũa. Yũ yigore tibojarãti, “Iti ña Dios ã yigore”, yi masimena yirãji mũa, yami Dios ã oca tutina, yiquĩ Pablo.

²⁸ Ito bajiri busi tĩogũ ado bajiro gotiquĩ Pablo:

—Ado yũ busirisere mũa tuoũnũre ámoa yũ. Jane adi rãmũna Dios ã ñarãre ã masore gaye oca, judio masa meje ñarãre gotire ñaro wado yiroja. Iti oca tuoçõri wanũ quenarã yirãji ãnama, yiquĩ Pablo ãnare.

²⁹ Pablo ito ã yija tuoçõri, ãnamasiti gãmeri busi wacã judio masa.

³⁰ Ñna wasoara wire jua rodo queno ñaña Pablo itojure. Ñre tirã ejarãrecõti ñnare boca ãmiyijua Pablo. ³¹ Güibicuti oca sãocõri, “Ñre tuorãnurãre ñ rotirojua miojugua yiguñji Dios”, yire gaye gotiyijua Pablo. Ito yicõri mani Ujua Jesucristo gaye cuni riasoyijua ñ. Ito bajiro Pablo ñ goti ñaroca sigũjua usirioro yibisijarã ñre. Itocõ ña.

Dios Oca Tuti
New Testament in Macuna

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Macuna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Macuna

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

Updates

eBible.org

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 17 Nov 2018 from source files dated 2 Sep 2018

2581ee54-739f-5595-8d44-83c638ed667b